

T. B. M. M.

TUTANAK DERGİSİ

Otuz yedinci Birleşim

4 . II . 1953 Çarşamba

İçindekiler

	Sayfa		Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	62	4. — Eskişehir Mebusu Kemal Zeytin- oğlu'nun Milli Korunma Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki 5020 sayılı Kanuna ek kanun teklifi ile Amasya Mebusu İsmet Olgaç'ın, Milli Ko- runma Kanununun bazı maddelerinin de- ğiştirilmesi ve Samsun Mebusu Hasan Fehmi Ustaoglu ve 5 arkadaşı ile Maraş Mebusu Ab- dullah Aytemiz'in, Milli Korunma Kanu- nunun 5020 sayılı Kanunla değiştirilen 30 neu maddesinin yürürlükten kaldırılması hakkında kanun teklifleri ve Ticaret Komis- yonu raporlarıyla Maliye ve Bütçe komisyon- ları düşünceleri ve İçişleri, Adalet ve Büt- çe komisyonları raporları (2/59, 102, 223, 373)	68:81,82:91
2. — Havale edilen kâğıtlar	62:63	5. — Sorular ve cevaplar	92
3. — Yoklama	63,82	A — Yazılı sorular	92
4. — Görüşülen işler	64	1. — Kırşehir Milletvekili Halil Sezai Erkut'un, bu yıl haccı giden vatandaşlar- dan kaçına ne miktar döviz verildiğine, Beyrut'tan geri dönenlerin sayısına, yur- da dönmek için vesaiti nakliye'bekliyen ha- cılarının bir an evvel memlekete gelebilmele- ri için ne gibi tedbirler alındığına dair	
1. — Emir ve Seyis Erleri hakkındaki kanun tasarısı ile Çorum Mebusu Ahmet Başibüyük ve Hüseyin Ortakçıoğlu'nun Emirber ve Seyis Erleri hakkındaki 203 sayılı Kanunun 1 ne'i ve 3 ne'i maddeleri- nin değiştirilmesine dair 1600 sayılı Ka- nunda değişiklik yapılması hakkında ka- nun teklifi ve Milli Savunma Komisyonu ile Geçici Komisyon ve Adalet Komisyonu raporları (1/159, 2/293)	64:66		
2. — Askerî Ceza Kanununun 114 ne'i maddesinin değiştirilmesine dair kanun lâ- yihası ve Milli Savunma ve Geçici Komis- yon raporlarıyla Adalet Komisyonu raporu (1/323)	66:67		
3. — Kuzey Atlântik Anlaşmasına Ta- raf Devletlerce Avrupa Savunma Birliği Üyesi Devletlere Verilen Garantilere mü- taallik Kuzey Atlântik Anlaşmasına ek Pro- tokolün kabulüne dair kanun tasarısı ve Dışişleri Komisyonu raporu (1/441)	68,75,78, 79:80,101:104		

Sayfa

Başvekillikten olan sorusuna Devlet Ve-
kili Muammer Alakant'ın yazılı cevabı
(6/801) 92:97
2. — Trabzon Milletvekili Cemal Reşit

Sayfa

Eyüboğlu'nun, millî birlik ve beraberlik
prensiplerimizi sarsan yazılar hakkındaki
sorusuna Adalet Vekili Osman Şevki Çiçek-
dağ'ın yazılı cevabı (6/851) 98:100

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Birinci Oturum

Kastamonu Mebusu Ahmet Keskin'in öldü-
rüldüğüne,

Diyarbakır Mebusu Yusuf Kâmil Aktuğ'un
öldüğüne dair Başvekâlet tezkereleri okunarak
iki dakika ayakta saygı duruşunda bulunuldu.

İş Kanununun 37 nci maddesinin tefsirine
dair Başvekâlet tezkeresi, Geçici Komisyona ve-
rildi.

Gündemde bulunan kanun teklif ve tasarı-
larının sorulardan önce görüşülmesi hakkındaki
önerge, kabul olundu.

1952 yılı Bütçe Kanununa bağlı cetvellerde
değişiklik yapılmasına,

1952 yılı Bütçe Kanununa bağlı A/2 işare-
tli cetvelde 900 000 liranın iptaline,

Orman Umum Müdürlüğü 1952 yılı Bütçe
Kanununa bağlı (A/1) ve (A/2) işaretli cetvel-
lerde münakale yapılmasına,

Posta, Telgraf ve Telefon İşletme Umum
Müdürlüğü 1952 yılı Bütçe Kanununa bağlı
(A/1) işaretli cetvelde değişiklik yapılmasına

dair kanun tasarılarının maddelerinin görüşül-
mesi tamamlanarak hepsinin tümü, ayrı ayrı,
açık oya konuldu.

Birleşime ara verildi.

İkinci Oturum

8 Kasım 1877 tarihinde Aziziye Tabyası is-
tirdadına iştirak eden Nene Kırkgöz'e vatani
hizmet tertibinden maaş tahsisine dair Kanun,
kabul edildi.

Birinci oturumda açık oya sunulmuş olan
kanunların kabul edilmiş olduğu bildirildi.

Millî Korunma Kanununun tadiline dair
kanun tekliflerinin tümü üzerinde görüşüldü.

4. II. 1953 Çarşamba günü saat 15 te top-
lanılmak üzere Birleşime son verildi.

Reisvekili

Kâtip

Manisa Mebusu

Kayseri Mebusu

Muzaffer Kurbanoğlu

İbrahim Kirazoğlu

Kâtip

Çanakkale Mebusu

Ömer Mart

Sorular

Yazılı sorular

1. — Kars Mebusu Sırrı Atalay'ın, Kağız-
man'ın Kötek Nahiyesinin Çamuşlu, Kozlu, Ka-
sor, Akdam köyleri ile Tuzluca'nın iki köyün-
de vâkı heyelândan zarara uğrıyan vatandaşla-
ra Ziraat Bankasının kredisi dışında ne gibi yar-

dım yapıldığına dair yazılı soru önergesi, Baş-
vekâlete gönderilmiştir. (6/949)

2. — Kars Mebusu Sırrı Atalay'ın, Kars Vi-
lâyetine bağlı nahiyelerin 1953 yılı içinde tam
teşekküllü hale getirilmeleri için ne düşünüldü-
ğüne dair yazılı soru önergesi, Başvekâlete gön-
derilmiştir. (6/950)

2. — HAVALE EDİLEN KÂĞITLAR

Teklif

1. — Kastamonu Mebusu Hayri Tosunoğlu'-
nun, Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu Ka-

nunun geçici 3 ncü maddesinin (b) fıkrasının
kaldırılması hakkında kanun teklifi (2/496)
(Maliye ve Bütçe komisyonlarına)

Raporlar

2. — **Ankara Üniversitesi 1947 Bütçe yılı Hesabı Katisine ait Mutabakat Beyannamesinin sunulduğuna dair Divanı Muhasebat Reisliği tezkeresi ile Ankara Üniversitesi 1947 yılı Hesabı Katisi hakkında kanun lâyihası ve Sayıştay Komisyonu raporu (3/342, 1/327) (Gündeme)**

3. — **İzmir Mebusu Pertev Arat'ın, Belediye Kanununun 15 nci maddesine bir fıkra eklenmesine ve 17 nci maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi ve İçişleri Komisyonu raporu (2/472) (Gündeme)**

4. — **Jandarma Kanununun 5 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun lâyihası ve Millî Savunma ve İçişleri komisyonları raporları (1/491) (Gündeme)**

5. — **Köy Kanunu lâyihası ve Adalet Komisyonu düşüncesiyle İçişleri Komisyonu raporu (1/185) (Gündeme)**

6. — **Sağlık ve Sosyal Yardım Vekâleti Kuruluş ve Memurları Kanununa bâzı hükümler eklenmesine ve 4258 sayılı Kanuna bağlı kadro cetvellerinin değiştirilmesine dair 4862 sayılı Kanuna bağlı kadro cetvellerinde değişiklik yapılması hakkında kanun lâyihası ve Sağlık ve Sosyal Yardım ve Bütçe komisyonları raporları (1/533) (Gündeme)**

7. — **Tekirdağ Mebusu Şevket Mocan'ın, Subay ve memurların protokolün tesbit ettiği**

hallerden gayri karşılama ve uğurlamalarda bulunamayacaklarına dair kanun teklifi ve İçişleri Komisyonu raporu (2/462) (Gündeme)

8. — **Türkiye - Almanya Federal Cumhuriyeti Ticaret Anlaşmasına göre tanzim olunacak menşé şahadetnameleri metninde «Almanya Federal Cumhuriyeti menşeli» ibaresinin kullanılması için teati olunan mektupların onanmasına dair kanun lâyihası ve Dışişleri ve Ticaret komisyonları raporları (1/449) (Gündeme)**

9. — **Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasında imzalanan Ticaret Anlaşmasının yürürlükten kaldırılması hakkında kanun lâyihası ve Dışişleri ve Ticaret komisyonları raporları (1/451) (Gündeme),**

10. — **Türkiye - İsveç Ticaret ve Ödeme Anlaşmalarıyla ek Protokol ve buna melfuf mektupların 15 Haziran 1952 tarihinden itibaren üç aylık bir devre için uzatılması hakkında teati olunan mektupların onanmasına dair kanun lâyihası ve Dışişleri ve Ticaret komisyonları raporları (1/452) (Gündeme),**

11. — **Vakıflar Genel Müdürlüğü 1947 Bütçe yılı Hesabı Katisine ait Mutabakat Beyannamesinin sunulduğuna dair Divanı Muhasebat Reisliği tezkeresi ile Vakıflar Genel Müdürlüğü 1947 yılı Hesabı Katisi hakkında kanun lâyihası ve Sayıştay Komisyonu raporu (3/340, 1/12) (Gündeme).**

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15

REİS — Reisvekili Muzaffer Kurbanoğlu

KATİPLER : İbrahim Kirazolğu (Kayseri), Ömer Mart (Çanakkale)

3. — YOKLAMA

REİS — Yoklama yapılacaktır.

(İzmir seçim bölgesi mebuslarına kadar yoklama yapıldı.)

REİS — Çoğunluk var, Birleşimi açıyorum. Gündemle ilgili takrirler vardır, okutuyorum :

Yüksek Reisliğe

Bugünkü gündemdeki kanun tasarılarının,

sorulardan evvel görüşülmesini arz ve teklif ederim.

Aydın Milletvekili

Şevki Hasırcı

Yüksek Reisliğe

Gündemin iki defa görüşmeye tâbi işlerden ikinci ve birinci defa görüşülecek kanun lâyiha ve tekliflerinin ehemmiyetine binaen sözlü

sorulardan evvel görüşülmesini arz ve teklif ederiz.

Maraş	Konya
Abdullah Aytemiz	A. F. Ağaoğlu
Malatya	Balıkesir
A. Özbay	Ali Fahri İşeri
Kars	Kastamonu
M. Bahadır	Muzaffer Âli Mühto
Ankara	Bilecik
Ömer Bilen	İsmail Aşkın

Reisliğe

Gündemdeki kanun teklif ve tasarılarının sözlü sorulardan evvel müzakere edilmesini arz ve teklif ederim.

Konya Mebusu
Hidayet Aydiner

REİS — Takrirlerin üçü de aynı mahiyette-
dir, oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler.. Et-
miyenler.. Kabul edilmiştir.

4. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Emir ve Seyis Erleri hakkındaki ka-
nun tasarısı ile Çorum Mebusu Ahmet Başbü-
yük ve Hüseyin Ortakçıoğlu'nun Emirber ve
Seyis Erleri hakkındaki 203 sayılı Kanunun 1
nci ve 3 ncü maddelerinin değiştirilmesine dair
1600 sayılı Kanunda değişiklik yapılması hak-
kında kanun teklifi ve Millî Savunma Komis-
yonu ile Geçici Komisyon ve Adalet Komisyonu
raporları (1/159, 2/293)*

REİS — Tasarının ikinci görüşülmesidir,
maddeleri okutuyorum.

Emir ve Seyis Erleri hakkında Kanun

MADDE 1. — Türkiye Cumhuriyeti Ordusu mensuplarından asteğmenden Maraşale ve bü-
yük âmirale kadar, kıta komutanı bulunan ve-
ya gemilerde vazife gören subaylara aşağıdaki
maddeler hükümleri dairesinde emir eri verilir.

Filen kıta komutanı olmadığı veya gemiler-
de vazife görmediği halde hizmetlerinin mahi-
yeti kıtadakilerin aynı olduğu Genelkurmay
Başkanlığınca kabul ve ilgili bakanlıklarca tas-
dik edilecek kadroları işgal eden subaylar hak-
kında da yukarıdaki hüküm tatbik olunur.

REİS — Değiştirge yoktur. Maddeyi oyunuz-
da arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler..
Madde reddedilmiştir.

MADDE 2. — Emir erleri subayların resmi
veya hususi işlerinde veyahut subay evlerinin
yaşanılan muhit ve şartlara göre munhasıran
dış işlerinde askerlik şeref ve haysiyetine uy-

gun bir şekilde yardımcı vazifesi görürler.

REİS — Madde üzerinde değiştirge yoktur.
Maddeyi oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler..
Etmeyenler.. Madde reddedilmiştir.

MADDE 3. — Emir erleri aşağıdaki fıkralara
göre tertiplenir :

a) Kışla, konak, ordugâh, askerî bina ve
müesseselerde veya gemilerde ikamet eden su-
baylardan asteğmenden binbaşıya kadar üç su-
baya bir, binbaşı ve daha yukarı rütbedeki su-
baylardan her birine bir, (müfrez bir birliğe ve-
ya bir gemiye komuta eden subayın rütbesi bin-
başından küçük de olsa müstakillen bir emir eri
verilir.)

b) Kanunen bakmaya mecbur olduğu ailesi
efradiyle birlikte ikamet eden subaylardan her
birine bir;

c) Ailesi efradından birinin tevsik edilecek
hastalığı, çocuklarının tahsil vaziyeti, kıtaların
başka yere nakli, memnu mintaka ve müstah-
kem mevkiilerde ikamet memnuiyeti, gemilerde,
hudut ve gümrük muhafaza karakollarında va-
zife görme, şehir kasaba ve köylerin lüzumun-
da tahliye veya seyrekleştirilmesi hakkındaki
4656 sayılı Kanun hükümleri, vazife dolayısıyla
yabancı memleketlere gitme sebepleriyle kanu-
nen bakmaya mecbur olduğu ailesi efradından
ayrı ikamet zaruretinde kalan subayların aile-
leri nezdinde vazife görmek üzere istekleri üze-
rine bir emir eri verilir.

ç) Yukarıdaki fıkra yazılı sebepler dı-
şında kanunen bakmaya mecbur olduğu ailesi
efradiyle birlikte veya (a) fıkrasında gösteri-
len mahallerde ikamet etmeyen subaylara emir
eri verilmez. Bu gibilere şehir ve kasaba dışında
ikamete mecbur kaldıkları veya hastalık gibi

[1] Birinci görüşülmesi 2 nci Toplantının 67
ve 68 nci, 3 ncü Toplantının 16, 19, 21, 23, 24, 28,
30 ve 33 ncü birleşim tutanaklarındadır.

müebir hallerde geçici olarak mensup bulundukları birlik komutanının yazılı emriyle emir eri verilebilir.

d) (c) fıkrası hükmünden faydalanan subaylara (a) fıkrasına göre başkaca emir eri verilmaz.

REİS — 3 ncü madde üzerinde değıştirme yoktur. 3 ncü maddeyi oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. 3 ncü madde reddedilmiştir.

MADDE 4. — Birinci derecede harb veya vazife mâlûlü olan subay ve askerî memurlara müracaatları halinde gerekli yardımı yapabilecek kabiliyette silâhsız hizmetlilerden birer emir eri verilir.

REİS — 4 ncü madde üzerinde değıştirme yoktur. 4 ncü maddeyi oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. 4 ncü madde reddedilmiştir.

MADDE 5. — Seferde birlikleri garnizonlarını terkeden veya birlikleri yerinde kalmakla beraber ailelerinin garnizon dışında ikametleri zarureti hâsıl olan subay ve askerî memurlardan bir veya bir kaçının ailesine gerekli yardımı yapmak üzere mahallin garnizon veya bölge komutanlıklarına vâkı olacak yazılı müracaatları üzerine yapılacak tahkikat sonunda himaye ve yardım edecek başka kimseleri bulunmadığı anlaşıldığı takdirde silâhsız hizmetlilerden bir er verilir.

REİS — 5 nci madde üzerinde değıştirme yoktur. 5 nci maddeyi oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler 5 nci madde reddedilmiştir.

MADDE 6. — Kurs, tatbikat ve manevralarda toplu olarak bulunan subay ve askerî memurların kışla, karargâh, gemi ve müesseselerdeki hizmet ve ihtiyaçları, bu kanun gereğince kendilerine emir eri verilmese dahi, komutan ve âmirlerince tertip edilecek münasip ekiplerle temin olunur.

Bu kanun gereğince emir eri verilmeyen subay ve askerî memurların kurs, tatbikat ve manevralara iştirakleri halinde müracaatları üzerine bu kurs, tatbikat ve manevranın devamı müddetince üçüncü maddenin (c) fıkrası hükmü tatbik edilir.

REİS — 6 ncı madde üzerinde değıştirme

yoktur. 6 ncı maddeyi oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. 6 ncı madde reddedilmiştir.

MADDE 7. — Kadrolarında binek gösterilenlerle özel kanunu gereğince atı Devlet tarafından iâşe edilen subaylara bir seyis eri verilir.

REİS — 7 ncı madde üzerinde değıştirme yoktur. 7 ncı maddeyi oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. 7 ncı madde reddedilmiştir.

MADDE 8. — Emir erlerinin en az bir yıllık askerlik hizmeti yapmış ve eğitimde muvaffak olmuş erlerden seçilmesi, bunların mütâakıp eğitim safhalarını da imkân dairesinde takip edebilmeleri, emir ve seyis erlerinin ordunun silâhlı mevcudunu israf etmeyecek şekilde âzami tasarruf zihniyetiyle tertiplenmesi, evlerde vazife görececek emir erlerinin vazifelerinin hitamında derhal birlik veya müesseselerine iadesi hususları ile umumiyetle emir ve seyis erlerinin bu kanun esasları dairesinde görecekları vazifenin mahiyet, derece ve şümulü Milli Müdafa, İçişleri ve Gümrük ve Tekel vekâletlerinde müştereken tanzim edilecek bir tüzükle tesbit ve tâyin olunur.

REİS — 8 ncı madde üzerinde değıştirme yoktur. 8 ncı maddeyi oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. 8 ncı madde reddedilmiştir.

MADDE 9. — Bu kanuna muhalefet edenler hakkında Askerî Ceza Kanununun 114 ncü maddesi hükmü tatbik olunur.

Her ne suretle olursa olsun bu kanuna ve nizamnamesine aykırı hareket halinde emir eri veya hususi kanununa göre atı Devlet tarafından iâşe edilenlerin seyis eri bir aydan 6 aya kadar geri alınır.

REİS — 9 ncü madde üzerinde değıştirme yoktur. 9 ncü maddeyi oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. 9 ncü madde reddedilmiştir.

MADDE 10. — Emir ve seyis erleri hakkındaki 11 Mart 1338 tarihli ve 203 sayılı Kanunla bu kanunun 1 ve 3 ncü maddelerini değıştiren 1 Mayıs 1930 tarih ve 1600 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

REİS — 10 ncü madde hakkında değıştirme yoktur. 10 ncü maddeyi oyunuzda arz ediyorum:

Kabul edenler.. Etmeyenler.. 10 ncü madde reddedilmiştir. (Gülüşmeler)

MADDE 11. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

REİS — 11 ncü madde meriyet maddesidir. 11 ncü maddenin değiştirilmesi hakkında bir karar vardır. Ancak, şimdi cereyan eden müzakerele göre bu kararı oya arz ediyorum. (Arzetme sesleri)

MADDE 12. — Bu kanun hükümlerini Millî Savunma, İçişleri ve Gümrük ve Tekel Vekilleri yürütür.

REİS — Bu kanun tasarısının tümünün açık oya arzı için bir teklif vardır. Ancak, kanunun maddeleri reddedilmiş olduğundan ortada oya konacak bir şey kalmamıştır. Şu hale göre buna ait kanun lâyiha ve teklifleri külliye reddedilmiştir. (Alkışlar)

M. REMZİ BUCAK (Diyarbakır) — Usul hakkında söz istiyorum.

REİS — Buyurun.

M. REMZİ BUCAK (Diyarbakır) — Efendim, yüksek müsaadenize sığınarak bir kelime arzedeceğim.

Bundan takriben bir hafta veya on gün evvel aynı mahiyette bir hâdise cereyan etmişti. Teklif edilen kanunun birinci müzakeresi yapılmış, fakat ikinci müzakeresi sonunda reddedilmişti. Bugün de bu kanun takriben iki seneden beri devam eden uzun boylu müzakerelerden sonra, birinci görüşülmesi yapılmış, fakat ikinci görüşülmesi sonunda reddedilmiş bulunmaktadır.

Bu, bize gösteriyor ki İctüzüğümüzün değişmesi lâzım ve zaruridir. Binaenaleyh yapılacak iş İctüzüğümüzün değişikliğinde bundan böyle yapılacak tekliflerin hiç değilse lüzum veya ademilüzumuna dair evvelâ bir karar alınması iâzım-gelmektedir. (Lüzum yok sesleri, gürültüler) Müsaade buyurun efendim, buna lüzum vardır. İngiltere'de de böyledir arkadaşlar. Evvelâ ya kabul edilir ya reddedilir, yani lüzumuna karar verilir, ondan sonra müzakere edilir.

REİS — Reddedilen Emir ve Seyis Erleri kanun lâyihası ve teklifiyle alâkalı bulunan gündemin ikinci maddesine geçiyoruz.

2. — Askerî Ceza Kanununun 114 ncü maddesinin değiştirilmesine dair kanun lâyihası ve

Millî Savunma ve Geçici Komisyon raporlarıyla Adalet Komisyonu raporu (1/323) [1]

REİS — İkinci görüşülmesidir. Maddelere geçiyoruz.

MUZAFFER ÖNAL (Tokad) — Usul hakkında.

REİS — Buyurun.

MUZAFFER ÖNAL (Tokad) — Efendim, müzakereye arz olunacak Askerî Ceza Kanununun 114 ncü maddesi için «biraz evvel reddedilen Emir ve Seyis Erleri Kanunuyla ilgalidir» diye Riyaset Makamı bir söz sarfetti. Halbuki yürürlükte bulunan Emir ve Seyis Erleri Kanunu ayakta durmaktadır. Buna nazarı dikkatinizi celb ederim. Ret cihetine gidilirse yürürlükte bulunan Emir ve Seyis Erleri Kanunun müeyyidesiz kalacağı aşikârdır.

REİS — Ahmet Başbüyük.

AHMET BAŞBÜYÜK (Çorum) — Muhterem arkadaşlar; görüşülmekte olan 114 ncü madde, yalnız Emir ve Seyis Erleri hakkındaki müeyyideleri ihtiva etmemektedir. 114 ncü madde daha evvel askerleri hizmetçiliğe veren şu veya bu şekilde kullananlar hakkında, bugün yürürlükte bulunan...

REİS — Usul hakkında konuşmuyorsunuz.

AHMET BAŞBÜYÜK (Devamla) — Emir ve Seyis Erleri Kanunu ile alâkalı hükümler haricinde birtakım ayrı hükümleri ihtiva etmektedir. Bunun haricinde Dahilî Hizmet Nizamnamesinin 487 ncü maddesi mer'idir, emir ve seyis erlerinin ne suretle çalıştırılacakları hakkındaki hükümleri ihtiva etmektedir. Binaenaleyh 114 ncü madde bunlardan ayrı kabul edildiği takdirde 487 ve ayrıca yine halen yürürlükte bulunan 203 ve 1601 sayılı kanunların müeyyidesi olacaktır.

REİS — Efendim; usul hakkında söz isteği halde Ahmet Başbüyük arkadaşımızın esasa girdiğini müşahade etmekteyim. Askerî Ceza Kanununun 114 ncü maddesinin değiştirilmesine dair kanun lâyihası gündemimizin ikinci maddesini teşkil etmektedir ve bu yapılan onun ikinci görüşülmesidir. Birinci maddeyi okutuyorum.

[1] Birinci görüşülmesi 33 ve 34 ncü Birleşim Tutanagındadır.

**Askerî Ceza Kanununun 114 ncü maddesinin
değiştirilmesine dair Kanun**

MADDE 1. — Askerî Ceza Kanununun 114 ncü maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir:

Madde 114. — Emir ve Seyis Erleri hakkındaki Kanuna göre, emir veya seyis eri almaya hakkı olmıyanlara emir veya seyis eri verenlerle bu emir veya seyis erini bilerek alıp istihdam edenler asker olsun, olmasın bir aydan üç aya kadar hapsolunur.

Emir veya seyis eri almak hakkını haiz olanlardan kendi emir veya seyis erini Emir ve Seyis Erleri hakkındaki Kanun ve Nizamnamesine aykırı olarak evin iç hizmetlerinde veya askerlik şeref ve haysiyetine uymıyan şekilde çalıştıranlar veya bu şekilde çalışmasına göz yumanlar, yahut bunların vazifesi dışında kendi sanat, meslek veya şahsi işlerinde çalışmasına müsaade veya müsamaha edenler bir aydan altı aya kadar hapsolunur.

Birinci ve ikinci fıkralarda yazılı haller dışında her ne suretle olursa olsun Emir ve Seyis Erleri hakkındaki Kanuna veya Nizamnamesine aykırı hareket eden askerî şahıslar kısa hapis cezası ile cezalandırılır.

Yukardaki haller haricinde askerî kanun ve nizamlara muhalif olarak askerleri hizmetçiliğe veya sair suretlerle çalışmaya verenlerle asker olsun olmasın alan veya çalıştıranlar üç aydan az olmamak üzere hapsolunur.

REİS — Efendim bu kanunun 1 nci maddesi ve başlığı ile ilgili bir değiştirge vardır, okutuyorum.

Sayın Reislige

114 ncü maddeden (Emir ve Seyis Erleri hakkındaki Kanuna göre) kelimelerinin çıkarılmasını teklif ederiz.

Süird

Rize

Daim Süalp

İzzet Akçal

MÜZAFFER ÖNAL (Tokad) — Aleyhinde konuşacağım.

REİS — Müsaade buyurun.

İZZET AKÇAL (Rize) — Söz istiyorum.

REİS — Hangi komisyon adına?

İZZET AKÇAL (Rize) — Geçici Komisyondayım ama önerge sahibi olduğum için izah edeceğim.

REİS — Buyurun.

İZZET AKÇAL (Rize) — Aziz arkadaşlarım; 114 ncü maddenin 4 ncü fıkrasına ait hüküm, biraz daha kısaltılmış olarak, bugün mer'î bulunan Askerî Ceza Kanununun 114 ncü maddesinde bulunmaktadır. Geçici Komisyon ve Adalet Komisyonu birinci, ikinci, üçüncü fıkraları yeni baştan bu maddeye ilâve etmiştir. Emir ve Seyis Erleri Kanununun kabul edildiğini nazarı itibara almak suretiyle bu maddenin üçüncü fıkrası; - ben önergemde mevzuubahis etmedim, dikkat nazarımı celbetmemişti - Emir ve Seyis Eri Kanunundan bahsetmektedir. Emir ve Seyis Erleri hakkındaki kanun reddedilmiş olmakla beraber o hükümlerin 114 ncü maddede yer almasına asla bir mâni yoktur. Ancak ben rica edeceğim, Adalet Komisyonu raporunu geri alsın, işi yeniden gözden geçirsin, bir aksaklığa meydan verilmemesi için yeniden gözden geçirdikten sonra heyeti celileye getirsin. (Muvafık sesleri)

REİS — Nusret Kirişcioğlu.

ADALET KOMİSYONU ADINA NUSRET KİRİŞÇİOĞLU (Çanakkale) — (Geri al sesleri)

Efendim, malûm olduğu üzere emir ve seyis erleri hakkındaki hükümlere muhalefet halinde müeyyide mevzuatımızda mevcut değildir. Bu itibarla halen mer'î bulunan kanunlara göre 114 ncü maddeye müeyyide koyabilmek için raporumuzu geri alıyoruz.

REİS — Muzaffer Önal da söz istemiştir. Yalnız, kanunun ikinci müzakeresi mevzuubahis olduğundan değiştirge üzerinde, değiştirge vermiş olanlardan gayrı lehinde, aleyhinde bir kimseye söz vermeye imkân yoktur. İctüzük bunu âmirdir.

Nusret Kirişcioğlu Komisyon Sözcüsü olarak kanunun komisyona geri verilmesini talep etmektedir. Ancak bu talep, müzakere esnasında vâkı olduğundan komisyona verilmesi hususunu reyinize arzedeceğim. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Lâyiha değiştirge ile birlikte komisyona verilmiştir.

3. — *Kuzey Atlântik Andlaşmasına Taraf Devletlerce Avrupa Savunma Birliği Üyesi Devletlere Verilen Garantilere mütaallik Kuzey Atlântik Anlaşmasına ek Protokolün kabulüne dair kanun tasarısı ve Dışişleri Komisyonu raporu (1/441) [1]*

REİS — İkinci görüşmedir.

Kuzey Atlântik Andlaşmasına Taraf Devletlerce Avrupa Savunma Birliği Üyesi Devletlere Verilen Garantilere dair Kuzey Atlântik Andlaşmasına Ek Protokolün kabulü hakkında Kanun

MADDE 1. — Paris'te 27 Mayıs 1952 tarihinde imza edilen ve Kuzey Atlântik Andlaşmasına Taraf Devletlerce Avrupa Savunma Birliği Üyesi Devletlere Verilen Garantilere dair Kuzey Atlântik Andlaşmasına Ek Protokol kabul edilmiştir.

REİS — Birinci madde üzerinde değiştirge yoktur. Maddeyi oyunuz arzediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

REİS — İkinci maddeyi oyunuz arzediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanun hükümlerini İcra Vekilleri Heyeti yürütür.

REİS — Üçüncü maddeyi oyunuz arzediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarı açık oya arzedilmiştir.

Birinci defa görüşülecek işlere geçiyoruz.

4. — *Eskişehir Mebusu Kemal Zeytinoğlu'nun, Millî Korunma Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki 5020 sayılı Kanuna ek kanun teklifi ile Amasya Mebusu İsmet Olgaç'ın, Millî Korunma Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve Samsun Mebusu Hasan Fehmi Ustaoglu ve 5 arkadaşı ile Maraş Mebusu Abdullah Aytemiz'in, Millî Korunma Kanununun 5020 sayılı Kanunla değiştirilen 30 ncu maddesinin yürürlükten kaldırılması hakkında kanun teklifleri ve Ticaret Komisyo-*

nu raporlarıyla Maliye ve Bütçe komisyonları düşünceleri ve İçişleri, Adalet ve Bütçe komisyonları raporları (2/59, 102, 223, 373)

REİS — Müzakereye devam ediyoruz.

(Geçen Birleşimde söz almış olanları bir defa

daha okuyorum :

Cemal Reşit Eyüboğlu	Trabzan
Nuri Ocakcıoğlu	Malatya
Zeki Erataman	Tekirdağ
Sıtkı Atanç	Tokad
Kemal Özçoban	Afyon K.
Burhanettin Onat	Antalya
Muhittin Özkefeli	Samsun
Hidayet Aydın	Konya
Mehmet Özdemir	Kayseri
Ahmet Kemal Varınca	Gümüşane
Server Somuncuoğlu	Sinob
Şevki Yazman	Elâzığ
Nuri Sertoğlu	Sinob
Abdürrahman Fahri Ağaoğlu	Konya
Mehmet Kartal	Malatya
Remzi Bucak	Diyarbakır
Necip Bilge	Niğde
Ekrem Ali Can	Kocaeli
Salâhattin Hüdayioğlu	Maraş
Adnan Tüfekçioğlu	Giresun
Ömer Bilen	Ankara
Mustafa Reşit Tarakçioğlu	Trabzon

CEMAL REŞİT EYÜBOĞLU (Trabzon) —

Muhterem arkadaşlarım, tetkik ve müzakere edilmekte bulunan tasarının, kiralari artırmaya mütaallik hükümlerini, bugünkü vakialar karşısında kabul etmemeye imkân yoktur. Çünkü Millî Korunma Kanunumuzun kiralari da içine almak üzere fiyatlar üzerinde durdurucu mahiyette derpiş ettiği tedbirlere rağmen bugün eşya ve hizmet fiyatlarında yüzde 400 den 600 e kadar bir tereffü fiilen meydana gelmiş bulunmaktadır. Bu itibarla, Millî Korunma Kanununun takyit edici hükümleri ile, bir kısım vatandaşların gelirlerini sebepsiz yere, başka fiyatlarla muadelet olmaksızın durdurulmasını mâdelet bakımından olduğu kadar, iktisadi bakımdan da caiz bulunmamak icabeder.

Meselenin bu tarafı bedahat derecesinde bizim hukuki müfekkiremize ve vicdanımıza çarpmahtadır. Ancak, kiralari yükseltilmesinden başka, bu konu üzerinde Büyük Millet Meclisinin durmasını icabettirecek meseleler mevcut değil mi-

[1] Birinci görüşülmesi 34 ncü birleşim tuta-nağındadır.

dir? Bu konuyu yüksek tetkiklerinize arzederken, hâtıralarınızı ve bilgilerinizi tazelemek maksadı ile dünyanın diğer memleketlerinde vaziyetin nasıl cereyan ettiği hakkındaki bilgilerimi huzurunuzda sunmak istiyorum.

Medeni Kanunumuzu iktibas ettiğimiz İsviçre'de vaziyet nasıldır? İsviçre'de kiracı ile mülk sahipleri arasındaki münasebetleri tanzim eden hukuk kaideleri esas itibarıyla medeni hukuk mevzuatında yer almakla beraber bu münasebetleri tanzim edici hukuk vaz'ı, hâdisse mahallî âmme intizamını alâkadar eder mahiyette telâkki edildiğinden kanun vâzı tarafından kantonlara terkedilmiş bulunmakta idi. Bugün İsviçre'de kiralara üzerine mevzu ve bütün İsviçre'ye şâmil olmak üzere en son alınmış olan kanuni tedbirler, 2 Eylül 1939 tarihli Nizamnamede toplanmaktadır. Bu nizamnameye göre, İsviçre'de kiralara, bütün kantonlara şâmil olmak üzere 4 Eylül 1939 tarihindeki rayiçleri tecavüz edememektedir. Bundan başka, kantonlara verilmiş olan salâhiyetlere istinaden her kanton kendi mahallî ihtiyaçlarına göre kiracılarla mülk sahipleri arasındaki münasebetleri tanzim edici hukuki kaideler vaz'etmiş bulunmaktadır. Bunlardan biri olan «Vaud» Kantonundaki mevzuatı hulâsaten arzedeceğim «Vaud» Kantonunun da en son 22 Temmuz 1947 tarihinde ısdar edilmiş olan bir kararnameye göre, mal sahibinin kiracıyı evden çıkarma yetkisi kaldırılmıştır. Yani bugün «Vaud» Kantonunda bir mal sahibi kiracıyı, kira bedeli üzerinde her hangi bir ihtilâftan veya Medeni Kanunla tesbit edilmiş bulunan bellibaşlı esaslara muhalefetten dolayı gayrimenkulden çıkaramamaktadır. Bundan başka kararname, resmî makamlara kabilişükna boş binalar, ve iş yerlerine el koymak ve bunları muhtaç şahıslara kiraya vermek yetkisi tanınmaktadır. Bundan başka yine meskenleri teşvik için bu kantonun resmî mercilerine geniş salâhiyetler verilmiş, hattâ, kanton içinde ikamet serbestini takyit eden bir takım yetkiler tanınmış bulunmaktadır ki, bu yetkiye dayanarak resmî makamlar ve kantonun içinde yerleşmek isteyenlere orada mesken buhranını önlemek için, mâni olabilmektedirler. Diğer memleketlerde vaziyet nasıldır? Fransa'da meseleyi iki şekilde ele almak icabeder. Bunlardan birisi iş yerleri hakkındaki mevzuattır. Fiilen 1876 tarihinde başlayarak 1926 tarihine kadar

muhtelif etaplar halinde iş yerlerindeki kiracılarla, mal sahipleri arasındaki münasebetleri tanzim eden hükümler yürürlüğe konmuş ve en son 1926 tarihli bir kanunla bu münasebetleri tanzim edici etralı hükümler derpiş edilmiş bulunmaktadır.

Bugün Fransa'da bir iş yerinin mal sahibi tarafından tahliye ettirilmesi ckdar güç şartlara bağli tutulmuştur ki, bir mağazada oturmakta bulunan bir tacir veya sanatını icra etmekte bulunan bir sanatkâr veya bir yazıhanede icrayı sanat etmekte bulunan bir serbest meslek erbabı mal sahibi tarafından iş yerinden tahliye ettirilememektedir.

1926 tarihli kanun, mal sahibine, ancak, kiralarda yüzde 25 bir tezeyüt vukua geldiği takdirde ki, kira bedelini yükseltmek için mahkemeye müracaat suretiyle bir imkân tanınmış bulunmaktadır.

Fransa'da Millî Korunma mevzuatı arasında yer alan tahditlere gelince: Takyitler Birinci Dünya Harbi ile başlar; en son çıkan kanun 1948 tarihlidir; Fransa'da bugün meskenler ve iş yerleri üzerine mevzu olan takyitler, memleketimizdeki, takyitlerle mukayese edilemeyecek derecede kat kat ağırdır. Nitekim Fransa'da demin de arzettiğim devamlı hükümler yanında, Millî korunma mülâhazasıyla vaz'edilmiş olan bu hükümlere göre mal sahipleri, meskenleri ancak bu kanunla ve bu kanundan sonra ısdar edilmiş olan nizamnamelerle tesbit edilen ölçülere göre, hendesi birtakım formüllere uygun olarak kira bedelini kiracıdan istiyebilmektedir. Bundan başka bu kira tahditleri sadece gayrimenkullere değil, sadece binalara değil, ziraat arazisine de şâmil bulunmaktadır.

Holânda'da, en son 13 . X . 1950 tarihli bir Kanunla kiracı ile mal sahibi arasındaki münasebetler tanzim edilmiştir. Teferruata girmeyeceğim, memleketimizle mukayese edilince bizimkine nazaran çok daha ağır takyidi hükümler olduğu görülür.

Belçika'da; 1 Ocak 1950 tarihli Kanun bizimkilerden çok daha ağır takyitleri ihtiva etmektedir.

Birleşik Amerika'da; Birinci Dünya Harbinden başlamak üzere bina kiralara üzerinde ve kiracı ile mal sahibi arasındaki münasebetler bakımından oldukça ağır takyitler tesis edil-

miştir; halen de mevcuttur. Orada bu takyitleri yürütmek için müstakil bir ofis faaliyet halindedir.

Bizde vaziyet nasıl olmuştur? Memleketimizde Birinci Dünya Harbinin maydana getirdiği ikisadi karışıklıklar, başka memleketlerde olduğu gibi Devlet müdahalelerini çok çabuk davet etmiştir. Hepimizin hâtıralarında sükna kanunu olarak yer almış bulunan ilk kanun, meskenlerin kiralarnı bir taraftan durdururken, diğer taraftan da mal sahipleri ile müstecirlerin her hangi bir ihtilâf yüzünden çıkartma imkânını mal sahiplerinin ellerinden almış bulunuyordu. Aynı zamanda diğer bir kanuna göre, silâh altına alınmış vatandaşların gerek iş yerlerinin ve gerek meskenlerinin kiralarnı veremedikleri takdirde dahi, mal sahipleri aleyhlerine tahliye dâvası açma imkânına malik değil idi; kiranın ödenmesi belediyelere ve Devlete tahmil edilmiş bulunuyordu. Mütareke yıllarında İstanbul Hükümetleri tarafından ısdar edilmiş muhtelif kararnamelele bu konuda devamlı hükümler yürürlüğe konmuştur.

Büyük Millet Meclisi olarak Yüksek Kamutayın bu konularla ilk teması birinci devrenin son iki senesi içerisinde vukubulmuştur. 1337 ve 1338 senelerinde Sükna Kanununun hükümlerinin kıfayetsizliği görülerek o zamanın Adalet Vekili tarafından yeni bir kanun projesi hazırlanıyor.

Bu kanun projesi bir taraftan hazırlanırken diğer taraftan Büyük Millet Meclisinde Sükna Kanununu ortadan kaldırmak için bir cereyan beliriyor.

Nihayet 16 Nisan 1339 tarihinde Adliye Encümeni bir mazbata ile Sükna Kanununun yürürlükten kaldırılması teklifini Meclise getiriyor.

Büyük Millet Meclisi Adliye Encümeninin mazbatasındaki şu fıkralar ne kadar mânidardır.

Mazbatada şöyle denilmektedir :

«Encümenimizce daha nafi bir kanun teklifi derdest bulunmakla muvafıkı nefselemir görülen lâyihaın Heyeti Umumiyyeye takdimine karar verilmiştir.» Deniliyor.

Bu mazbatada bir muhalefet şerhi vardır. Bu kısımda şöyle denmektedir: «Encümendeki Sükna Kanununun daha nafi şekilde tâdilini mutazammın olmak itibariyle mevcut kanunun ilgasından ise o şekli-muaddelin müzakeresi mütalâasındaayım». İmza: Saruhan Mebusu Refik Şevket.

Bugünkü sayın Manisa Mebusu Refik Şevket İnce.

Büyük Mecliste uzun müzakereler cereyan ediyor. Fikirler ikiye bölünmüştür. Bir kısım milletvekilleri Sükna Kanununun kiralarn üzerindeki baskısının, kiralarn yükselmesine mâni olmadığını ve bu nevi müdahalenin meclimizin ve İslâm Hukukunun «mülkiyet, mâlike mülkün de bervechi istibdat tasarruf hakkı verir» kaidesini ihlâl ettiğini ileri sürüyorlar; ve Sükna Kanununun derhal kaldırılması teklifinde bulunuyorlar. Mukabil taraf, bunların içinde o zamanki Saruhan Mebusu Refik İnce üstadımız vardır. Bu kısımda bulunan milletvekillerinin fikirleri, kiracı ile mal sahipleri arasındaki münasebetleri tanzim eden esash hukuk kaidelelerine ihtiyaç bulunduğu merkezinde toplanmaktadır; «Sükna Kanununun ortadan kaldırılması, zaten mevcut olan bu boşluğu iktisadi ve içtimai bünyede birtakım rahneler meydana gelmesine sebebiyet verebilecektir» diyorlar ve misal olarak Ankara'da inşa edilen binaları gösteriyorlar. Eğer şimdi, 16 Nisan 1339 tarihinde Yüksek Mecliste cereyan eden müzakere zabıtları bugünkü dile uydurularak huzurunuzda okunmuş olsa, birkaç gün evvelki celselerimizde cereyan etmiş müzakerelerin zabıtları intibahı hâsıl edersiniz? Fikirler aynı fikirler, endişeler aynı endişelerdir. Nihayet Büyük Meclis, Adalet Komisyonunun sarih va'dine ve yeni bir kanunun çok yakın zamanda Meclise geleceği düşüncesine istinaden Sükna Kanununu ortadan kaldıran kanun tasarısını kabul buyuruyor. Fakat sayın arkadaşlarım buna rağmen 16 Nisan 1339 tarihinde kabul edilen kanun, yürürlüğe ancak iki sene sonra, Şubat 1341 de girebiliyor. Bu arada ne gibi hâdiseler cereyan ediyor, bunu tetkik etmek imkânını bulamadım. Fakat tahmin ediyorum ki bu kanunun ortadan kalkmasından tevellüt edebilecek olan mahzurlar, o zamanın hükümetlerini daha ihtiyatlı olmaya teşvik etmiştir. Ve yine tahmin ediyorum ki, Medeni Kanunumuzun hazırlanması faaliyetleri Mecliste, bütün bu endişeleri bertaraf edecek hükümlerin yeni ve Avrupai mevzuatımızda yer alabileceği düşüncesinden ileri geliyor. Bugüne kadar Meclise, bu vadedilen kanuna benzer bir kanun gelmemiştir. Medeni Kanunumuz İsviçre'den ictibas edilmiştir, Borçlar Kanunumuzla birlikte.

Fakat biraz evvel de arzettiğim gibi; İsviçre kantonlarına verilmiş olan salâhiyet, tabiidir ki bizim siyasi ve mülki teşkilâtımızın ayrılığı bakımından, bizim mevzuatımızda yer almamıştır. Şu halde bugün Türkiye mevzuatında bir boşluk mevcuttur. Kiraların artırılması hususunda tasarı ile mutabık olduğumu, sözlerimin başında arz etmiştim. Fazla olarak, kiralara yapılan zammın kifayeti üzerinde dahi görüşülme mümkündür, acaba, gerek Adalet Komisyonunun, gerek Bütçe Komisyonunun metnlerinde derpiş edilen zam bugünkü ihtiyaca tekabül edecek midir? Belki bâzı yerlerde tekabül edecektir. Bâzı yerlerde tekabül edemeyecektir. Bunu müşahedelerimizle, kendi aklımızla çıkarabilmekteyiz. Şu halde bu tasarı bu haliyle yürürlüğe girdiği takdirde mal sahipleri arasında bir dereceye kadar huzur temin edebilecektir. Fakat, bunun yanında, bir kısım mal sahiplerinde mevcut adaletsizlik hissi, biraz daha artacaktır.

Şimdi, 1939 tarihinden evvel inşa edilmiş bulunan binaların kiralalarına zam yapılmaktadır. O tarihten Şubat 1947 tarihine kadar inşa edilmiş olanların kiralaları için gayrisâfi iratlar esas tutulmuş bulunmaktadır. Bu binaların vaziyetlerinin de ele alınması zaruridir. Sonra Sayın İsmet Olguç arkadaşımızın kanun teklifi metninde çok yerinde olarak derpiş ettiği bir husus hiçbir komisyon tarafından nazarı itibara alınmamış hattâ müzakere konusu da yapılmamıştır. İsmet Olguç arkadaşımız, bir taraftan kiralaların yükseltilmesini derpiş etmekle beraber, diğer taraftan 22 Şubat 1947 den bu yana inşa edilmiş olan binaların serbest bırakılan kiralalarına bir âzami had tâyini zaruretinin kabul etmektedir. Bence üzerinde durulacak noktalar bunlardır. Diğer taraftan, komisyon tasarılarında mühim bir iki malî noktaya da katiyen nazarı itibara alınmamıştır. Hattâ bu hususta Hükümet ne düşünüyor? Hükümetten bu noktalar üzerinde düşünceleri sorulmamıştır. Kiralara yapılan zamlar vergilere müessir olacak mıdır? Bina Vergisi bakımından, Esnaf Vergisi, esnaf muafiyet bakımından. Eğer müessir olacaksa zaten sırf bu kira mevzuu bakımından mükellefler arasında mevcut olan ayrılıklar ne şekile telif edilecek ve bunlara nasıl bir âdil, müşterek ölçü tatbik edilecektir? Bu cihetler katiyen tetkik mevzuu olmamıştır. Meselenin içtimai ve iktisadi safha-

larına dönüp burada benden evvel konuşan arkadaşlarımızın çok güzel belirttikleri noktalar üzerinde tekrar zamanınızı almaktan iktinab ederim. Yalnız bir noktaya müsaadenizle işaret etmek isterim; ki kiracı ile mal sahibi arasında münasebetlerin, iktisadi liberalizmin şâsaapaş olduğu kısa bir devreden sonra 19 neu asrın ortalarından itibaren dünyanın her tarafında mal sahibinin, aleyhine olmak üzere çok geniş takyitlere mâruz bırakılmıştır. Hele bugün eski hukukumuzun mal sahibine tanıdığı «keyfemayeş», berveçhi istibdat tasarruf yetkisi, çoktan maziyeye mal olmuş bulunmaktadır. Bugün Devlet, paramızın getireceği kiraya yani faize müdahale eder, yine âmme otoriteleri bakkalın, küçük esnafın mal ve hizmet fiyatlarına narh koyarak geniş mikyasta müdahale eder, Devlet, topraklarımızı, kendisince tesbit edilmiş olan ve günün rayiçlerine uymayan bir bedelle elinizden alır, topraksız vatandaşlara tevzi eder, bunlar gibi daha birçok takyitler bugün vatandaşlarımızın malları üzerindeki tasarruflarına şâmil olarak mevcuttur. Binaenaleyh, kiracı ile mal sahibi arasındaki münasebetlerde - bilhassa devrimizde, bilhassa Anayasa hukukumuzla göre - Devletin müdahale hakkı olması icabeder. Yine arzetmek isterim ki, Devletin bütün vatandaşlara şâmil olmak üzere topladığı paralardan gerek Devlet Hazinesi, gerek diğer âmme müesseselerinin hazinelerinden âmme hizmeti olarak sarfettiği paralar mal sahiplerinin mülklerindeki değere, kiralara yükseltici tesirler yapmaktadır. Bugün Ankara'yı en yakın misal olarak ele alalım. Ankara'da inşa edilmiş meskenlerden, nispet itibariyle, ne kadar, Emlâk Bankasının veya diğer bankaların geniş mikyasta kredileriyle meydana gelmiştir? Bugün hangi bina vardır ki, dolayısıyla Devlete, dolayısıyla millete kulfeti olan bu finansman kaynaklarından istifade etmemiştir. 10 - 15 sene önce inşa edilmiş bulunan binaların bugünkü değerleriyle yapıldıkları tarihteki değerlerini mukayese ettiğimiz zaman, kıymet farkı olarak 4 - 5 misline yakın bir artış müşahade ederiz. O zamanki kiralarla bugünkü serbest kiralaları mukayese ettiğimiz zaman yine arada 3 - 4 misli fark görürüz. Devlet Hazinesinden, belediyelerin hazinesinden, özel idarelerin hazinesinden memleketin umumî kalkınması için milyarlarca baliğ olan paraları sarfederek memleketi şenletip imar derken, mülk sahipleri, otur-

dukları yerde, bu umumi kalkınmanın feyizli neticelerinden «plus - value» ler şeklinde, neoliberalerin bile «iktisap edilmemiş» kazanç olarak kabul ettikleri «rant» şeklinde mühim menfaatler sağlamaktadırlar. Bütün bu iktisadi, sosyal mülâhazaları bir araya toplayınca, bu kürsüden liberal ve ferdiyetçi hukuk sisteminin mümessili gibi konuşan sayın, çok değerli bir arkadaşımızın fikirlerinin bugün artık münakaşa edilmiyecek kadar eskimiş olduğu anlaşılır. Bu fikirlere dün «Jandarma - Devlet» yerine bugünün «İktisadi - Devlet» i olarak, birçok sosyal hizmetleri üzerine almış Devlet olarak itibar etmememiz lâzımgelir.

Sayın arkadaşlarım, eğer izah edebilmişsem, bu tasarımlarda mevcut bulunan boşlukları doldurmak ve arzettiğim endişeleri gidermek maksadiyle yeni bir metin hazırlamak üzere, Hamdi Başar ve Tezer Taşkıran arkadaşlarımızın teklif ettikleri gibi, yeniden kurulacak mütehassıs arkadaşlardan mürekkep Geçici bir komisyonda kanunun Kamutaydaki görüşmelerin ışığı yeniden tetkik edilmesini arz ve teklif ediyorum.

REİS — Bütçe Komisyonu Sözcüsü Halil İmre.

BÜTÇE KOMİSYONU ADINA HALİL İMRE (Sivas) — Muhterem arkadaşlar; kanunlaşmaya lâyık bir metin olduğuna inanarak huzuruza takdim ettiğimiz rapor üzerindeki müzakereleri, üçüncü celsedir ki, dikkatle takip etmekteyiz. Bu müzakereler esnasında derneyen edilen mütalâaları ve takdim edilen değişiklikleri iyi anlamak için huzuruza getirilen bu raporun katetmiş olduğu fikrî merhaleleri bir kere arz etmekte faide olacaktır, ta ki bu raporun metni ile, arkadaşlar tarafından verilen teklifler arasındaki münasebetler anlaşılsın.

Muhterem arkadaşlarım; konuşmakta olduğumuz kanun teklifi Millî Korunma Kanununun 30 neu maddesine taallük etmektedir. Millî Korunma Kanununun 30 neu maddesi, evvelâ Millî Korunma Kanununun bütünlüğü ve bunun hukuk sistemimizdeki yerinin tavihine ihtiyaç vardır. Biliyorsunuz ki, Millî Korunma Kanunu fevkalâde haller içinde Hükümetin salâhiyetler sistemi ve salâhiyetleri kanunudur. Şunu arz edeyim ki, huzuruza getirdiğimiz teklif, zaten iki maddeden ibarettir, ki bilâhara metinlerini arzedeceğim. Fakat şimdilik biraz mütezat gibi görünen mütalâalarım, kat-

edilen fikrî merhaleleri teyit etmekte fayda olacaktır. Biraz evvel arzettiğim gibi, Millî Korunma Kanunu Devlet ve Hükümetin fevkalâde hallerde kullanacağı bir teşhizat kanunu mahiyetinde olduğuna göre bu kanun içinden bir parçasının çıkarılması; Hükümetin fevkalâde halin devam etmediği yolunda bir beyanı olmadığına ve Millî Korunma Kanununun devam etmekte olduğunu teyit etmiş olduğuna göre, takdim ettiğimiz kanun yürürlüğe girdikten sonra maazallah bir fevkalâde halin zuhuru takdirinde ileride Hükümet bu suretle boşaltılan maddelerin yerine kanun prosedürü ile yeniden bir kanun getirmeye mecbur olacaktır. Zira, bilindiği gibi, Millî Korunma Kanunu külli ile (salâhiyetleri) aldıktan sonra, bu maddelerin bir kısmı, Koordinasyon kararlarıyla ve ihtiyaca göre tatbik olunmaktadır. Tatbikında fayda umulmadığı veya kalmadığı ahvalde, bunun tatbikından yine bir Koordinasyon Kararıyla vaz geçilmektedir, ama Millî Korunma Kanununun küllü içinde yerini muhafazaya devam etmektedir. Bu, Teşriî Meclis olarak bize ikinci derecede taallük eder. Zira salâhiyetler istiyen hükümetlerdir, salâhiyetleri veren de Meclistir. Hükümet kendisinin bu gibi salâhiyetlerle mücehhez olarak devam etmesine ihtiyaç hissetmediği ahvalde bunun çıkarılmasının, Meclis olarak bize taallük eden bir kusur olmaması icabeder. Zira Millî Korunma Kanununun 30 neu maddesinin kademe, kademe ilgasında Hükümet, Hükümet olarak mahzur görmediğini, komisyonlar ve bu müzakereler sırasında Muammer Alakant ifadesiyle teyit etmiş bulunmaktadır.

Bir kere daha arz edeyim, çünkü evvel emirde kanunun metnini müdafaa ile vazifeli olan bendeniz, müdafaa vazifesi intibahını tevhit etmekten ihtirazen arz ediyorum ki, bu safha safha geçen fikrî merhaleler, bu kanun maddelerinin gelişmesi sebeplerini de ifade etmektedir. Biz, hakikaten mülkiyet ve Anayasayı gözden geçirmediğimiz değil; fakat Millî Korunma Kanunu, daha birinci maddesinde ve heyeti umumiyesiyle, sadece gayrimenkuller üzerinde değil, bir memleketin Millî servetleriyle, Millî kaynaklarıyla şahsi hürriyetlerine dahi tahditler koyan külli bir kaideler sistemidir. Bu itibarla gayrimenkuller üzerindeki tahdidi bu anlayış içinde mütalâa etmek lâzımdır. Millî Korunma Ka-

nununun bu havası içinden çıkıp da müstakillen mülkiyet hakkını, tasarruf hukukuna tecavüz gibi telâkki etmek biraz yerinde olmaz. Zira arzettiğim gibi, bu 30 neu madde topyekûn Millî Korunma Kanununun ahengi içerisinde yerleştirilmişti. Kaldı ki, mevzuubahis olan mülkiyet değildir, hukukçu arkadaşlarımız, hukuk aşına arkadaşlarımız takdir buyururlar ki, kira mukavelesi ve kira bizzat mülkiyet hakkı değildir. Kira; fer'î haklardandır. Kira akdi bizzat mülkiyet içinde mütalâa edilemez, (Hukuki semere) içerisinde mütalâa edilir. Bu itibarla mülkiyete ve bilhassa mülkiyet hakkına dahi tecavüz mevcut değildir. Kaldı ki, Cemal Reşit Eyüboğlu arkadaşımızın dedikleri mülkiyet hakkı pek de kusursuz bir müessese değildir. Bütün milletlerin kanunları mülkiyetin kusurlu kullanışlarına karşı tahditlerle doludur. Bâzı arkadaşlar bunun vergi kanunlarına bir inikâsının olup olmayacağı yolunda endişe izhar ettiler. Mâruzatımı arzederken, mevzuun bir vergi ve usul kanunu değil, bu sahada gerekirse vergi kanunları, vergi usul kanunları harekete gelebilir. Böyle bir kanunun malî neticeleri, o kanun sistemi içinde; - telâfi lüzumunu hissedilirse - telâfi edilebilir. Fakat böyle telâkki etmenin yerinde olmadığına kaniim.

MUHTAR ACAR (Sinob) — Hükümü niye koydunuz?

HALİL İMRE (Devamla) — Arkadaşlar, hakikaten 1941 den beri meriyette olan bir kanunun fevkalâde hal içinde cereyan etmekte olan ve fevkalâde hallerin tesirâtı ile mütemevviç olan, zaman zaman potansiyeli alçalıp yükselen bir hava içindeki bu kanunun bâzı teressübâtının tatbikatı elbette 1952 ve 1953 yılına intikal etmiş olacağı muhakkaktır. 1953 te bir kanun tedvin edilirken 1941 senesinde mevcut olan bir kanunun 1949 senesinde ilgası gibi rahat bir anlayış ve tatbikata imkân yoktur. Bu birikintileri elbette nazara alarak, elbette bunun tasfiyesine gitmek ve onun bir cemiyet içindeki teressübâtının derin akislere meydan vermesine itina eylemek lâzımlaştır. İşte bizim huzuruza getirdiğimiz kanun bu mahiyette bir kanundur.

Bu kanun arkadaşlarım, sarahaten ifade edeyim ki, bir nevi ihbar kanunudur, bir nevi ihtar kanunudur. Zira 30 neu maddenin birden-

bire, derhal kalkmasına imkân yoktur. Çünkü bunun cemiyetin bünyesinde tevhit edeceği sarıntılara, fiili hallerin dışında, cemiyetin içinde yaratacağı tahripkâr huzursuzluklara vesile vermemek için bunun kademeli olarak kaldırılması cihetine gitmek lâzımdı. Ve onun içindir ki, irat yerlerine ait tahditlerin şu zamanda, meskenlerde şu zamanda kalkacağı hakkında kademeli bir mehil tâyin edilmiştir. Bu mehilin daha kısa tutulmasında da bizce imkân yoktur. Zira, bu mehil aynı zamanda, şunu kabul etmek lâzımdır ki, fevkalâde kanunlar sisteminin içinden 30 neu maddenin çıkarılması ile, Türk Cemiyeti için icar ve isticar münasebetleri munhasıran Borçlar Kanununun hükümlerine terk edilmiş bulunmaktadır. Fakat 11 - 12 senelik bir tatbikattan sonra böyle bir boşluğa intikal etmekteki muhtemel mahzurlar karşısında, hem kanun tedvinine salâhiyetli olan Muhterem Heyetinizin hem de cemiyetin huzurunun nîgâhı olan Hükümetin dikkat nazarını bu noktaya teksif etmesi için bir mehil vermektir. Yoksa bir kanunu bugünden yarın ilga etmenin kolaylığını hepimiz müdrikiz. Ancak 11 seneden beri mahlûm olan kanunun hemen ortadan kalkmasıyla sebebiyet vereceği muhtemel huzursuzlukların mümkün olduğu kadar tesbit edilmesine imkân vermek için bu mehiller konmuştur. Bu kanunun birinci maddesinin dereceli olarak ilgasına ait mülâhazalarımızdır. Filhakika dereceli olarak kaldırılması halinde bu boşluk içinde bu neviden hâsıl olabilecek hukuki münasebetleri tanzime lüzum hâsıl olursa yeni müdevvenat getirmeye de imkân olacaktır.

Zam keyfiyetine gelince; burada şunu ifade edeyim ki; zamlar fiili halin ifadesinden daha öteye gitmemiştir. Bugün fiili hal de kiracıların kazançları, umumi fiyat konjonktürü içinde 1939 dan daha üstün bulunuyor, artık bugünkü kira bedelini de 1939 tarihi üzerinde bırakmak ve bunda ısrar etmek munhasıran kanun riayetkâr vatandaşları 1939 şartları ile karşı karşıya bırakmakta ısrar etmek demektir.

Burada yapılan ve birinci sene % 50, ikinci sene % 50 şeklinde ifade edilen dereceli zamlar 1939 kiralalarına muzaftır. 1947 den sonraki inşaat, bu kanunun tatbikatı bakımından bir nevi serbest sahadır ki, bu serbest sahaya bâzı arkadaşların işaret etmiş olmalarına rağmen, müdahale eden bir hüküm yoktur. Zira serbest ki-

raların esbabı mucibesıyla bu kanunun esbabı mucibesinin beraber mütalâa edilmesi mümkün değildir.

1947 den sonra gayrimenkul ve meskenlerin bu kanunun hükümleri dışında bırakılmasının esbabı mucibesi ile 30 ncu maddenin tedvini ve onun tadilleri esbabı ayrı ayrı şeylerdir. Kaldı ki, arkadaşlar, şunu şahsan arz edeyim ki, 1947 den bugüne kadar olan serbest inşaat sahasını yadırgamamak, hor görmemek icabeder. Bu saha serbest tasarruf; arz ve talebin serbest tecellisinin bir müş'iresi telâkki edilebilir. Temevvüclerin bir çeşit tahdidi demek olan bu sahayı küçümsemek lâzımdır. Asıl sayanı dikkat nokta ise her iki sektörün ayrı ayrı esbabı mucibeleri oluşudur.

Arkadaşlar; Bütçe Komisyonumuzda da hâkim olan anlayışa böyle bir kanunun değişikliği sırasında cemiyette varlıklılarla varlıksızlar arasında üzüntüler ve ıstıraplar tevhit etmemek düşüncesi esas olmuştur. Bilhassa huzurunuzda gelen raporun sonundaki muhalefet şerhleri, dikkat buyurulursa, bu kanunun kalkması halinde husule gelecek boşluğa işaret etmektedir. Arkadaşlar, bu, muhalefet şerhi değildir, bir temennidir. Çünkü kanun derhal kalksaydı, muhalefet şerhi veren arkadaşların endişeleri başka bir kıymet ifade etmiş olurdu. Boşluğun telâfisi Hükümetçe, Yüksek Meclisçe ve muhalif kalan arkadaşlarca mümkün olduğundan, bu hem bize hem de kendilerine terettüp eden bir vazifedir.

MUZAFER ÖNAL (Tokat) — Bir sual.

CEMAL REŞİT EYÜBOĞLU (Trabzon) — Sual soracağım.

REİS — Sualler konuşmalardan sonradır efendim.

Nuri Ocakcioğlu.

NURİ OCAKCIOĞLU (Malatya) — Muhterem arkadaşlar, bu kanunu beş sene kadar blâfâsıla tatbik ettim. Ondan sonra da iki üç sene fâsıla ile tatbik etmiş bulunuyorum.

Millî Korunma Kanunu fevkalâde halin icabettirdiği bir zarurettten doğmuştur. Bir kanunun tatbik edilebilmesi için biraz da tatbik kabiliyeti olmak lâzımdır. Vazife gördüğüm sırada bulunduğum yerde bütün kiraya verilen evleri tesbit ettim. Bu işi nasıl bir yoluna koyabilirim diye bu evler üzerinde uzun zaman durdum. Faturaları falan tetkik ettim, oılar ayrı bir me-

sele. Fakat bu kanunu, burada vaktiyle bir arkadaşımızın beyan ettiği gibi, bir türlü tatbik edemedim. Yalnız otuz kuruşa verilecek bir malı 31 kuruşa vereni cezalandırılabilirdik. Üst tarafı bu kanun biraz da suiniyet sahillerini kısa bir zamanda servet sahibi yapmayı temin etti. Bu kanun 1940 senesinde çıkıyor, deniyor ki, ev sahiplerine; 1939 senesindeki rayiç üzerinden kiraya vereceksin! Bunu tatbik debilmenin çaresi nedir? Pek tabiidir ki, karşıdakini de biraz tatmin etmek lâzım.

Arkadaşlar öye ev sahipleri gördüm ki; aldığı para ile 3 - 5 çocuğunu geçindirecektir, başka geliri de yoktur. Ben ev sahibi, çık dediği zaman, çıktım. Adama diyoruz ki, «senin evine 1939 senesinde beş kilo ekmek girerdi, fakat pahalılık oldu. Evini yine aynı bedelle kiraya vereceksin, fakat günde bir kilo ekmek yiyeceksin» bunun mânası budur. Bu kanunun tatbik edilmesine imkân yoktur. Zengin bir adam bir apartman yaptırıyor, kendisi vaktiyle ucuz fiyatla bir apartmana yerleşmiş, çıkmıyor kendi apartmanını, pahalı kirtya veriyor. Öyçelerini tanırım ki, içlerinde memlekete hizmet ettiği iddia edenler vardır. Kendi apartmanının her dairesini 300 liraya, veriyor kendisi eskiden beri aynı büyüklükte bir dairede 50 liraya oturuyor. Şimdi bu kanunu nasıl tatbik edersiniz? Kira ile ev tutanlar, size sorarım, hanginiz eski kira ile ev tutabildiniz?

Öyle zaman oldu ki dört ay çadırdaki oturdum, yine önünü alamadım. Hava parası da vereceksin, ekmeğinden keseceksin, oturacaksın.

İki noktaı nazar var : Birisi şudur : Bu tasarıya göre, zarurette olan bazı kimselere deniyor ki : «Sana sabır ve tahammül düşünüyor. Eskiden beş kilo ekmek alıyordun. Millî Korunma Kanunu ile bu bire indi. Şimdi iki kilo alabilirsin. Bu şekilde sana biraz yardım etmek imkânını bulduk.» Kiralara zam dahi yapılsa kanunun uzun müddet bu şekilde tatbik edilmesine imkân yoktur.

Arkadaşlarım da konuştular; iktisadi vaziyetleri izah ettiler : Dar gelirli kiracı ve ev sahibine çare bulunmalı. Bugün hâlâ hava parası vardır. Dükkânının kirası 50 liradır, dükkânı boşaltana 2 bin lira veriyor, mal sahibine de 2 bin lira veriyor, ediyor 4 bin lira. Ama dükkânı 50 liraya tutmuş oluyor. Bugün vaziyet bu merkezdedir. Etraflıca tetkik edilir-

se bu vaziyetlerin önünü almak mümkündür. Bu vaziyet karşısında kanun kalkarsa mesken ve daha ziyade ticarethane darlığı var, kanun kalkmadığı takdirde tatbikatı zor. Bu noktaları telif etmek için tekliflerin hukukçulardan, iktisatçı, maliyeci arkadaşlardan mürekkep müteahhas bir komisyona havale edilerek orada iyi bir neticeye bağlanmasını istirham ediyorum.

REİS — Efendim, oylarını kullanmıyan arkadaşlar lütfen kullansınlar.

Zeki Erataman!

ZEKİ ERATAMAN (Tekirdağ) — Muhterem arkadaşlar, Millî Korunma Kanununun 30 neu maddesi üzerinde kıymetli arkadaşlarımızın tekliflerini incelemek üzere salâhiyetli beş komisyon kurulmuş, en sonunda Bütçe Komisyonunun raporu müzakereye esas olarak alınmıştır. Ben işin akademik münakaşasına girecek değilim. Hastalık teşhis edilmiş olduğuna ve hepimiz bir haksızlığın mevcut bulunduğunu anladığımıza göre Büyük Meclismize bu hastalığın neşterini vurmak kararı kalıyor.

Bütçe Komisyonu tasarısı üzerindeki kanaatlerimi kısaca izah edeceğim: Hükümetin ifade buyurduğu gibi, Millî Korunma Kanununun tatbikını icabettiren ahvali fevkalâde za'îl olmamıştır. Olmadığına göre 30 neu madde yaşıyor mu? Kanaatimize yaşamamaktadır. Bir ağacın diğer bütün dalları kurumuş, yalnız bir dalını suni olarak yaşatmaya çalışıyoruz. Kanaatimce 30 neu madde kalkmalıdır. Yalnız bu kalkışın müddeti ne olmalıdır? Dükkanlarda, ticarethanelerde bu müddet ne olmalı, meskenlerde ne olmalıdır. Bütçe Komisyonu raporunda, ticarethanelerde 30 neu maddenin tatbikat sahasından kaldırılmasını bir sene olarak kabul etmiştir.

Arkadaşlarım; evvelâ şunu münakaşa etmek lâzımdır; acaba bir aile reisi için ticarethane veya iş yeri mi daha mühimdir, yoksa mesken mi daha mühimdir? Münakaşadan vârestedir ki, bir aile reisi için iş yeri, dükkân daha esastır. Bir insan, mesken olarak şu veya bu semtte oturabilir, ama dükkân olarak şu veya bu yere nakledemez. Binaenaleyh Bütçe Komisyonunun ticarethaneler hakkında almış olduğu bir senelik müddetin kâfi olduğuna şahsın kaani değilim. ancak Millî Korunma Kanununun bu mezkûr

maddesi kaldırılacaksa, meskenlerde olduğu gibi bunun içinde üç senelik bir intikal devresi kabul etmek en âdilâne bir hareket olur. Kaldı ki, Hükümet olarak da, bir evvelki celsede kanaatlerimi ifade etmiş olan sayın Hükümet mümessili arkadaşımız bu işin kolay tarafını izah ettiler ve düşüncelerini söylediler. Daha ziyade ağır olan tarafını Büyük Meclisin inisiyatifine bıraktılar. Çünkü hakikaten bir ticarethanenin sahibi nihayet bir insan, kiralyan da bir insandır. Halbuki meskenlerde ev sahibi bir tanedir, kiracı ise asgari 5 - 10 u aşar. Hükümet işin ağır yükünü Meclise bırakmış olduğuna göre Büyük Millet Meclisinin bu ağır işin içinden çıkacağına ben şahsın kaani bulunuyorum.

Meskenlerde üç sene kabul edilmiştir. Kanaatimce bunu da muayyen yerlere göre ayrı ayrı mütalâa etmek zaruretindeyiz. Bu kanun tatbik edilirken evvelâ üç vilâyet; İstanbul, Ankara ve İzmir bilâhara bütün vilâyetler ve en son olarak da bütün ilceler bu kanunun şümulüne girdi. Soruyorum sayın arkadaşlardan, hangi ilcede mesken ve ticarethane bakımından kanunun tatbikını icabettiren durum mevcuttur?

Arkadaşlar, 14 sene geçmiş, 14 seneden beri dar ve sabit gelirli olan memur şu veya bu vatanın yerleri değişmiştir. Her giden memur gittiği yerde yeni fiyat üzerinden evini tutmuş-tur.

Binaenaleyh kanaatimce, Bütçe Komisyonu raporu esas alınarak konuşulurken hiç değilse ilcelerdeki mesken ve ticarethaneleri bu 30 neu maddeden çıkaralım. İlelerde bunu tatbik yeri kalmamıştır. Bundan zarar eden kimdir? Bundan zarar eden belediyelerdir, bundan zarar gören Evkaftır, Özel idarelerdir, Hazine dir. Bunlar eski kira ile verilen yerler dolayısıyla büyük zarardadırlar. Eşhasa ait ilelerde kirası yenilenmemiş pek az mal kalmıştır. Fiiliyat değişmiştir. İlceler hakkında esastı bir karar vermek zordur. Binaenaleyh birçok vilâyetlerde bu kanunun şümulüne giren kanaatimce % 80 İstanbul diğer % 20 si de 5 - 6 vilâyete aittir. Binaenaleyh bunu bugün için Türkiye çapında bir dâva gibi ele almak doğru değildir. Bilhassa ilelerde bu kanunun tatbikını daha fazla uzatılmasının, hiçbir faydası kalmamıştır.

Şimdi arkadaşlarım, Bütçe Komisyonunun kanaatine göre tedrici olarak 30 neu madde kaldırılmak istenmektedir. Ve yine bu kanaate göre,

bir zam yapılması teklif edilmektedir. Evvelâ bu cihetin münakaşası zaruridir.

Arkadaşlar, zam kademeli mi yapılmalıdır, yoksa birden mi yapılmalıdır? Kanaatimce bugün kademeli olarak yapılacak zammın hiçbir faydası olmayacaktır. Sebebi? Arkadaşlarım hiçbir yerde 1939 rayicî ile, bugünkü rayiç arasında asgarî yükseliş 3 ilâ 5 misli farktan aşağı değildir. Bugün ne yapıyoruz? Yüzde yüz zam, yani 30 lira kira veren 60 lira verecek. Fakat arkadaşlar, dün 1939 da 30 lira olan bir mal bugün 250-300 liradır. Binaenaleyh biz âdilâne bir zam yapıyoruz arkadaşlar. Bu bakımdan bunun yekten yapılması ve bir komisyon tarafından takdir edilmek suretiyle zamma gitmek yerinde olur.

Geçen gün bir vatandaşın bana anlatışına göre bu zamanda tuhaf bir vaziyet hâsıl olacaktır. Bu vatandaş Maltepe'de 1939 senesinde yapılmış olan bir dükkânı 60 liraya icar etmiş, bugün bitişigine bir bina yapılmış, burada yeni yapılan ikinci dükkân 90 liraya verilmiş. Halbuki bu adam daha evvel yapılmış olan % 50 zam ile bu kirayı, yani 90 lirayı vermektedir. Binaenaleyh % 150 bir zamma gidecek olursak bu adamcağız 150 lira kira verecektir ki bu suretle gayet garip bir vaziyet karşımıza gelecektir. Şu halde kademeli bir zamdan ziyade bunun kira komisyonları tarafından veya belediye encümenleri tarafından veya sulh mahkemeleri tarafından takdiri lâzımdır. Hükümet teklifinde dükkân kiralarında tahliye kabul etmeyip bir fiyat ayarlamasını esas tutmuştur. Meskenlerde de biz bir fiyat ayarlamasını esas tutmak zorundayız. Yoksa kademeli zamlar bu işin içinden çıkamayız arkadaşlar.

Diğer bir nokta, bilhassa ev sahiplerini haklı olarak sinirlendiren bir nokta var ki Bütçe Komisyonunun raporunda arzedilmiştir, ciro hakkı mal sahibinin muvafakati dışında sureti katiyede kaldırılmalıdır. 1939 senesinde tanınan ciro haklarının bugünkü şartlar içinde yaşaması imkânsızdır. Kiracıları bu ciro yüzünden İstanbul'da yüz bin lira hava parası alanlar vardır. Bu hiçbir suretle peştemallık demek değildir.

Binaenaleyh, kanaatimce bu hükmün kanunlaşması mal sahiplerini daha çok psikolojik bakımdan tatmin edecektir.

Arkadaşlar, son olarak söylüyeyim, bu kanun elbetteki bir sakal büyük hikâyesidir, bunu hepimiz biliyoruz, fakat bunun politik tarafları da

vardır. Her ne olursa olsun şahsen bu kanunun en iyi bir şekilde çıkarılması için arzettiğim komisyonlardan birinin kurulmasına zaruret vardır. Kira takdir komisyonları, belediye encümenleri veya sulh mahkemeleri kararıyla mutlak surette kira ayarlamasına gidilmesi lâzımdır ve Bütçe Komisyonu tasarısı, yeniden bir encümene havale edilmeden, Meclisimizin elinde ıslah edilerek çıkarılmalıdır.

REİS — Sıtkı Atanç.

SITKI ATANÇ (Tokat) — Muhterem arkadaşlar, bir iş yapmak isterken evvelâ gayeyi iyi tesbit etmek gerektir. Gaye cemiyetimizin en önemli bir sosyal bir dâvasının çözümüdür. Bunun için biz de Millî Korunma Kanununu tadil mi etmeliyiz, yoksa kaldırmalı mıyız? Millî Korunma Kanunundaki kiralarla ilgili hükmü kaldırmayıp da tadil etmek istediğimizi bir an için düşünelim. Zam yapacağız, ne kadar? % 100 veya % 50 nispetinde değil mi? Hayat ise bu teklif edilen nispetlere göre dört, beş misli daha pahalıdır. Bir misal vereyim : İzmir'de Belediyenin Aga Memnun diye bir kaplıcası vardır. Bunun kirası 1939 rayicine göre 6 bin lira idi. Belediye vilâyetle anlaşarak belediye hududundan çıkardı ve 26 bin liraya eski kiracısına verdi. Bu senelerden beri böyle devam etmektedir. Belediye bunu yapıyor ama fert bunu yapamaz.

Bu zamlar hissedilen ihtiyaç bakımından hiçbir mâna ifade etmiyecek, bilâkis mülk sahiplerince son bir ümidin de kaybolması neticesinde mevcut anlaşmazlıklar daha da şiddetli olarak devam edecektir. Bu durumdan da aklı başında olan bir kimsenin memnuniyet duyabileceğini tahmin edemeyiz.

Sosyal anlaşmazlıkların bir kaynağı olan, mülkiyet haklarını hiçe sayan bir kanunun yapılacak tadilâtla muayyen bir devre sonunda mutlaka kaldırılması gerektiği aşîkârdır.

Muhterem arkadaşlar ;

Millî Korunma Kanununu, kaldırabilmeyi mümkün kılacak şekilde bir seyyaliyet vermek lâzımdır. Hem mal sahibi ve hem de kiracı sıfatını nefsinde birleştirmiş bir arkadaşınız sıfatıyla teklifim şudur :

Mesken kiralalarına ilk sene % 200 ikinci sene % 200 nispetinde zam yapılır. Üçüncü sene de bu kanun kaldırılıyor şeklinde tadil etmek zarureti vardır.

Ticaret yerlerinin kiralalarını derhal serbest bırakmamak için makûl hiçbir sebep yoktur. Bu dâva da bir zam dâvası değildir, bir mülkiyet dâvasıdır. Bunu böylece kabul etmek lâzımdır. Bu mühim dâvayı mesken politikası olarak mütalâa etmeliyiz.

Sabık iktidarın hatası; Milli Korunma Kanununu yapmaktan ziyade, bu kanuna değişen şartlara göre seyyaliyet sağlayacak bir hükmü ilâve etmeyi ihmal etmiş veya unutmış olmanın ileri gelmiştir.

Sosyal anlaşmazlıklara engel olmak için fonksiyonunu, değişen şartlar karşısında çoktan kaybetmiş bir kanunun esaslı bir tadile uğratılması lüzumu kendiliğinden ortaya çıkar.

Halbuki böyle bir tadil icabı; sabık iktidar zamanında muhakkak ki, oy endişesinin ve o devirdeki sermayeye karşı olan antipatinin müşterek tesirleri sonunda ancak meskenlere % 20, ticaret yerlerine % 50 gibi zamlar yapmak suretiyle iktifa edilmişti.

Hayat pahalılığının ortalama bir nispette, % 500 arttığını düşünürsek % 20 gibi zamlar geri kalan % 480 i ve % 50 gibi bir zamlar geri kalan % 450 yi ihmal etmek gafleti gösterilmiştir.

Görülüyor ki, o zaman yapılan bir hatanın tekrarı bugün de istenmektedir. Misal olarak arzedeğim : Mesken ve ticaret yerleri kiralalarına % 100 veya % 150 gibi zam teklifleri ileri sürülmektedir.

Bu şekilde çıkacak bir kanunla mülkiyet hakkı hiç derecesine düşmektedir. Kaldırılması zaruridir kanaatindeyim. Sabık Başbakan merhum Recep Peker de Milli Korunma Kanununun ilk fırsatta kaldırılmasının zaruri bulunduğuna işaret etmişti. Maalesef bu kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

Milli Korunma Kanununun 30 ncu maddesiyle yalnız mesken işlerinde bu maddenin arkasına saklanılarak senelerden beri devam edegelen ihmalleri, beceriksizlikleri, örtbas etmeye imkân yoktur.

Eşya ve gıda maddeleri ihtikârında, yapı malzemesi fiyatlarının geliş güzel yükseltilmesinde zerre kadar faydası ve tatbik edildiği görülmeyen bu kanunun yalnız mesken işlerinde tatbik edildiğini görmekteyiz.

Geçen Cuma günkü toplantımızda bu kürsü-

ye gelen bir arkadaşımız (Milli Korunma Kanununun kiralara mütedair kısmının İsviçre'de de tatbik edildiğini, her hangi bir gayrimenkulün fiyatı on bin lira iken bugün 50 bin liraya yükseldiğini, binaenaleyh gayrimenkullerinin kıymetleri arttığı gibi mülkiyet haklarının da asla ihlâl edilmediğini) söylemişti.

1952 senesi sonunda İsviçre'de alınan kararlar yalnız kiralardan ibaret değildir. Bu kararlar meyanında her şeyden evvel gıda maddelerinin fiyatlarının sıkı bir surette kontrolü dört sene daha temdit edilmiştir. Gıda fiyatları haddi asgaride tutulmak şartıyla kiralalar tedricî bir serbestliğe gitmektedir. Ve bu hususta halk arasında bir oylama yapılacağı gibi kiralalar hakkında bir avan proje kaleme alınacağı ve bunun gâyesi de serbest kiraya gitmek olduğu alınan kararlar cümlesindendir.

Gazete de buradadır. Bu kararları ihtiva eden gazete. Meclis Kütüphanesindedir. Her arkadaşımız görebilir.

Eskiden, on bin lira kıymetinde bulunan ve bugün ise elli bin lira değerinde olan her hangi bir gayrimenkulün kıymetinin arttığı iddiası politikadan başka bir şey değildir. Eski zamanın on bin lirasıyla, bugünkü elli bin lira arasında hiçbir fark yoktur.

Domatesin kilosu beş liraya serbestçe satılırken, 1939 rayici ile kiralaları muhafaza etmek ve mülkiyet haklarının ihlâl edilmediğini ileri sürmek şüphesiz ki politikadan başka bir şey değildir.

Bugün karşı karşıya bulunduğumuz sosyal dâva ev sahibi, kiracı dâvası değildir. 1939 da mal sahibi olan; meşru kazancını gayrimenkule bağlayan; evinin bir kısmını kiraya vererek maiyetini temine uğraşan bir kısım vatandaşla, 1929 senesinden beri gelirini bugünün şartlarına uyduran - içlerinde milyonerler vardır - büyük makamları işgal ederek yüksek maaşlar alan bir zümre dâvasıdır.

Bu kiracılar içinde kanuni avantajlardan istifade ederek apartmanlar, ticarethaneler, depolar, sayfiye binaları yapanlar vardır. 1939 kiracısı sıfatıyla kaloriferli, sıcak sulu dairelerde 35 - 40 liraya oturanlar arsa ve bina spekülasyonu yaparlar. Tüccarlarımızın 1942 de ecnebi ve millî bankalardan ranseymanları sorulmuştu. Bu cetvellere nazaran 1939 da tek

bir milyoner yokken 1942 senesinde 502 tane milyoner olduğu anlaşılmıştır.

Yaptıkları binaları yüksek kârlarla satarlar, yine eski kirada otururlar. Öyleleri vardır ki; mevkiî dolayısıyla tesiri altında kalabilecek eski mal sahiplerinin bir dairesi boşalınca kendi evini kiraya verip bu daireye nakletmekten çekinmezler. Kanun onu himaye eder.

Otomobilinin garajına 80 - 100 lira kira verdiği halde, kolariferli, sıcak sulu dairede eski kira ile 35 liraya oturur. bu vaziyet akaar ve mülk sahiplerinin istifadelerini ve mülkiyet haklarını da ortadan kaldırmaktadır.

Bir hukuk Devletinde serbest sermayeye inkisaf sahası açılacağını tekrarlayan Hükümet bu kadar açık haksızlıklar, sosyal adaletsizlikler karşısında hareketsiz kalamaz.

Bir kısım gayrimenkul sermayeden istifade edilmemesi, tamirsizlik ve bakımsızlık yüzünden harap olmaktadır. Muhtaç kiracı varsa cemiyet buna çare düşünmelidir, mülk sahiplerinin omuzlarına yükletilmemelidir, fedakârlık hep beraber yapılmalıdır.

REİS — Oylama muamelesi bitmiştir. Kemal Özçoban, buyurun.

KEMAL ÖZÇOBAN (Afyon Karahisar) — Bir hayli lehte ve aleyhte konuşanlar oldu ve basımız ağrıdı. Bendeniz kısaca mütalâamı arzedeceğim.

Dinlediğimiz arkadaşların fikirleri iki kısım etrafında hülâsa edilebilir:

Bir kısmı ahvali fevkalâdenin, anormal hayat şartlarının devam etmekte olduğunu ileri sürerek Milli Korunma Kanununun 30 neu maddesi üzerine el sürmenin mahzurlu olduğunu söylediler.

İkinci bir kısım da anormal hayat şartları diye bir şey kalmamıştır, binaenaleyh 1939 dan evvelki kira bedellerini yerinde tutan 30 neu maddenin kaldırılması veya değiştirilmesi lâzımdır, tezini ileri sürdüler.

Arkadaşlar, ben şahsan ikinci fıkraya kaçan telifci bir fikir sahibi olarak mütalâamı arzedeceğim. Bir defa birinci fıkraya bendeniz şu bakımdan iştirak edeceğim: Ahvali vefkalâde veya anormal hayat şartları diye ileri sürülen sebepleri acaba 1939 dan evvelki hayat şartlarıyla mukayesesi neticesi olarak mı elde etmişlerdir? Hepinizce malûmdur, bilhas-

sa yaşlı arkadaşlarımız iyi bilirler ki, 1914 Birinci Cihan Harbinden evvelik paranın iştiraka kabiliyeti ile Birinci Cihan Harbinden sonraki paranın iştiraka kabiliyeti yekdiğerine uymaz, hiçbir zaman harbden evvelki durum sonradan avdet etmemiştir. İkinci Cihan Harbi patlak verdiği zaman Türkiye'mizde ve bütün dünyada paranın iştiraka kabiliyetiyle harbin sonundaki iştiraka kabiliyeti arasında fersahlarca fark müşahede edilmiştir. İşte birinci tezi ileri süren arkadaşlarımız, acaba harbden evvelki vaziyeti normal bularak iştiraka kabiliyetinin yükseldiği neticesine mi varıyorlar? Diğer bir tâbirle, hayat geçim şartları 1939 seviyesine düştüğü anda normal hayat avdet mi etmiş sayılacaktır? İşte burada bir sakatlık müşahede ediyorum. Ama büsbütün mü kaldıralım, ahvali, yani ahvali fevkalâde yoktur, hayat şartları ağırdır diye bütün bütün ev sahiplerini korumak gayesiyle kanunu şimdiden mi kaldıralım?

Şu kürsü şahittir ki; 1946 dan beri bu mülâhaza lehte ve aleyhte münakaşa mevzuu olmuştur. Akademik mülâhazaları bir tarafa bırakarak, bu kanunu, çıktığı andaki şartlarla, harbin bittiği, Almanların teslim olduğu, umumi bir mütareke akdedildiği zamandaki durumu nazarı itibara alarak değiştirme yoluna gitmek lâzımdı. Bence bu eski iktidarın bir hatasıdır. Çünkü çok büyük kiracı ile ev sahibi kitlelerinin hukuki münasebetlerini tanzim eden bir kanunun birdenbire kaldırılmasındaki mahzuru cümleliz takdir edersiniz. Ayarlama denilen bir sisteme baş vurmak lâzımdı, bu da zamanla mümkündü. Yani 1946 ve 1947 de şu kürsüde vâkı talepler kabul edilse ve üç beş sene gibi bir fâsıladan sonra ayarlama cihetine gidilseydi mesele halledilmiş olurdu. İşte bu bakımdan, bendeniz bu kanunun birden bire kaldırılmasına taraftar değilim, bir ayarlama sisteminin kabulü taraftarıyım.

Arkadaşlar, biliyorsunuz ki bugünkü halin devamı da mahzurludur. Eğer bu 30 neu madde birden bir kalkacak olursa mecurun tahliye dâvaları artmış olacaktır. Bundan evvel değişen kanunun bahsettiği haklara dayanarak açılan tahliye dâvalarının ne kadar çok olduğunu bize adli istatistikler göstermektedir. Milli Korunma Kanununun 30 neu maddesinin tatbiki memlekette hakikaten huzursuzluklar yaratmıştır. Ev

sahibi malına tasarruf edemediğinden şikâyetçidir; kiracı, hayat şartlarının ağırlığını ileri sürerek sızlanmaktadır, bu yüzden her iki taraf ta daima huzursuzluk içinde kalmıştır. Fakat uzun zaman, 14 - 15 sene geçtiği içindir ki, bu kanunun tatbik kabiliyeti hemen hemen İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlere inhisar eder hale gelmiştir. Hattâ oralarda da pek az tatbik edilmektedir. Misal mi? Arkadaşlar verdiler. Meselâ bugün Millî Korunma Kanununun tatbiki namuslu ev sahiplerine munhasır kalmıştır. Kanundan korkan, vicdanından korkan mülk sahipleri bu kanuna riayetkâr olmuşlar, hava parası almamışlar ve yalnız 1939 dan sonra yapılan küçük bir zamla iktifa etmişlerdir. Fakat bunun yanında büyük kitleyi teşkil eden mülk sahipleri türlü türlü hileli yollara saparak arkadaşlar izah ettiler hava parası almış muvazaa tarikiyle kiralara zamlar yapmışlardır. Şu halde biz her şeyden evvel vâzı kanun olarak namuslu mülk sahiplerini de düşünmekle mükellefiz. Arkadaşlar buna benzer kanun bilmiyorum başka memleketlerde de tatbik edilmiş midir? Aynı neticeler, aynı hâdiseler vukubulmuş mudur? Yalnız Türkiye'de çeşitli suretlerle ev sahibi ile kiracılar arasında gü-lünç ve acıklı hâdiseler yaratmıştır.

Ben Atatürk Bulvarında öyle gayrimenkuller biliyorum ki 5 odalı ve kaloriferlidir, kirası 90 liradır. Kalorifer suhnet bazan 21 dereceye düşmüş kiracı hemen belediyeye haber vererek derhal mal sahibine üstelik bir de 150 lira para cezası kestirmiştir. Çünkü kaloriferler derece 22 den aşağı düşerse cezayı müstelzimdir. Diğer taraftan ben öyle gaddar mülk sahipleri gördüm ki dün bedelle oturan kiracısını çıkarmak için türlü yollara sapmış, onun su yollarını kesmiş, onun sıhhi tesisatının, lâvabo gibi, tuvalet gibi tesisatının mecralarını tıkamıştır, onun üstünden pislikler akıtmıştır.

Ve yine öyle gaddar kiracılar bilirim ki, hâkimlik yapan arkadaşlar daha iyi bilirler; zavallı ev sahibi, kanunun şu baskısı altında inlediği yetişmiyormuş gibi, her ay başı vermekle mükellef olduğu aylığı da muntazaman vermemiştir. Kirayı geç vermesinin sebebi de Temyiz Mahkemesinin bir içtihadına dayanmaktadır. Malûmu âliniz Temyiz Mahkemesi tahliye sebebi olarak kiranın verilmemesini esas tutmuyor, ev sahibini protesto çekmekle

mükellef kılıyor. Kiracı, ayın biri olmuş vermemiş, ayın beşi olmuş vermemiş, onu olmuş vermemiş... Bekliyor, ev sahibi ne zaman protesto çekecek diye takip ediyor... Ev sahibi tahsil için icraya mı gidiyor, hemen kiracı doğru postaneye veya notere koşuyor, parayı yatırıyor, «iyi niyet sahibi değildir, parayı veriyorum almıyorum» diyor.

İsmini vermek isterdim, fakat veremeyeceğim bir ev sahibi bilirim, bu yüzden evini terkedip gitmiş ve tapusunu hayır cemiyetine vermiştir. Binaenaleyh böyle vatandaşlar arasında husumet tevlit eden bir kanunun uzun müddet bu memlekette tatbikına rıza göstere-meyiz arkadaşlarım.

Geçen iktidarın hatası olarak bizlerin omuzlarına yüklenen bu mahzurun artık kalkması lâzımdır, onlar tarafından ayarlanmıyan bu vaziyet bizlere kalmış bulunmaktadır. Kiracıları büyük kiralara karşısında tutmak ve heyulâ gibi ev sahipleri karşısında her gün, çıkan, ihtarıma mâruz bırakmak asla doğru değildir arkadaşlarım.

Bir defa, 1939 daki meskenlere yapılan % 50 - % 20 si eskidendi - zam kanaatimece munsifane olmamıştır. Bendeniz maddelerde ayrıca konuşacağım. Buna biraz daha ilâve suretiyle ev sahiplerinin tatmini cihetine gidilmesi mümkün olacağına kaaniim.

Sonra, bu kanunu kaldıracığımıza göre, muhalefet partisine mensup bir arkadaşımızın buyurduğu gibi, 1939 dan evvelkiler ele alınmış, 1939 ile 1949 arasındaki gayrimenkullerin kira bedelleri üzerinde durulmamıştır. Yahut ben öyle anladım.

Arkadaşlar, son sözümü şu cümlelerle bitireceğim : Bu konuda konuşmuş birçok arkadaşlarımız var. Bu mühim dâvayı halletmek sizin gibi kıymetli milletvekillerine düşüyor. Öyle bir hal çaresi bulalım ki, bu hal çaresiyle hem 14 seneden beri sızlanmış, mağdur olmuş mülk sahiplerini memnun edelim, hem de ayarlama cihetine giderek birdenbire kapı dışarı attırmamak suretiyle kiracıları sevindirelim.

Mâruzatım bundan ibarettir.

REİS — Kuzey Atlântik Andlaşmasına Taraf Devletlerce Avrupa Savunma Birliği üyesi Devletlere verilen garantilere dair Kuzey Atlântik Andlaşmasına ek Protokolün kabulü hakkındaki tasarının oylama neticesini arz ediyorum.

Tasariya oy verenlerin sayısı (265) dir. Kabul (263), çekinse (2) dir. Tasarı (263) reyyle onanmıştır.

Söz Burhanettin Onat'ındır.

BURHANETTİN ONAT (Antalya) — Muh-terem arkadaşlar, biz hekimlerin garip bir talihi vardır.

İşimizle, hastalarımızla sabahtan akşama kadar uğraşır, nihayet biraz hava almak için, biraz zihin dinlendirmek için çıkarız, fakat meslek ya-kamızı bırakmaz, tanıdık tanımadık hekim oldu-ğumuzu anladı mıydı muhakkak ya hastasından, ya hastalığından yahut ilaç veya buna mümasil bir şeyden bahseder. Ehibba arasında tertip-lenmiş bir ziyafette bile, hiçbir şey bulamazsa, ebegömeziyle kerevizin hangisinin hazmının da-ha kolay olduğunu sorarak işe girer.

Arkadaşlar, bu tâlihe milletvekili olduktan sonra tekrar rastladık. Vapurda, tramvayda, trende milletvekili olduğumuzu anladılar mıydı muhakkak memleketin iktisadiyatı ne bileyim, sıhhatinin, sulama işlerinin, bayındırlık işlerinin tealisi için, inkişafı için çeit çeit projeler, dert-lere temas edenlere rastlarız. İtiraf edeyim ki; milletvekili olarak dinlediğimiz dertler arasında bizi en çok megul eden mevzulardan birisi bu ki-racılarla ev sahipleri arasındaki mevzu olmuştur. Onun için zaman uzadıkça halka verilecek cevap kalmıyor. Hani diyorlar; kira kanunu ne oldu? Elhamdülillâh bugün kanun Meclise geldi görü-şüyoruz. Halk neler söylüyor. Birisi şikâyet edi-yor, diyor ki; «Apartmanım var, öyle geniş ve konforlu ki vaktiyle 70 liraya kiraya verirdim. İçindeki adam zengin, dükkânı da var, orayı da benim apartmanım gibi ucuza tuttu. Her sene de Ada'ya sayfiyeye beş bin lira kira parası veriyor. Fakat benim kirama beş lira zammetmiyor. Kö-mür fiyatları arttı yalvardım on lira zam verin, hayır Milli Korunma Kanunu var. Ben beş ku-ruş zam veremem.» Bir diğer vatandaş diyor ki «Kocamdan bir ev cüzi bir maaş beş tane de ye-tim kaldı. Evimin yarısını kiraya ver-dim. Zaman geldi, her şey ateş pa-hasına çıktı. Bu kanun mucibince benim evin kirası aynı yerde duruyor. Kiracı zengin bir adam, yalvarıyorum, yakarıyorum kabul etmi-yor, bana yazık değilmi» diyor. Daha garibi ar-kadalar; kiracı insafli; kiraliyan insafli, karşı karşıya geçiyorlar, karar veriyorlar, diyorlar ki: «her şeyin fiyatı yükseldiği halde kira artmıyor.

Nasıl yapalım? Notere gidelim, aylıklı 200 liradan olan bu meskenin bu apartmanın aylığını 300 li-raya çıkaralım.» «Sakin ha! İkiniz de mahkûm olursunuz, Milli Korunma Kanunu var.» Cevabı-nı alıyorlar.

Sonra dükkân mevzuu, ticarethane mevzuu ayrı ayrı birer dert, birer dâvadır arkadaşlar. 40 liraya, 50 liraya icar edilmiş bir dükkân, bu dükkân 20 bin, bâzan 30 bin lira hava parası verilerek elden ele devrediliyor. Asıl dükkâ-nın sahibi olan adamın eline on para fazla pa-ra geçmeden dükkânın üzerinde on bin, yirmi bin liralık spekülâsyonlar yapılıyor.

Diğer taraftan başka dertli bir adam, «yeni Kira Kanunu Meclise geliyor» diyor. Merak edip soruyorsunuz: Dükkânın mı var, apar-tmanın mı var? «Hayır kiracıyım, memurum, beş tane de çocuğum var, ya bu kiralar artar-sa aldığım maaştan bana bir şey kalmıyacak-tır. Elli lira zam beni perişan edecektir.» diyor.

Bunları dinledikten ve bu kanun teklifi Meclise geldikten sonra kendi kendime düşün-düm. Bunun hukuki cephesi nedir? Bu husus-ta mütalâa dermeyeran etmeye salâhiyettar de-ğilim. Fakat Aytemiz arkadaşımızın o tertemiz ve her türlü şaibeden âzade olarak yaptığı be-yandan sonra zaten bu hukuk mevzuunda, hu-kukçu da olsam tek bir kelime söylemeyi zâit ve günâh addederim.

Bu hukuki cihetini bir tarafa bıraktıktan sonra, arkadaşlar düşündüm, kanunlar ihti-yaçların mahsulüdür. Bu kanun ne zaman ve ne için getirilmiştir Evet, ilk 3780 sayılı ve 12. I. 1940 tarihli ilk Milli Korunma Kanunu-nun konulduğu devirdir, o devre döndüm. Dünyada harb patlamış, piyasa allak pullak ol-muş, her şey on misli, yirmi misli, otuz misli yükselmiş, bu arada ev kiralari da karma karı-şık olmuş; bilhassa dar gelirliğin vaziyetini düşünen Hükümet, o zaman bir karar almış. Fevkalâde zamanlarda mülkiyet hakkı değil, hayat hakkı bile konuşulamaz. Memleket, için-de yaşadığımız cemiyet insanı alır cepheye, ölü-me de gönderebilir. Elle gelen düğün, bayram arkadaşlar. Ona hiç kimsenin bir diyeceği yok-tur. Fakat harb biteli bu kadar sene olmuştur, aradan bu kadar zaman geçmiştir. Geçen gün Muhterem Devlet Bakanımız, hâlâ fevkalâde zaman hâli vardır, dediler. Ama niçin vardır, bunu izah etmediler. Eğer dünyanın bu karı-

şık vaziyeti ise sebep, yandı ev sahipleri arkadaşlar. Çünkü bu hal daha 50 senede de düzeleceğe benzemiyor. Düzelmeyeceğine göre arkadaşlar, bu vatandaşlarımız daha ilânihaye bu ıstıraba tahammül etsinler mi?

Bunun aksaklıklarından ve bir an evvel tasfiyesini icabettiren sebeplerden birisi de arkadaşlar; müstakar bir rejim bulunmamasıdır. Demin arkadaşlarımızın da çok güzel izah buyurdıkları gibi, bugün kira mevzuunda üç rejim vardır:

1939 a kadar, sonra 1947 ye kadar, bir de ondan sonrakiler var... Bu karmakarışık bir vaziyettir. Vatandaşın yalnız huzurunu değil, ahlâkını da bozmuştur. Bu muhtelif rejimlerin devamı, bunların kabiliyeti tatbikiyesinin zorluğu vatandaşın ahlâkını da bozmuştur. Hava paraları, gayrimişru blâncolar ev sahiplerinin kiracılara, kiracıların ev sahiplerine zulmü teaddisi bu işin bir an evvel tasfiyesini tefessüh etmiş olan bir ölünün gömülme zamanının geldiğini gösteriyor.

Arkadaşlar, kala kala geriye dar gelirlielerin vaziyeti kalıyor. Ev sahiplerini memnun ettik. Fakat büyük bir dar gelirli vatandaş kitlesi, zümresi vardır. Benim aklıma bir şey geldi : Tahkik ettim, işi tetkik ettim; seneliği 2 500 liraya kadar olan apartmanların kiralari Gelir Vergisine tâbi değilmiş. Arttığı takdirde Hazineye inikâs edecek ve serbest kaldığı andan itibaren Hazineye olan menfaati asgari 200 milyon lira olacak demektir. Böyle olduğuna göre bunun 50 milyon lirasını mesken kirası olarak dar gelirlielere verir ve 50 milyon lirasını da ev sahibi olmayan dar gelirlielere ev yaptırmak üzere Emlâk Bankasına fon olarak ilâve edersek on senede 25 bin ev yapılıır arkadaşlar.

Bu fon artırılırsa bu bina da iki misline çıkabilir. Demek ki, işin içinden çıkılmıyacak bir vaziyet yok. Ve nihayet memlekette bir huzursuzluk, bir buhran varsa bunu neden yalnız ve yalnız mesken sahiplerinin omuzlarına yüklemek yoluna gideceğiz? Bu hangi adaletin yoludur, hangi mantığın yoludur? Bırakın mülkiyet hakkını, sokakta rasgeldiğiniz iki kişiden birisi perişan, pejmürde ve cebinde on parası yok, diğeri de zengin iyi giyimli. Zengin adamın karşısına geçip efendi; bu adam perişandır cebinde on parası yoktur, çıkar cüzdanının içindeki parayı ver diyor muyur? Başkasının kesesinden cömertlik yapmaya ne hakkımız vardır.

Bunu böyle söylerken demek istemiyorum ki, mülkiyet hakkı dolayısıyla, şu sebeple, bu sebeple her şeyi olduğu gibi bırakalım. Hayır, hayır arkadaşlar... Medeni memleketlerde insanların cemiyet hayatı ile alûde olduğu her yerde, geliri de, gideri de birtakım kayıtlara, şartlara bağlıdır. Niçin geçen sene 4 liraya yediğimiz yağı bu sene yedi sekiz liraya yerken ev sahibi hâlâ 1947 de tâyin edilen ücret. üzerinden kiraya versin. Memlekette bir ayarlama olması lâzımdır. Umumi olarak bir ayarlama yapmak lâzımdır arkadaşlar. Gıda maddesi olarak, gelir olarak, gider olarak, mesken olarak bir ayarlama yapmak lâzımdır. Kiracı ile ev sahibi arasındaki münasebetler, diğer bütün münasebetler gibi, fakat hep beraber, tanzim edilmeli. Artık bu ıstıraba son vermek ve bunu önlemek lâzım geldiği kanaatindeyim. Rey ve karar heyeti aliyenizindir.

REİS — Celseye on beş dakika ara veriyoruz.

Kapanma saati : 17,10

İKİNCİ OTURUM

Açılma saati : 17,30

REİS — Reisvekili Muzaffer Kurbanoglu

KATIPLER : İbrahim Kirazoglu (Kayseri), Ömer Mart (Çanakale).

REİS — Yoklama yapılacaktır.

(Çorum seçim çevresi mebuslarına kadar yoklama yapıldı).

REİS — Oturumu açıyorum, müzakereye devam ediyoruz.

Muhittin Özkefeli. (yok sesleri).

Hidayet Aydiner.

HİDAYET AYDINER (Konya) — Muhterem arkadaşlar; Millî Korunma Kanununun 30 ncu maddesi üzerinde tam bitaraflıkla mütalâa yürütmek için bâzı şahısların, etin kilosu 20 kuruştan, Koyunun adedi 4 liradan iken 1937'de kiraladıkları beş odalı, altı odalı apartmanlarda 30 liraya oturdukları yetişmiyormuş gibi, daha 15 sene oturmak isteyenlerin bitaraflığından şüpheye düştüğüm için söz aldım.

Millî Korunmaya tâbi her hangi bir gayrimenkulüm olmadığını huzurunuzda söylemeliyim. Bilâkis Millî Korunmaya tâbi bir kiracıyım. Binaenaleyh Millî Korunmanın lehinde olmasına rağmen adalet fikirlerine tebaan Millî Korunmanın kalkması lehinde olduğunu arz ederim.

Arkadaşlar; buradan sayın bir profesör, muhterem üstat, Napolyon'un mülkiyet hakkını suiistimal sözünü bu hususta misal olarak ileri sürdüler. Kendilerine iştirak etmiyorum. Bir mülk sahibinin mülkünü icar etmesi hiçbir vakit Napolyon'un hatırlattığı bir mülkiyet hakkının suiistimali değildir.

Yine sayın hukuk tarihi profesörümüze ben kendi hukuk tarihimizden bir misal vereceğim. Bizde Meşrutiyetten evvel bir (Gedik)derdi vardı. Bunu ortadan kaldıracılabilmek için nihayet meşrutiyette gedikleri tasfiye eden bir kanun çıkardık. Binaenaleyh İctimai bünyemizde bir hastalık, bir kanser olan bu vaziyeti artık tedavi etmek mevki ve mecburiyetindeyiz. Çünkü arkadaşlar Millî Korunma Kanunu niçin konmuştu? Şunun için konmuştur ki, dünya bir umumi

harbe gidiyordu, her şeyin fiyatlarını, hizmetlerin ücretlerini, eşya fiyatlarını, gıda fiyatlarını muayyen, sabit bir noktada tutmak lâzımgeliyordu. Onun için Millî Korunma Kanunu ile kiralara, kazançlara, ücretlerin hepsine bir had tâyin edildi. Sonra ne oldu? Sonra her şey tamam, serbest oldu, yalnız kiralalar sabit kaldı.

Arkadaşlar; bir Emirizalim hikâyesi vardır. Vaktiyle bir Emirizalime kaside söyleyip caize almak için bir adam gelmiş, kasideyi okumuş, Emir kızmış, Emir'in zulmuna uğramış. Adam kasabadan bir an evvel çıkmak için koşar, fakat arkasından da kasabanın bütün köpekleri koşar. Bu vaziyet karşısında kendisini köpeklere karşı müdafaa etmek için yerdeki taşlara el atar, fakat taşlar yerden kalkmaz. Çünkü buz tutmuştur. Kendisini müdafaa edemez. Bunun üzerine derki, emiriniz zalim, köpekler salık, taşları bağlı.

Maalesef, Millî Korunma Kanununun hali meşriyette kalması bize bu hikâyeyi hatırlatır. Çünkü herşey aldı yürüdü, yalnız kiralalar kaldı. Biz bu vaziyette yükü iki fakir adamın sırtına yüklememeliyiz. Çünkü bunların, hepsi sekiz katlı apartman sahibi değildir, bunların çoğu seksen yaşında ve bir aile başında bulunan ve üç beş kuruş tekaüt aylığıyla temini maişet eden kimselerdir, bu, çok fena olur. Bu takdirde bunların hali ıstırapı devam edecektir. Umumi mükellefiyetler karşısında vatandaşlar arasında bir müsavat prensibi gütmek lâzımdır arkadaşlar. Yalnız birkaç mülk sahibine bunları yüklemek doğru değildir arkadaşlar. Bunların tesirini diğer erbabı sanattan, erbabı ticaretten ve sair akaar sahiplerinden alınacak vergilerle bertaraf etmek lâzımdır. Diğerlerini bir tarafa bırakmak ve sadece Millî Korunma Kanununa hürmet eden bâzı kimsesizlere yüklemek suretiyle diğerlerine yedirmek doğru değildir, Heyetiniz bu haksızlığı kabul etmez.

Arkadaşlar, Millî Korunma Kanunu hükümleri yalnız bîkes fakir ve namuslu vatandaşlar zararına olamaz. Bugün İstanbul'da Tahsil ve Tahakkuk şubelerinin varidatı, memurlara verilen masraftan azdır. Üç milyon lira Bina Vergisine mukabil üç milyon liradan fazla memurlarının maaş masrafı vardır.

Arkadaşlar, geçen gün veraset şubesine gittim. Orada bir hâdiseye şahit oldum. Taşlık'ta 86 bin liraya bir gayrimenkul istimlak edilmiş. Veraset şubesiyle alâkasını kesmek lâzım. Veraset şubesine tezkere yazılmış. Şube şefinin tahakkuk ettirdiği vergi kaç liradır biliyor musunuz arkadaşlar? 13 liradan ibaret. 86 bin lira bedeli istimlakî olan bir gayrimenkulün Veraset vergisi, 13 lira çünkü Millî Korunma Kanunu mer'î, Vergi Usul Kanununun bir maddesi mucibince Millî Korunma Kanunu meriyette kaldığı müddetçe bu böyle olacaktır. Verginin tadil ve tashihine imkân yoktur. Ohalde Devlet de, memleket de, umumi hizmetler de, Bina Vergisini lâıkiyle alamamaktan dolayı bundan mutazarrıdır. İstanbul'da memleketin her tarafında sokaklar çamur içindedir. Buna rağmen belediyeler, hususi idareler Bina Vergisini lâıkiyle alıp da imar yapamamakta, en zaruri ihtiyaçları bile karşıyamamaktadır, çünkü bu kanunla hakiki değer üzerinden vergi almak menedilmiştir. Bâzı arkadaşlar, İngiltere'den İsviçre'den misal getirdiler. Arkadaşlar, İngiltere'de doktor parası var mıdır, ilaç parası diye bir şey var mıdır? Bugün bizde bir doktoru evinize çağırırsanız vizite ve ilaç parasıyla elli liraya mal olmaktadır. 50 lira 1939 senesindeki icara göre bir evin bir aylık kirasıdır, belki de ondan fazladır. Bir aile bilirim ki, 80 yaşında bir doktor Şevket Bey vardır, babasından, dedesinden kalmış bir arsaya dört katlı bir apartman yapmış ve bütün mevcudunu immobilize etmiştir, apartmanın alt katı 20, üst katı 30 lira getirmektedir, daha üst katını 30 liraya kiralamıştır, bir katında kendisi oturmaktadır, bütün apartmanın getirdiği aylık irat 120 liranın içindedir.

Arkadaşlar, bu zat menzuldür. Ailesi muhtaçtır, seksen yaşındadır. Şimdi onun sırtından kiracılar eski haliyle oturacaklar. Çünkü ahvali fevkalâde var. Bu nasıl ahvali fevkalâdedir ki 15 seneden beri devam etmektedir ve devam ediyor? Bu ahvali fevkalâde değil belki alelâdenin alelâdesidir. Bir arkadaşımız

çok güzel işaret etti; Birinci Umumi Harbden evvel iki kuruşa bir kilo et veya şeker alınıyordu. O zaman altın ve gümüş para zamanıydı. Harb sonrasının evrakı nakdiyesi ile 15 - 20 kuruşa çıktı. İkinci Umumi Harbden evvel bir kilo şeker 27 kuruş idi. Şimdi mümkün müdür ki 27 kuruşa et veya iki kuruşa şeker alabilelim? Mümkün değildir elbet. Şu halde bu fiyatlar tabii, normaldir, her hangi bir tesirle bugünkü hali almasına müsteniden ahvali fevkalâde vardır demek, abesle iştigal etmek demektir. Abesle iştigal mahiyetinde, maziye dönmektir ki, bu da beyhudedir. Artık maziye dönmek yoktur. Binaenaleyh hali tabii gelmedi diye ahvali fevkalâdenin devam etmesi yalnız kiralara munhasırdır ve bu takyit nasıl berdevam olur?

Bugün eski kira ile kiralanan gayrimenkuller harap olmaktadır, çünkü İkinci Umumi Harbden evvel bizzat evimde tamirat yaptırdığım zaman amelenin yevmiyesi 50 kuruş, ustanın ise 1,5, 2 lira idi. Bugün her hangi bir tamirat dolayısıyla ameleye vereceğiniz ücret 5 lira, ustaya ise 10 - 15 liradır. Amele bir yerde beş lira kira ile oturuyorsa o zaman on yevmiyesini verirdi, şimdi ise bir yevmiyesini kira parası olarak vermektedir. Bu, adaletle nasıl kabili telif olur?

Arkadaşlar İsviçre'den, şuradan buradan bahsettiler. İsviçre frangı malûm. Bir Türk lirasına bir frank verirler. Siz bana İsviçre frangını getirin, ben size fevkalâde hali devam ettireyim. Bilmiyorum, neden bu şekilde yanlış yoldan düşünüyorlar? Bugün 1939 kirasıyla bir damın aktarılmasına, bir evin tamirine imkân var mıdır? Bir evin badanasının 50 - 60 - 100 liraya çıktığı bir zamanı, 5 liralık koyunun 50 - 60 liraya çıktığı zamanla mukayese etmek, aradaki farkı göstermeye kâfidir.

Arkadaşlar; bize hukukta okuttular, sayın üstadımız hatırlarlar, kanunlar vatandaşlar arasında nifak yaratmamalıdır, husumet yaratmamalıdır. Millî Korunma Kanunu öyle bir kanundur ki; vatandaşlar arasında öyle husumet, nifak yaratmıştır ki; İngilizlerle Almanlar harbettiler, çarpıştılar, sulh oldular, fakat bizde mal sahipleriyle kiracılar bir türlü barışıp anlaşamadılar, Millî Korunma devam ederse barışmalarına da imkân yoktur. (Soldan alkışlar). 1947 senesinde bu kanunu ele almışken hiç ol-

mazsa senede % 10, % 20 zamlı peyderpey ve tedrici surette aradaki bu uçurumu doldurmak lâzımgelirdi. Bu uçurumu doldurmak için...

CEMAL GÖNENÇ (Erzincan) — Sen yapıyordun ya iki senedir.

HİDAYET AYDINER (Devamla) — Arkadaşlar; Millî Korunma Kanununun ahlâkımız üzerindeki menfi tesirleri bundan ibaret değildir. Vatandaşlar başları sıkıldığı zamana nereye giderler? Mahkemeye. Bu kanun, mahkemeleri de töhmet altında bırakan bir kanundur. Çünkü mesele o kadar nezaket kesbetmiştir ki, falan pastahanenin tahliyesi için filân hâkim şu kadar para yemiştir diye bir şayia çıkmakta, hâkim töhmet altında kalmaktadır. Adaleti bundan tenzih ederim, değil böyle bir şeyin vukuu hattâ hâtıra getirilmesi dahi memleket için iyi bir şey değildir, bu yalnız hâkimler için böyle değildir. Aynı zamanda vatandaşlar için de aynı husus mevzuubahistir. Vatandaşlar da türlü menfaatlar ve tazyiklerin tesiri altında tezvirlere sapsmışlar, yalan yere şahadette bulunmuşlardır. Memleketin bünyesi ahlâkiyesinin kemirilmesine sebep olan böyle bir kanunun yaşaması doğru mudur?

SADRI MAKSUDİ ARSAL (Ankara) — Anladık. Kanun fena, ama içinden nasıl çıkalım?

REİS — Rica ederim, hatibin sözünü kesmeyin..

HİDAYET AYDINER (Devamla) — Ha, onu da anlatayım. Onu da söyleyeceğim. Kanun fena, demin arzettim, içtimai varlığımız üzerinde bir yaradır, bir çibandır, bir hastalıktır. Ama bugün tifodan kalkan bir adamın eline sopayı verip koşturamazsınız. Bir devrei nekahet, bir devrei intikal lâzımdır ve bu devrei nekahati, bu devrei intikali bendeniz, Bütçe Komisyonunun noktai nazarı hilâfına şöyle tesbüt ediyorum:

Evvelâ birinci noktai nazarımdır şudur; Millî Korunma Kanunu, gerek evlere ait ve gerekse ticarethanelere ait olsun, iki sene sonra kaldırılmalıdır. Bunu az buluyorsanız üç sene sonra kalkmalıdır. Fakat artık kalkmalıdır ve kaldırılmalıdır.

Daha mühim nokta; demin arzettim, mal sahibi ile kiracı arasında öyle bir uçurum meydana geldi ki, İngilizlerle Almanlar barıştılar, fakat kiracılarla mal sahiplerini barıştırmaya imkân yoktur. Onun için kanunun kaldırılmasını

iki sene sonraya yahut üç sene sonraya bıraksak dahi şimdiden vatandaşların kendi hüsnü rızalarıyla kira akdi yapmalarına müsaade etmeliyiz ve aradaki bu uçurum dolayısıyla bu vatandaşlar arasındaki nefretler bertaraf olsun. Yavaş yavaş bunların birbirlerine yaklaşması imkânları temin edilsin. Malûmdur ki; bugünkü kanun müvacehesinde vatandaşların hüsnü rızaları ile dahi anlaşmalarına imkân yoktur, çünkü kanunun takibatına mâruz kalırlar. Bu usul ve bu müsaade tatbik edilmelidir ki; kanunun tamamen kaldırılması müddeti olan 2 - 3 sene zarfında bu uçurum tamamen izale edilebilsin. Binaenaleyh her sene bir miktar zam yaparak tedricen bunu normale götürmek tarafıysım ama, bu iki seneyi geçmemelidir. Zamların meskenlerde, birinci sene için yüzde 50, ikinci sene için yüzde yüz, ticarethanelerde birinci sene için yüzde 100, ikinci sene için yüzde 200 e iblâğ edilmesi muvafık olur kanaatindeyim. Bâzi arkadaşlar bunu da mal sahiplerinin yarasına merhem olamayacağını ileri sürdüler, fakat hiç olmazsa aradaki uçurumu peyderpey doldurmak bakımından bu sistem faydalı olacaktır. Vatandaşın buna göre kendi geliri ile mütenasip bir kira yeri araması için böyle tedrici bir tezyit usulünün kabulü zaruridir.

Arkadaşlar, Bütçe Komisyonu bu kalkma müddetlerini yanlış tâyin etmiştir. Kanaatimce sebebi: Evler hakkında üç senelik, dükkânlar hakkında da bir senelik bir kalkma müddeti tâyin etmiştir. İş berâkisi yapılmıştır. Çünkü ticarethanelerle evler arasındaki fark başka türlüdür. Bâriz misali Ankara'da görülebilir. Ulus Meydanı'na gidelim, kiralık bir dükkân göremeyiz. Halbuki kiralık 3500 mesken vardır. Binaenaleyh ticarethaneleri serbest bırakmak demek, dükkân kiracılarının derhal sokâğa atılması demektir. Maalesef mal sahipleriyle kiracılar arasında öyle uçurumlar yaratılmıştır ki, ne olursa olsun birtakım kiracılar çıkarılmaya çalışılacaktır. Ticarethanelerin kiralarına ait kaldırma hükmünün iki sene sonra meriyete girmesi lâzımdır. Ev böyle değildir. Bir insan İstanbul'un merkezinde kendisine göre bir ev bulamazsa Bakırköy'e gider, Beykoz'a gider, bütçesiyle mütenasip bir mesken temin edebilir. Fakat ticarethane için bu imkân mevcut değildir. O halde ticarethaneler, yalnız tahliye bakımından, mütemmim,

munzam bir müddetten istifade etmelidir. O da benim teklifime göre şöyle olur: Gerek evler, gerek ticarethaneler için kira tahdidatı, yani Milli Korunma Kanununun 30 ncu maddesinin hükmü 2 sene sonra kalkmalıdır. Fakat ticarethane müstecirleri bu iki senelik müddetin sonunda, serbest kira ile olsa dahi, kendi ticarethanelerini devam ettirecek yer bulamadıklarını iddia ederlerse mahkemelere müracaat ederek, mahkemelerin takdiriyle serbest bedel üzerinden daha iki sene müddetle orada oturmak hakkına mâlik olmalıdır. Bu ve hile aradaki uçurum doldurulacak, dükkân müstecirlerinin sokakta kalmaları tehlikesi bertaraf edilecektir. Mal sahipleri de bundan zarar görmeyeceklerdir, çünkü serbest kiraya göre mahkemenin takdir edeceği üçüncü, dördüncü seneye tesadüf eden ve bu zamana ait bulunan kiralar serbest olacaktır. Bütçe Komisyonu meskenler noktasından hükmü geniş bırakıp, ticarethaneler noktasından işi daha dar tutmaya çalışmıştır, bu doğru değildir. Çünkü her yerde ticarethane bulunmasına imkân yoktur. Meskeni her yerde tedarik etmeye imkân vardır. Benim teklifime göre işi bu esaslar üzerinden, yani bu dört esas üzerinden tetkik ederek bir karara varılmasını rica edeceğim.

Bir de redaksiyon için tasarının Adalet Komisyonuna havalesini teklif ettim. Bâzı arkadaşlar iş komisyonuna gitmesin, komisyondan çıkmaz diyorlar. Kendilerine iştirak ederim. Benim teklifimi kabul ederseniz yalnız redaksiyon için komisyona gider, redaksiyon işi Meclis Heyeti Umumiyesinde yapılacak gibi değildir. Maddenin altı üstüne uymaz. Yalnız redaksiyon için havalesi hususundaki prensipler kabul buyurulursa komisyona gider. Binaenaleyh redaksiyon yapılmak üzere Adalet Komisyonuna havalesini rica ediyorum, fakat şu şartla; meselâ Adalet Komisyonu, bir takım meselelerde yapmış olduğu şekilde, eskisi gibi hareket etmiyerek, Milli Korunma Kanununun kaldırılması aleyhindeyim gibi bir beyana mezun kılınmasın. Yüksek Heyetinizin kabul ettiği prensipleri sırf metin ve redaksiyon bakımından ele alsın, yoksa Milli Korunma Kanununun kalkmasına muhalifim gibi bir teklifle gelmesin. Bilhassa bu, Hâmid Şevket üstadımızın eline düşerse vaziyet korktuğum şekilde berâkıs olarak gelir.

Binaenaleyh demin de arzettiğim gibi, birkaç emlak sahibinin sırtına gedik gibi yüklenmesin. Bu şekil gedığın ihyası demek olur. Meşrutiyet inkilâbında gedik ilga edilmiştir, böyle birşeye yeniden meydan vermiyelim. Tarihimizce caizelerin bir hakkı müktesep teşkil ettiği ve hattâ cülus bahşişi alamıyan yenîçerilerin isyanları malûmdur. Bu itibarla ev sahiplerini ilânihaye mağdur etmek doğru değildir. Teklifim okunduğu zaman, lütfen kabulünü rica ederim.

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) — Usul hakkında.

REİS — Buyurun.

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) — Efendim, bir kanun Yüksek Meclise arzedildiği vakit, tüzük icabınca, kanunun sebebi sevkına bakılarak, böyle bir kanun, tedvin edilmiş midir, Milli menfaat böyle bir emri yaratmayı istilzam ediyor mu, diye düşüneceğiz ve lâyiha'nın ancak heyeti umumiyesi üzerinde müzakere edeceğiz. Yani bu teklifin Meclise sevkı sebebi, şayanı iltifat mıdır, prensip itibariyle bu kanun kabul edilebilir mi, diye düşüneceğiz. Heyet, bunun üzerinde umumi mahiyet ve şekilde mütalâa dermeyer eder ve tartışma yapar.

Şimdi benim sevgili ve dirayetli arkadaşım Hidayet Aydın, buraya geldi, kanunun tümünü bıraktı, birinci maddeye geçti, müddetler tayin etti. Eğer bunlara şimdiden geçsek, hepimizin diyeceği vardır. Ben geçen gün huzuru âlinize geldim, mütekaddim bir mevzudan bahsettım çekildim. Maddelere geçildiği vakit hepimizin havsalayı idrakimizin istiabı derecesinde sözümüz vardır. Ama burada tekliflerin heyeti umumiyesinin üzerindeki münakaşa sınırını taşarak konuşmak doğru değildir. Maddelerde bizim de takrirlerimiz, suallerimiz olacaktır. Ben Makamı Riyasetten istirham ediyorum, bu kanunun sevk sebebi nedir? Bir ihtiyacın mahsulü, mevlûdu mudur? Bu ihtiyaç katı midir? Bunun üzerinde konuşalım. Ne zaman umumi konuşmalar biterde kifayeti kabul edilirse o zaman REİS maddelere geçilmesini arzu ediyor musunuz diye sorar, reye koyar ve maddelere geçilirse ancak o zaman bu gibi sözleri söyleriz. Onun için biz hukukçu arkadaşlar, her şeyden evvel adaletin yolcusu olarak, nizamperver birer insan olarak arkadaşlara nümune olmak mevkindeyiz. Makamı Riyasetten tekrar rica ediyorum, maddelere ait sözleri dinletmesinler bize.

Heyeti umumiyesi üzerinde, sebebi sevkı üzerinde konuşursunlar.

REİS — Hâmid Şevket Bey, tasarının tümü üzerinde görüşülürken maddelere ait görüşmeler olduğunu ve bu itibarla tümü üzerinde görüşmeler yapılmasının teminini ifade etmektedir. Yalnız tekliflerin önemi itibarıyla, tasarının tümü ile maddeleri bâzı hatip arkadaşlarımız karıştırmaktadır. Bu şekilde konuşan arkadaşlara, maddeler üzerinde değil, tümü üzerinde konuşunuz, dediğimiz zaman derhal tümü üzerinde konuşmaktadırlar. Konuşmalar arasında bu ciheti, birbirinden ayırmanın da kolay olmadığını ifade etmekle iktifa ediyorum.

Mehmet Özdemir, buyurun. (Kifayeti müzakere takrirleri vardır sesleri).

Kifayeti müzakere takririni oya arz etmek Başkanlığın takdirine muallaktır. Kanunun ehemmiyetine binaen daha yirmi kadar söz almış arkadaşlarımız vardır, bu takrirlerin ne zaman reye konacağı hususunda Riyasete itimat buyurmanızı rica edeceğim.

Buyurun, Bay Özdemir.

MEHMET ÖZDEMİR (Kayseri) — Muhterem arkadaşlarım; Milli Korunma Kanununun 30 neu maddesini bugünkü haliyle ayakta tutacak ve yaşatacak artık elimizde bir kuvvet ve imkân olmadığını görüyoruz. Bu mevzu ile yakinen ilgili birkaç büyük şehirlerimiz müstesna, dünyanın içinde bulunduğu ahvali fevkalâdeden bahsederek bu nizamı bir müddet daha yürütmek yerinde bir esbabı mucibe olmasa gerekir. Gerçi dünya milletleri arasında devamlı hazırlıklar, hattâ harbler cereyan etmektedir. Fakat bütün bu hâdiselerin kendi iç bünyemize umumi olarak esaslı bir tesir yaptığı ve bilhassa münakaşasını ettiğimiz mesken ve diğer gayrimenkul kiralaları ile ilgili olduğunu ortaya atmak işi topyekûn, bu noktadan mütalâa etmek yanlıştır.

Muhterem arkadaşlarım :

Allah'a şükürler olsun ki, memleketimiz tam mânâsıyla bir terakki yolundadır. Her sahada geniş ölçüde işler yapılmakta ve inkişaf kaydedilmektedir. Böyle bir memlekette ahvali fevkalâdenin mevcut olduğunu söylemek caiz değildir. Bugünkü normal ve hattâ normalin üstünde terakkiler kaydeden bir memlekette böyle bir kanunun tatbiki fiilen güçleşmiş bulundundan dolayıdır ki, Büyük Meclisimizde 30

neu maddenin kaldırılması veya ahval ve şartlara daha uygun bir şekilde tadili hususunda büyük bir arzu ve kanaat belirmiş bulunmaktadır.

Arkadaşlar : Bu mevzuda birçok arkadaşlarımızı dinledik. 30 neu maddeyi cüzi tadillerle ipka etmek noktai nazarını ileri süren arkadaşlarımıza şurada cevap arzedeceğim. Bilhassa bir arkadaşımız bu kürsüden 1939 yılında 50 bin liraya alınan bir mülkün bugün 300 - 400 bin lira etmektedir. Mülk sahibinin bir zararı yoktur. İsterse satabilir veya bankalara değer fiyatla terhin ederek para temin edebilirler, dediler.

Arkadaşlar, bir mülkü kazanmak, meydana getirmek bir insan ömrünün ve şansının ekseriya kâfi gelmediği bir hakikattir. Mülkün irat getirmiyorsa sat, zararın yok demek, en hafif mânâsıyla acaip olur. Kaldı ki, memleketimizde öteden beri hâkim ve cari olan bir zihniyet mevcuttur. Değişen zaman ve hayat şartları daima göz önünde bulundurularak; para sahipleri kazandıkları paraları kasalarında muhafaza etmezler. Bir mülke bağlamak suretiyle paralarını garantilemiş olurlar. Bu usul ve zihniyet bilhassa bizim memleketimizde öteden beri para sahiplerinin ve her vatandaşın tatbik ettiği bir hakikattir. Vatandaşlarımızın parayı mülke bağlamak gibi değişmiyen esas kaidele-ri hiç şüphesiz her şeyden evvel Anayasamızın vatandaşlara tanıdığı haklardan ve bilhassa mülkiyet haklarından ileri gelmektedir. Karunun lehinde ve aleyhinde konuşan birçok arkadaşlarımız dar veya muayyen gelirli vatandaşların kiralalar serbest bırakıldığı takdirde mutazarrır olacağını ileri sürmektedirler.

Muhterem arkadaşlar; kira ile meskenleri işgal edenlerin cümlesi dar ve muayyen gelirli kimseler değildir. Bu mevzuda tek bir misal arzedeceğim. İstanbul'un en mutena bir semti olan Radyo Binası ve Kervansaray karşısında birkaç apartman sahipleriyle konuştum. Bunlardan birisi 13 dairelidir. Altında ve tam caddeye nâzır bir de dükkânı vardır. Apartman sahibi üç daireyi işgal etmektedir. Diğerlerinde kiracılar oturmaktadır. Geri kalan 10 dairenin ve bir dükkânın aylık icar tutarı 410 liradır.

Arkadaşlar, 10 daire ve bir dükkânın icar karşılığı 410 lira... Bu mülk sahibi ile kiracıların ara-

ları o kadar gergindir ki, canı gönülden birbirlerinin ölmelerini istiyorlar. Kiracılar ayda ödedikleri 25 - 45 lira gibi cüzi bir parayı banka vasıtasıyla mülk sahibine gönderiyorlar. Tesadüfen yüz yüze geldikleri zaman; sanki iki ezeli ve ebedî düşman gibi gayrişuuri ve ahlâki hareketlerde bulunuyorlar. Kaldı ki, bu apartmanın içinde kiracı olarak oturanların cümlesi tüccar, esnaf, işi gücü yerinde olan kimselerdir. İçlerinde o kadar zengin aileler vardır ki, yaz aylarını İsviçre'de ve Avrupa'da seyahatlerle geçirirler.

Muhterem arkadaşlar; bütün bunları göz önüne getirdiğimiz takdirde kanunda ahval ve şartlara uygun şekilde bir tadilat yapmak zorundayız. Memleketimizde bir mesken buhranı yoktur. Hattâ Ankara'da bir kiracı buhranı olduğunu kabul edelim. Bugün Ankara'da 3 - 4 bin daire bomboş kiracı aramaktadır. İçtimai bünyemizde böyle bir ameliyat yapacağız, neşter önümüzdedir. Yalnız bu ameliyat için henüz bir morfin bulunamadığından bütün endişemiz ameliyat esnasında can acısıyla, hastanın bir tokat veya tekme vurup vurmuyacağı meselesidir. Fakat unutmuyalım ki, memlekette kiracılar kadar mülk sahipleri de vardır. Karşımızda iki dâvacı var; bizim arıyacağımız hak ve hakikat olacaktır. Haksız çıkan taraf verilen hükümün adaleti karşısında boyun eğecek ve hakkı teslim edecektir.

Bütçe Komisyonunun teklif ve raporuna gelince; demin arzettiğim gibi memlekette bir mesken buhranı kalmamış olduğundan meskenlere taallük eden hükümün tamamen kaldırılarak sebest bırakılmasının doğru olacağı kanaatindeyim. Bu takdirde meskenlerin de bolluğu göz önüne getirilirse, mülk sahibi ile kiracılar rayiç fiyatları kendi aralarında bulacaklardır.

Asıl mühim olan nokta : Dükkân, mağaza, han, hamam gibi gayrimenkuller üzerinde takyit ve tahditlere gidilmesi yerinde olur. Bilhassa İstanbul şehrinde buna ciddi lüzum vardır. O halde bu gibi gayrimenkullerin kiralarna üç veya beş misli bir zam yapılması veyahut takdir heyetleri marifetiyle değer fiyatlar bulunması ile meselenin halli mümkün olur.

Şimdilik mâruzatım bundan ibarettir.

AHMET KEMAL VARINCA (Gümüşane) — Muhterem arkadaşlar, ben söze bir hatırayı arz etmekle başlıyorum. Bu mahut madde, artık buna

mahut madde demek lâzıymıdır. Bu mahut maddenin kaldırılması hakkında 1947 senesinde bir teklif vâkı oldu. Komisyonlarda müzakere edilirken bendeniz söz aldım, şöyle ifadede bulundum: Şimdi bir mahkemeden geliyorum, mahkeme şudur: Mülk sahibi, kira ile oturduğum apartman sahibi beni dâva etmiştir, orada, bugün mevcut olan kanunun bana bahsettiği hukuku müdafaa ettim. Orada mülk sahibinin aleyhinde bulundum, haksızdır dedim. Fakat kanun bugün mülk sahibine, mal sahibine hak veriyor. Yani kanunen bu mülk sahibi haklıdır ve beni tahliye etmekte hakkı vardır. Şimdi bunu ifade ettikten sonra dedim ki; 1939 senesinde bir fırtına kopmuştur. Harb fırtınası, bu fırtına yüzünden Hükümet fevkalâde bir kanun getirmiştir: Millî Korunma Kanunu. Güzel. Ama 1947'de fırtına bittikten sonra ölü denizler hâsıl olmuştur, biz bu ölü denizlerde yüzüyoruz. Bu ölü denizler tamamen sükûnet buluncaya, süt liman oluncaya kadar bir müddet vereceksiniz, bu müddet bittikten sonra bu kanunu kaldıracağız, dedim 1947 de. O vakit Hükümet mümessili olan Nihat Erim Bey komisyonda dedi ki; henüz fırtına dinmemiştir, sizin dediğiniz ölü denizler daha mevcut değildir. Halbuki ben daha bedbin konuştum; tamamen ortalık süt limandı. Kabul ettim, fakat bu ölü denizlerde gemi bir gün sahile vardırılabilecek, kanunun dayandığı bu fevkalâde hal ortadan kalkacak, şimdiden işe başlayın, dedim. Bu iş bitsin artık.

Komisyonlarda kabul edilmedi, heyeti umumiye geldi, ben heyeti umumiyede konuşmadım. Sebebi şu idi: Havayı müsait bulmadım. Fakat bugün burada konuşurken havayı müsait bularak konuşuyorum, konuşacağım. O zaman müsait bulmadım, konuşmadım. Fakat bugün Elhamdülillâh hava tamamen müsaittir ve bu kanunun aleyhinedir. Ben de aleyhinde bulunuyorum ve kaldırmağa taraftarım.

Sebebi;

Şimdi diğer arkadaşlar gibi maddelerin kelimelerine teferruatına kaçmıyacağım.

İki bakımdan bu kanunu kaldırmak mecburiyetindeyiz; 1 - Nazari olarak, 2 - Ameli olarak.

Nazari olarak neden kaldırmak lâzımdır?

Bu Yüksek Merlise gelen kanunların tahlili esnasında o kanunun antidemokratik olduğuna kanaat getirirsek tamamen kaldıracağız. Bunda hiç şüphe yoktur. Kan Gütme Kanunu tamamen

antidemokratiktir; bir numaralıdır. Müzakere edilirken bir hava esti, mükemmel, mübarek bir hava esti, onu reddettik. Biz antidemokratik kanunları bekliyeceğiz, bize geldi mi bırakmıyacağız. Bir daha buyara gelirse gitti o artık, şu kapıdan beş santim ileriye geçemez. İşte arkadaşlar bu da iki numaralı antidemokratik kanundur. Şayet bunun antidemokratik olduğundan şüphe eden arkadaş varsa kabul. Fakat burada konuşan bütün arkadaşlar söylemişlerdir. Hattâ bir arkadaş, ismini hatırlıyamadım, bu kanunun Anayasaya dahi aykırı olduğunu söylemiştir. O bakımdan antidemokratik olduğunda şek şüphe yoktur. Birtakım mihenk taşları vardır. Meclise geldi mi, bir kanun o mihenk taşına vurulur ve bunları mihenk taşına vururken diyoruz ki; Anayasanın teminatı yoktur. Arkadaşlar teminatı bizatihi biziz, Büyük Millet Meclisidir. Büyük Millet Meclisine gelen bir kanun eğer antidemokratik ise onu mutlaka atarız. Üç esas vardır ki; demokratik rejimlerde bunlara dokunulmaz: Şahsi hürriyet, mülkiyet hakkı ve aile hukukudur. Geçen gün üzerinde konuştuğumuz Kan Gütme Kanunu şahsi hürriyete yüzde yüz dokunuyordu. Attık. Bu mülkiyet hakkına yüzde yüz okunuyor, ahvali fevkalâde diye dokunuyor. Ahvali fevkalâde bugün mevcut değildir. Devlet Bakanı fevkalâde ahvalin devam ettiğini söylediler. Niçin devam etsin? Eğer fevkalâde ahval zuhur edecek diye düşünüyorlarsa, ihtimal üzerine bir kanun devam ettirilemez, «ihtimaldir Padişahım bir gün derya tutuşa» kabilinden iş olmaz, o öyle bir şey olursa o vakitki, vaziyete göre bir kanun getiririz. Bununla uğraşacağım! Bu kanunun tatbik kabiliyetini kâmilten kaybetmiş bulunmaktadır. Şimdi fevkalâde ahval berdevam değildir. Binaenaleyh bu kanun, menşei itibariyle, seyri itibariyle, getirdiği ihtilâflar dolayısıyla lüzumsuzdur, kalkması farzdır ve bizim üzerimize farzı ayındır. Burada Devletin müdahalesi var. Arkadaşlar, şahsi hürriyete, mülkiyet hakkına ve aile hakkına Devletin müdahalesi bir dozla tâyin edilir. Evet 1939 da mülkiyet hakkına müdahale dozu tâyin edilmiş, fakat sebep zail oluncu bugün hangi dozla müdahale edeceksin? Ortada doz yok. Aile hukuku da keza, şahsi hürriyet de keza. Devletin müdahalesi mutlak değildir, fevkalâde ahvalde dahi bir doz tâyin etmek mecburiyeti

vardır. Binaenaleyh bu yoldan giderek kanunu devam ettirmeye benim aklım ermiyor. Doz yoktur, sebep yoktur ve eldeki sebep de zail olmuştur. Bâzı memleketlerde Devlet müdahale ediyormuş, ben size söylüyorum, sosyalist devletler vardır, komünist devletler vardır. Bâzı arkadaşlar Devletin müdahale dozunun yükselterek sosyalizm yaptılar. Biz sosyalist değiliz, yani bugünkü Hükümet ne sosyalizmdir, ne de Devlet sosyalizmeisidir, kabul etmiyoruz. Amelî ve ilmî mânada demokratıttır ve o esasları kabul etmiştir. Bâzı yerlerde, Fransa, İtalya'da Devlet müdahale ediyormuş. Fransa, İtalya cemiyet itibariyle sosyalisttir, hattâ komünisttir. Fakat biz öyle değiliz. Binaenaleyh Devlet müdahalesinin ne sebebi vardır, ne aslı vardır, ne de faslı.

1939 fırtınasında Devlet müdahalesini istilzam eden sebepler yalnız ev kiralari değildir. Kanunda yirmi madde vardır. Bu, asgari fiyat sistemidir, asgari fiyat rejimidir, fiyatları tahdit etmek istemiştir. Meselâ bir malın kilosunu kaçta bulmuştur, kırk kuruş, bundan fazlasına satamazsın, demiştir. Patatesin kilosunu 20 kuruşta bulmuştur, satıcıyı yirmi kuruştan satmaya icbar etmiştir. Fakat arkadaşlar açık konuşayım; Milli Korunma Kanunu Türkiye'de ihtikârı tevlit etmiştir. Çünkü Devlet olarak, Hükümet olarak fiyatlara hâkim olamamıştır. Bu yüzden memlekette ihtikâr alabildiğine almış yürümüştür. Yalnız konturatlara el koymuştur. Aynı konturat devam edecek. O malûmdur, tutmuş onun yakasını, sen de sen demiş. Ötekiler alabildiğine gitmiş. milyonlar meydana gelmiştir.

Benim şahsi kanaatimce o zaman Milli Korunma Kanunu neşredilmeseydi daha iyi olacaktı. Hiç değilse piyasadaki rekabetler fiyatları bir dereceye kadar tesbit edecekti.

1940 da bir arkadaşımı görmeye gitmiştim, harb ekonomisi rejimi üzerinde çalışıyordu. 1945 geldi, harb bitti, hâlâ harb ekonomisi rejimi nasıl kurulmalıdır, hangi maddeler bu rejime tâbi tutulacaktır? Bunlar tesbit edilmişti. İşte bu gibi komisyonlar bu işi yaptı. Meselenin bâzı mühim noktalarını nazarı dikkate almazsak biz bunun altından çıkamayız. Binaenaleyh harb ekonomisi rejimi diye ortaya atılan rejim bugün iflâs etmiştir. Hükümet, yalnız noterlerdeki konturatlar üzerinde

bu rejimi tatbik etmiştir ve Millî Korunmayı sanki fiilen, tatbikan bu adamlar için, yani 1939 yılı ev kiralari fiyatları için yapılmıştır. Eğer 1939 daki mesken ve dükkân kiralari normal olsaydı insanın içi yanmazdı. Fakat ölü fiyat... Oğün tesbit edilen ölü fiyat bugüne kadar devam etmiştir. Şimdi kanunun mantiki seyri ve bugünkü vaziyeti itibariyle bu hulâsayı yaptıktan sonra bendeniz bu nazariyeden sonra ameli bir mukayese yapacağım. Şimdi yapılan veya lâğvedilen bir kanunun fayda ve zararları nasıl tesbit edilir? Yani bir kanunun % 100 faydalı bir kanun olduğu iddia edilemez. Ama bir kanunun seyyiatı hasenatından çoksa ona kötü bir kanun denir, eğer hasenatı seyyiatına galipse ona da iyi bir kanun denir. Yani hangi adam iyi adamdır, hasenatı seyyiatına galip olanlar... Hangi adam kötü adamdır? Seyyiatı hasenatına galip olan adam kötü adamdır.

Hangi kanun iyi bir kanundur? Tatbikatta faydaları zararlarından çok olan kanun iyi kanundur. Hangi kanun kötü kanundur? Tatbikatta zararları faydalarından çok olan kanun kötü kanundur.

Şimdi madalyanın iki tarafını da söyleyeceğim. Bir taraftan bu kanun kalkarsa nelerden kurtulacağız? Madalyanın diğer tarafı da, bu kanun devam ederse ne faydalar hâsıl olacaktır? Fikirleri bu noktadan hareket ettirerek diyeceğiz ki, mevzuubahis olan mesken ve dükkânlar, Türkiye'de mevcut üç dört şehirdeki mesken ve dükkânların onda biridir. Onda dokuzu serbesttir ve bugünkü mevzuumuza dâhil değildir. Dikkatinizi celbederim, kanun kaldırıldığı zaman bütün apartmanlar, bütün hanlar ve dükkânlar ve saireler bir karışıklığa mâruz kalacak değildir. Hükmün kaldırılması Ankara'da, İstanbul'da ve İzmir'de bulunan dükkânların ve evlerin ancak onda birine şâmilidir. Çünkü 1939 dan, bilhassa 1947 den sonra neler yapılmıştır neler. Tablonun bu kısmına bilhassa nazarınızı çekerim, kanun 1939 daki mütekaitlerin, fakirlerin evlerine tesir etmektedir. Fakat ondan sonra gelen erbabı ticaret, han, apartman yaptırmışlar, muazzam servetlere sahip olmuşlardır. Hattâ onlardan vergi dahi alınmıyor. Eeee.. insaf.

1939 daki orta sınıfın, fukarasının, yetimlerin ve dulların evlerini tutuyorsun, ötekileri serbest bırakıyorsun. Tablonun bu noktasına ilişmek lâzımgelir. İşin realitesini unutmuyahm.

Bundan 4 - 5 şehirde, dükkân ve evlerin onda biri istifade edecektir.

SADRI MAKSUDİ ARSAL (Ankara)- İstatistik var mı onda bir olduğuna dair? *

AHMET KEMAL VARINCA (Devamlı) — Evet, evet, vardır.

Şimdi, mevzu böyle olunca, yani ihtisar ede, işi kısaltı kısaltı, 1939 daki bu orta sınıfın, yetim ve dulların dükkân, mağaza ve evlerine inhisar ettirilince ne oluyor? Hep ona yükleniyor.

Şimdi burada müsaade buyurun da üç misal söyleyeyim.

Birisi şahıslara aittir. Meselâ İstanbul'da Kapalıçarşı'da kuyumcu bir adam, ben bunu müşahademe müsteniden söylüyorum ve teessürümden dolayı söylüyorum, bu teessürümü bugüne kadar zaptettim, fakat şimdi içim ferahlasın diye söylüyorum, bu adam bu dükkânda 10 liraya oturuyor. Bu kuyumcu efendi; elmas, altın satışlarından dolayı en aşağı bu dükkânda günde 3 - 5 bin lira kazanıyor. Dükkânın sahibi bir kadındır, o vakit daha zam kabul edilmemiş, diyor ki, beş lira daha zammet. O da hadi git diyor, yetişmiyor mu 10 lira? Sonra kadına diyor ki, bu dükkân benimdir, ben bu dükkânda 10 - 20 senedir oturuyorum, diyor ve kadını kovuyor.

Balıkpazarı'nda bir tüccar Romanya ile petrol işi yapıyor. Bir mütekaide ait olan dükkânda 17,5 liraya oturuyor, isim söylemiyeyim, isim söylersem olmaz, bu tüccar kuyumcudan daha insaflı çıktı, dükkân sahibi olan mütekaide sana iki buçuk lira zam yapıyorum, kirayı yirmi lira yapıyorum dedi, öbürü de sevinerek gitti. Ne kazanıyor bu adam? Günde otuz bin lira. Romanya ile petrol işi yapıyor.

Dördüncüsü Vakıf Hanında oturan, 14,5 liraya oturan bir borsacı, gene isim söylemiyorum, siz anlarsınız, normal kazancını bir tarafa bırakalım, yalnız kaçakçılıktan binlerce lira kazanıyor. Bu adam da 14,5 liraya oturuyor. Şimdi insaf buyurunuz. Ha, belediyenin az kalsın Florya'sını unutuyordum, müstecir 30 000 lira kiraya mukabil 350 000 lira veya yarım milyon lira kazanıyor. Bu bir hakikattir, bu nizam mıdır, kanun mudur? Şimdi şahıslar eder zarar, belediye eder zarar, evkaf eder zarar, Devlet eder zarar, kim kazanır? Ashabı ticaret, esnafı bi insaf. Ne olacak? Bir milyon, iki milyon kâr edecek. Ta-

mah, hırs gözlerini bürümüş. Yahu dükkân sahibine de ver biraz, başının sadakası olsun, yok, vermez. Eski zenginler hiç değilse yedirirler, içirirler, çalar çırparlar ama etrafını da kollarlardı. Şimdiki zenginler hiç de böyle değil. Ama o bir tarafta az zamanda milyonlar milyonlar..

Biz ne yapıyoruz vâzı kanun olarak? Maalesef bilerek veya bilmiyerek bu durumu tenmiye ve takviye ediyoruz. Böyle şey olmaz.

Şimdi bir kere 1939 daki fukarayı, orta sınıfı kurtaracağız.

İkincisi arkadaşlar; mahkemeleri kurtaracağız. Çünkü bugün büyük şehirlerde - kasabalardan bahsetmiyorlar, çünkü bu kanunun oralarda tatbikatı yoktur - iki muhasım ordu vardır. Birisi mal sahipleri, ikincisi kiracılar. 14 seneden beri harb halindeler, bu böyle. Bu muharebeyi, bu cidalı kaldıracğız. Onları kurtaracağız.

Kiracılar da diyorlar ki; biz de bıktık bundan artık, ne olaksa olsun da, biz de hesabımızı bilelim, ona göre verelim. Yalnız mülk sahipleri değil; kiracılar da bıktı bundan. Husumete, nefrete kimse dayanamaz. Dayanılır şey değildir. Ev sahibi üstte, kiracı altta oturuyor, birbirlerine yan bakıyorlar. Garaz, kin, hakaret her şey var. Biz bir kere iki orduyu dağıtacağız. Bu kanunu kaldırdığımız takdirde muhasım iki ordu sulh artedeceklerdir.

Mahkemeleri kuracağız. Mahkemelerin yarısını bu teşkil etmektedir, mahkemelere çalışma saatları kazandıracağız. Muhterem avukatları kurtaracağız. Çünkü onlar da bundan bıktı usandı, dosyalardan bıktılar. Ama diyeceksiniz ki, avukatlar için dosyolar delik kiremit. Ben kendilerini kurtarmak istiyorum. Avukatlarımızı ev tahliye dâvalarından tahlisi giriban ettirmek istiyorum. Kurtulsunlar.

MECDET ALKİN (Kütahya) — Nereden kazanacaklar?

AHMET KEMAL VARINCA (Devamla) — Başka dâvalara baksınlar, kendi lehlerine konuşuyorum. Sakın aleyhlerine konuşuyorum zannetmesinler. Allah bu kapıyı kaparsa başka kapıyı açar. Başka dâva çıkar. Bu haram kapıdır. Helâl kapı değildir.

REİS — Kemal Bey, mevzu üzerinde duralım.

AHMET KEMAL VARINCA (Devamla) — Peki, peki.

Sonra ah! kurtaracağız, Devleti kurtaracağız, belediyeyi kurtaracağız; evkafı kurtaracağız; özel idareleri kurtaracağız; kurtaracağız oğlu kurtaracağız.

Ha; gelelim kanunun zararlarına; madalyonun obür tarafına. Faydalı taraflarını bitirdim. İkinci tarafı; bu gayet hafif. İsterseniz konuşmıyayım. (Devam devam sesleri)

Müsaade buyurursanız ikinci tarafını söylemiyeyim. Çünkü o bu kanunun aleyhinde bulunanlara aittir. Faydalarla zararlarını mukayese edeceğiz. İsterseniz konuşmıyayım. Madalyonun arka yüzünü de okumak lazımdır. Efendim bu işde birinci endişe memurlardır. Memurlar ne olacaktır? Bunlar kiracıdır, ev sahibi değildirlerdir. Bunlar sabit gelirlidir, kiralar yükseldi mi fazla kira veremezler. Bir memur ancak ve ancak maaşının dörtte birini veya beşte birini kira olarak ayırabilir. Diğer kısmı da sair ihtiyaçlarına ancak yeter. Bugünkü vaziyette belki idare ediyor, fakat yarı yarıya kira verirse ne olacaktır? Gayet doğrudur bu endişe. Fakat memur kime hizmet ediyor arkadaşlar? Bu 1939 da meskenleri, dükkânları tesbit edilen adamlar mı, yoksa Devlete mi? Tabiidir ki, Devlete hizmet ediyorlar. O halde bunları Devletin düşünmesi lazımdır. Yoksa, ben seni düşünmüyorum, senin maaşına 100 lira zammedeceğim, ama sen kendin bunu ev sahibinden al. Böyle bir şey olamaz arkadaşlar. Vâzı kanun olarak böyle bir mantık kullanılamaz.

Efendim, sen bu evde oturuyorsun, benden 400 lira alıyorsun. Ben sana 100 lira zam yapacağım, sen 50 lirasını apartman sahibine ver. Bütün yükü 1939 daki mal sahiplerine yüklüyor. 1947 deki apartman sahiplerine yüklemiyor. Onlar memurlardan 150 lira alıyorlar. Tablo hakikaten budur. Mevcut olan mesken ve apartmanlar bunun içinde değildir. Milli Korunmaya tâbi olanlardan onda dokuz alıyor. Onda biri için de ev sahiplerine sen ver diyor. Verebilecek olsa verecek ama fakir, verecek hali yok. Şimdi, öne sürülen bu memur meselesi aslından bozuktur, müdafaa edilecek bir tarafı yoktur. Devlet memurunu, Devlet düşünsün. Elhamdülillâh benim kiraya verilen bir şeyim yok. Fakat benim olsa derim ki : Senin memurunun maaşını ben mi vereceğim, sen mi? Memur devlete hizmeti görüyor, fakat maaşını ben vereceğim. Böyle adalet olmaz. Bankalar var, şirket-

ler var, sigortalar var. Bankalar dünya kadar kazanıyor, memurlarının maaşlarına bir misli zam yapsınlar, memurlarını korusunlar. Ben bir ev sahibi olarak bankanın memurlarını beslemeye mecbur değilim. Mantar gibi banka bitiyor, demek ki, kazanıyorlar. İstanbul'da bana soruyorlar : Bizim banka memurları ne olacak? Buna söyliyien bankanın direktörü. Bunu ben mi düşüneceğim, yoksa sen mi düşüneceksin? Ben vâzı kanun olarak umumu düşünürüm, sen de banka olarak memurunu düşüneceksin. Ne kadar zam yapacaksan, 100-200, ne yapacaksan yap. Bu memur meselesi daima öne sürülmektedir, bu esaslı bir iştir. Pahalılık diyorlar, ben ucuzluk olacağına kaniim. Meskenlerde, kiralarda ucuzluk olacağına kaniim. Geçenlerde bir hesap yaptık, İstanbul'da boş ev ve apartmanlar çokmuş. Rekabet, arz ve talep tamamen bu meseleyi halledecek, kanunu bu işe karıştırmıyalım, müdahale ettikçe altından Çapanoğlu çıkar, bırakalım bu işi. Ölü dalgalarda pahalılık tasavvur edemem. Efendim; bizim İstanbul milletvekilleri bu meselede gayet endişenaktir. Tacirler ne olacak? Efendim Allah için konuşun. Tacirler ne olacakmış. Efendim tacir kendi işini bilmiyor mu, onu düşünmeye lüzum yoktur. O işini bilir. Kaç senedir dükkânda oturuyormuş. Üç sene intikal müddeti tanıyacaksınız, zam yapacaksınız, tahliye ettireceksiniz. Elbette tahliye edecek. 14 senedir Evkaf Hânında 17 buçuk lira kira ile oturuyor. Evkaf İdaresi ne yapsın? Elbette tahliye ettirecektir.

BEDRİ NEDİM GÖKNİL (İstanbul) — İstanbul milletvekilleri endişenak değil, rica ederim.

REİS — Efendim; hatibin sözüne müdahale etmeyin.

AHMET KEMAL VARINCA (Devamla) — Ben diyorum ki, tüccar kendini düşünür. Onun ihtiyacı yoktur bize.

Arkadaşlar, ben bir zamanlar Gelir Vergisi Komisyonunda çalıştım. Benim adım tüccarlara

karşı sert çıkmıştır. Beni bu sefer İstanbul'da yakaladılar.

REİS — Mevzudan ayrılmayın, rica ederim.

AHMET KEMAL VARINCA (Devamla) — Peki. Ne diyordum, Ticaret Bakanı geçenlerde burada dedi ki; bir malı köse satmaz, köşe satar. Hakikaten doğrudur. Müşteriler orava almışsa hakikaten yerin meselesi mühimdir.

Türkiye'nin ticaret tarihinde böyle devirler vardır. Lonca devri, peştemallık devri, gedik devri. Bu devirler bunun için doğmuştur.

Şimdi, tahliyeye gelince: Biz kanunda tahliyeyi tesbit edebiliriz. 3 sene sonrası için mi tesbit edeceğiz, belediyelere mi vereceğiz? Nasıl isterseniz ona göre hükümler koyabiliriz. O zaman adam beş yüz lira ister, eskiden 100 e oturuyordun, şimdi 500 vereceksin der. İtiraz eder, çok derse belediye takdir eder. Eskiden bilirsiniz eerimisil vardı. Yanındaki şu dükkân bu kadardır, binaenaleyh beş yüz değil de 400 vereceksin der. Bunu takdir ayrı bir meseledir. Maddelerde hallederiz. Ederiz ama, bu kanun öyle komisyona filân gidemez. Buraya gelmiştir, biz burada halledeceğiz. Yoksa tahliye ortaya sürülüp, memur ortaya sürülüp bu kanun tereddi ettirilemez. Bu kanun komisyonlara gidemez. Buradaki havayı görüyorsunuz. Şuradan bir santim ayrılamaz. Burada müspet veya menfi halledilecektir. Bunu bir defa bilelim. Hayrihi ve şerrihi min Allahü Taalâ deyip burada halledeceğiz. Ondan sonra heyeti umumiyesi üzerinde kifayet hâsıl olursa... Daha konuşacak arkadaşlar var, onlar da konuşsunlar, ondan sonra maddelere geçelim, maddelerde de bunları imal ederiz... Bir sene mi, iki sene mi, üç sene mi, para mı, pul mu, tahliye nasıl olur, hepsini hallederiz. (Alkışlar, bravo sesleri)

REİS — Vakit geçmiştir. 5 . II . 1953 Perşembe günü saat 15 te toplanılmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saati : 18,35

5. — SORULAR VE CEVAPLAR

A — YAZILI SORULAR

1. — *Kırşehir Milletvekili Halil Sezai Erkut'un, bu yıl hacca giden kaç vatandaşa ne miktar döviz verildiğine, Beyrut'tan geri dönenlerin sayısına, yurda dönmek için vesaiti nakliye bekleyen hacıların bir an evvel memlekete gelebilmeleri için ne gibi tedbirler alındığına dair Başvekillikten olan sorusuna Devlet Vekili Muammer Alakant'ın yazılı cevabı (6/801)*

19. IX. 1953

B. M. M. Yüksek Başkanlığına

Aşağıda yazılı hususların İçüzük hükümleri gereğince, Başbakanlıkça yazılı olarak cevaplandırılmasına delâletlerinizi rica ederim.

Kırşehir Milletvekili
Halil Sezai Erkut

1. Bu yıl hacca giden vatandaşların bir çoklarının Beyrut'tan geri dönmeieri, ziyaretlerini yapanların aradan uzun zaman geçtiği halde hâlâ yurda dönmemiş bulunmaları, döviz verilmek suretiyle toplu bir halde yurt dışı seyahate ve ziyarete çıkan kalabalık bir vatandaş kitlesiyle, Hükümetin içte ve dışta hiç meşgul olmadığını, bunların kendi kaderlerine ve birtakım devletlerin ve şirketlerin keyfi muamele ve hareketlerine terkedildiğini göstermektedir.

2. Hükümetçe kaç kişiye ne miktar döviz verilmiştir? Verilen miktar ihtiyacı karşılamakta mıdır? İhtiyacın mühim miktarının karaborsadan tedarik edildiği yolunda neşriyat yapılmıştır. Bu doğru mudur?

3. Beyrut'tan geri dönenlerin sayısı nedir? Yabancı memleketlerdeki hariciye memurlarımızın bu vatandaşlara yardım etmediği ve alâkalanmadıkları hakkındaki neşriyat üzerine ne gibi bir muamele yapılmıştır?

4. Hâlâ yurda dönmek için perişanlık içinde vesaiti nakliye bekledikleri yazılan hacılarımızın bir an önce memlekete dönmelerini sağlayacak ne gibi teşebbüslere geçilmiştir?

5. Vaktiyle bu işle alâkalanmış, gerekli tedbirler alınmış ve anlaşmalar yapılmış olsaydı, vatandaşlarımızın geriye dönmeleri, fuzulî masraf yapmaları ve birçok sıkıntı çekmeleri önlenebilirdi. Hükümetçe bu ihmal ve perişanlığa niçin sebebiyet verilmiştir?

Devlet Bakanlığı

Hususi Kalem Müdürlüğü

8. I. 1953

Sayı : 141

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisliğine

Kırşehir Milletvekili Halil Sezai Erkut tarafından bu yıl hacca giden vatandaşlar hakkında verilmiş olan yazılı sorunun önergesi Ulaştırma, İçişleri ve Maliye bakanlıklarını ilgilendirdiğinden bu bakanlıkların kendilerine taallük eden kısımlar hakkındaki malûmatı doğrudan doğruya yüksek makamlarına bildirmeleri yazılmıştır.

Ancak, Maliye Bakanlığı bu husustaki cevabını bakanlığımıza göndermiş bulunduğundan bunun bir sureti ilişik olarak takdim edilmektedir.

Devlet Bakanı
M. Alakant

İkinci maddeye cevap

Bu yıl hacca gidenlere 4. VIII. 1952 tarih ve 3/15304 sayılı Bakanlar Kurulu kararına müsteniden gerekli dövizler doğrudan doğruya Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası tarafından satılmıştır.

Mezkûr karara tevfikân, hacca gidecek vatandaşlarımızdan her birine Suudi Arabistan'daki zaruri masrafları karşılığı olarak yüz Sterlin verilmiştir.

Ziraat Bankasına ceman 847 562 Sterlin tahsis edilmiş olduğundan hac maksadiyle bu yıl takriben 8 500 kişinin döviz aldığı anlaşılmaktadır.

Geçen yıllar hac maksadiyle 120 Sterlin verilmişse de bu yıl Suudi Arabistan Hükümetince ayak bastı parası namiyle alınan 19,5 Sterlin'in tahsilinden sarfınazar edilmiş olduğu cihetle bütün masrafları karşılayacak bir miktar olmak üzere şahıs başına 100 Sterlin tahsis edilmiştir.

İhtiyaçtan mühim miktarının karaborsadan tedarik edildiği hakkındaki neşriyata gelince:

Bu yoldan ve izinsiz olarak yurdumuzdan döviz çıkarıldığı hakkında şimdiye kadar kambyo murakabe mercilerimize intikal etmiş bir muamele mevcut değildir.

T. C.

İçişleri Bakanlığı

15.I.1953

Emniyet Genel Müdürlüğü

Şube : 4

Dosya : B. L. 13214/1-23

Numara : 2921

Özeti : 1952 yılında Hicaz'a giden vatandaşlar hakkında.

T. C. Büyük Millet Meclisi Riyasetine

Kırşehir Mebusu Halil Sezai Erkut tarafından, bu yıl Hicaz'a giden vatandaşlar hakkında Yüksek Riyasetinize tevdi kılınmış olup, Devlet Vekâletinin 10. XII. 1952 tarih ve hususi kalem 129 sayılı yazısıyla vekâletimize gönderilmiş bulunan yazılı önergede, vekâletimizi ilgilendiren kısımlar aşağıda madde halinde takdim kılınmıştır.

1. Bu yıl pasaport almak suretiyle (10.056) erkek, (1.375) kadın olmak üzere ceman (11.431) vatandaşımız hac maksadiyle Hicaz'a gitmiştir. Bunlardan (272) erkek, (77) kadın olmak üzere (349) unun orada vefat etmiş bulundukları haber alınmış ve (9.874) erkek, (1.298) kadın olmak üzere (11.082) vatandaşın memlekete avdet etmiş bulunduğu anlaşılmıştır.

2. Evvelki senelerin tecrübeleri de göz önünde tutulmak suretiyle 1951 yılında ilgili vekâletler temsilcilerinin de iştirakiyle hazırlanmış olup Vekiller Heyetinin 4. VII. 1951 tarihli toplantısında tasvip edilmiş bulunan, fakat o yıl Suudi Arabistan'da zuhur eden kolera dolayısıyla tatbik mevkiine konulamıyan protokolün bu yıl Hicaz'a gidecek vatandaşlara uygulanmasının muvafık olacağı mütalâasıyla keyfiyet Başvekâlet Yüksek Makamına arzedilmiş bulunmakta idi. Fakat, bu sırada Dünya Sağlık Teşkilâtı Doğu Akdeniz Bölgesi Bürosundan alınan bir telgrafta, Suudi Arabistan'da veba vakasının zuhur ettiğinin bildirilmesi üzerine, Vekiller Heyetinin 14. VII. 1952 gün ve 3/15214 sayılı Karariyle hac seferinin muvakkaten durdurulmuş olduğu yüksek malûmlardır.

Bu bölgede hastalığın bertaraf edilmesi üzerine hac seferlerinin men'ine dair olan kararın 4. VIII. 1952 gün ve 3/15303 sayılı Kararla kaldırılması üzerine, Hicaz'a gidecek vatandaşlarımıza, bir örneği ekte takdim kılman

protokol esasları dairesinde pasaport verilmesi hususu valiliklere yazılmıştır. Ancak hac seferlerinin durdurulmasına dair olan kararın kaldırılması hakkındaki karar ile Kurban Bayramı arasında çok kısa bir zaman kalması ve hacı nambetlerinin evvelce aldıkları pasaportlarla, bilhassa kara yolunu takiben Hicaz'a gitmek üzere memleketten ayrılmış bulunmaları sebebiyle, kendilerinin yabancı memleketlerde vesaiti nakliye temininde birtakım güçlüklerle karşılaşmış olmalarının, mevzuubahis protokol icaplarının, vaktin darlığı dolayısıyla yerine getirilmesine imkân hâsıl olamamış bulunmasının sebep olduğu düşünülmektedir.

Üstün saygılarımla arz ederim.

İçişleri Vekili

E. Menderes

1951 hac mevsiminde tatbik olunacak esaslara dair komisyon raporu

1951 yılı hac mevsiminde hacca gidecek vatandaşlarımızın seyahat işlerini tanzim maksadiyle Yüksek Başbakanlıktan telâkki olunan 1 Mart 1951 tarihli ve 76 - 758/6 - 786 sayılı emir üzerine Dışişleri Bakanlığında, İçişleri, Maliye, Ekonomi ve Ticaret, Ulaştırma, Gümrük ve Tekel ve Sağlık ve Sosyal Yardım bakanlıkları temsilcilerinin de iştirakiyle toplanan komisyon, genel olarak bu mevzuda geçen yıl ittihaz edilmiş olan tedabirin tatbikinde vukua gelen aksaklıkların izalesi çarelerini araştırmış ve gerek bu gibi vatandaşların karşılaştıkları müşkülâtı önlemek ve gerek hacca gideceklerle doğrudan doğruya temas etmekte olan makamların işlerini daha pratik bir şekilde sağlamak gayesiyle meseleyi etraflı olarak görüşmüştür.

Halen Suudi Arabistan ile akdi derpiş edilmekte olan ve gayesi, mezkûr memlekete hac yapmak üzere gidecek vatandaşlarımızın masraflarının serbest dövizle tesviyesini önliyecek bir tediye şekli bulmak olan Ticaret Anlaşmasının imzası mümkün olduğu takdirde; vatandaşlarımıza masraflarına karşılık olarak verilecek meblâğın tesbit ve tahsisi hususlarında ilgili bakanlıklar gereğini yapacaklardır. Böyle bir anlaşmaya varılamadığı takdirde Hükümetimizin hacca müsaade edip etmemesi hallerinin komisyonumuzu ilgilendirmeyeceği tabiidir. Hac-

ca müsaade edilmemesi halinde bunu temin için mevcut kanuni ahkâmın tatbikından başka yapılacak bir muamele yoktur. Bu itibarla komisyon, ancak hac için seyahate müsaade edilmesine ve döviz tahsisine Hükümetçe karar verildiği takdirde ittihaz olunacak tedabir manzumesini vücuda getirmiştir. Konulan esaslardan pasaport itasına, nakil vasıtalarına, sıhhi hususta mütedair olanların, mevzuubahis anlaşma akdedilse dâhi, tatbik edilmeleri gerekir.

Vatandaşların hacca gitmelerine müsaade olunması ve bu sebeple döviz tahsisi kararlaştırıldığı takdirde, pasaport, döviz, seyahat ve sağlık işlerinin muayyen basit esaslara bağlanması ve bu esasların ciddi bir şekilde tatbiki iktiza eder. Komisyon, tatbikatta göz önünde tutulacak esaslara mütedair olarak hazırladığı ilişik metni, şu kıstaslara dayandırmıştır :

a) Birçok ahvalde hacca gidecek vatandaşların, Suudî Arabistan'da kalacakları müddet zarfında iâşe ve ibate masraflarına yetişecek kadar parayı (Döviz) beraberlerinde götürmedikleri ve binnetice orada gayet müşkül bir durumda kaldıkları ve bu yüzden dilenenlerin dahi bulunduğu nazarı itibara alınarak, esasen hacim ancak hal ve vakti yerinde olan vatandaşlar tarafından ifasına dair malûm şart da göz önünde tutulmak suretiyle, hacca gitmek isteyen vatandaşların, mezkûr memlekette muzayakaya düşmelerini ve diğer taraftan Devlet itibarının haleldar edilmesini ve aleyhimizde fena propagandalara vesile verilmesini önlemek uygun olacaktır. Geçen yıl bu hususta ittihaz edilen tedbirler kifayetsiz ve noksan görülmüştür. Bu itibarla Pasaport Kanununun 22 nci maddesi gereğince, hac esnasında kendilerine yetişecek kadar asgari geçim vasıtasını temin edemeyecekler pasaport ita olunmaması ve pasaport itasının da Hükümetten döviz müsaadesi istihsaline veya Suudî Arabistan'da emlak geliri bulunduğunun tevsikına, ve alınan dövizlerin başkalarına satılmasını önlemek üzere de, yetkili bankalarca verilecek bordroların ibrazı şartına talik edilmesi, hem kanun icabatını yerine getirmek ve hem de mâruz mahzurları önlemek için zaruridir. Diğer taraftan Suudî Arabistan'ın ağır iklim şartlarına intibak etmelerine imkân bulunmayan çocukların ana veya babalarıyla birlikte hac seyahatini yapmalarının önlenmesi uygun olacaktır. Bu itibarla çocukların ana ve-

ya babalarının pasaportlarının refakat hanesine kaydolunmamaları muvafık görülmüştür.

b) Hacıların Suudî Arabistan'a gidiş ve dönüşlerinde yollarda karşılaştıkları müşkülâtı mümkün merteye önlemek hususunda geçen yıl ittihaz olunan tedbirleri kâfi görmiyen komisyon en muvafık hal tarzının şu olacağı kanaatindedir:

Hac seyahati için en rahat vasıta uçaktır. Bu itibarla vatandaşlarımızın bu vasıta ile ve geçen yıl hususle gelen müessif hâdiselerin tekerrürünün ve vatandaşların işfallerinin önlenmesi için bilhassa Devlet Havayolları uçaklarıyla nakli şayanı temennidir. Mezkûr müessesenin bunu temin etmek üzere gerek tarife ve gerek propaganda bakımlarından mümkün olanı yapması ve vatandaşlarımızın bu vasıtalara rağbetini sağlamak maksadile de muhtelif makamlar arasında sıkı iş birliği ifası ve mezkûr müesseseye gereken mânevi müzaherette bulunulması uygun olacaktır. Diğer taraftan Devlet Havayollarının hac yolcularına ait tarifelerinin diğer firmalarla rekabet edebilecek bir surette tanzimini yerinde görülmektedir.

Deniz yolunu ihtiyar eden hacıların, muhtelif hususi firmalar tarafından kiralanan armatörlere ait gemilerle naklinde şimdiye kadar mâruz kaldıkları müşkülât ve bilhassa bu gemilerde asgari sıhhi şeraitin bulunmaması dolayısıyla husule gelen sıhhi mahzurlar, önümüzdeki hac mevsiminde hacı nakledecek armatör gemilerinin, yolcu nakline elverişlilik ve bilhassa 1926 Paris Sağlık Mukavelenamesinde hacı nakline tahsis edilen gemilerde bulunması şart kılınan sıhhi şerait bakımından kontrole tâbi tutulmasını ve bu şartları haiz olmayan gemilerle hacı nakline müsaade edilmemesini icabettirir mahiyettedir. Diğer taraftan hacılarımızdan muhtelif bahanelerle ve yersiz olarak para alınmasının önlenmesi için, bu gibi hareketlerde bulunan gemi personelinin Türkiye'ye avdetlerinde haklarında behemehâl kanuni takibat yapılmalıdır. Ayrıca hacıların avdetini emniyet altına almak maksadiyle, hacı nakledecek uçak ve gemilerin gidiş - dönüş ücretini peşin almaları ve bilhassa armatör gemilerine bilet verme mecburiyeti vaz'olunmalı ve biletlerin arkasına avdetin sağlandığına dair bir ibare yazılmalıdır. Bundan başka vefat dolayısıyla avdet edemiyen vatandaşlarımızın avdet nakil ücretlerinin vârislerine iade edileceğine dair de bir kayıt konulmalıdır. Diğer taraftan, Suudi Ara-

bistan Hükümeti hacıların ödeyecekleri muhtelif resimlerin nakil vasıtalarının ödenmesini şart kıldığı eihetle, mecmuu 33,6 Sterling tutan bu resimler bilet ücretlerine dâhil edilip Türk Lirası olarak tahsil edilmeli ve ilgililerin döviz istihkakından kesilerek, nakliye şirketlerince, mezkûr Hükümete ödenmelidir. Komisyon bu dört esası temin eylemek üzere, vapur ve uçak biletlerinin arkasına yazdırılacak ilişik formülü hazırlamıştır. Süveyş kanalından geçişte kanal resminin armatörler tarafından ödenmeyişi dolayısıyla gemilerimizin uzun müddet tevakkuflarına ve böylece iklimi sıcak bir bölgede vatandaşlarımızın birçok sıhhi tehlikelere mâruz bırakılmalarını ve fuzulî masrafa girmelerini önlemek maksadile, mürur resimlerinin, gemilerin sefere çıkmasından evvel tesviyesi ve sahiplerince bu resmin ödendiğini mübeyyîn vesaik ibraz edilemeyen gemilerin seferlerine mümanaat olunması da lâzımdır.

Denizden yapılacak hacı nakliyatının Devlet Denizyolları gemileriyle temini en muvafık çare olarak görülmekte ise de konfordan ziyade ucuzluk arayan birçok hacılarımızın daha ehven navlun ile nakliyat yapabilecek durumda olan armatör gemilerine rağbet eylemelerini önlemek maksadile, Devlet Denizyollarının hacı seferi için daha ucuz navlun tatbiki şayanı temennidir. Her halükârda bu navlunlar en düşük tarifeyi tatbik edebilecek armatör gemilerinin navlunları seviyesinde tutulmalıdır. Keza Devlet Denizyollarını da, yukarda arzolunduğu veçhile Devlet Havayollarına gösterilecek müzaheretin yapılması icabeder.

c) Hacca gidecek vatandaşlarımıza, yukardaki (a) fıkrasında gösterilen şerait tahtında pasaport temin olunacağına göre, gizli olarak hacca gitmenin önüne geçilmelidir. Bu itibarla bilhassa cenup hudutlarımızdan gizlice kaçmayı önliyecek ve her çıkış kapısında döviz kaçırılmasına mâni olacak tedbirler sıklaştırılmalıdır.

ç) Hacca giden vatandaşlarımızın, Suudî Arabistan'ın sıcak iklimine kolaylıkla mukavemet edemedikleri ve bu yüzden birçok ölüm vakaları zuhur eylediği anlaşılmaktadır. Bunu mümkün mertebe önlemek maksadile, çıkış hudut istasyonlarında, liman ve hava meydanlarında, gidecek vatandaşlara, sıcak iklim hıfzıssıhhasına dair izahat verilmesi ve bu hususta broşürler tabı ettirilerek bunların muhtelif seyahat acentelerine,

hacı nakliyatı yapacak şirketlere tevzii uygun olaeaktır.

Bundan başka geçen yıl olduğu gibi, Suudî Arabistan'a Kızılay tarafından sıhhi ekipler gönderilmesi temin ve bilhassa bu ekiplerin adedleri artırılarak kadroları da takviye olunmalıdır. Komisyon bu iş için 2 tabip ve 3 sağlık memurundan müteşekkil asgari 3 ekibe ihtiyaç olduğunu tesbit eylemiştir. Ancak Kızılay tarafından esasen meccanen yapılacak olan bu hizmetin mezkûr kuruma fazla bir külfet tahmil etmemesi için, giden ekiplerin gidiş ve dönüşlerinde Devlet Demiryolları ve Devlet Denizyolları nakil vasıtalarında parasız seyahatleri temin olunmalı ve bu maksatla kendilerine permi verilmelidir.

Ulaştırma Bakanlığı temsilcisi parasız permi keyfiyetine itiraz eylemiş ve komisyon, bu hususun rapora derecini uygun görmüştür.

d) Geçen yıl komisyone döviz hususunda takyidi bir hüküm konulmadığından resmen döviz almak suretiyle hacca gidenlere beher şahıs başına 120 Sterlin üzerinden 800 000 Sterlin döviz müsaadesi verildiği göz önüne alınarak, bu yıl da bu kadar ve hattâ daha fazla serbest Sterlinin memleket dışına çıkmasını önlemek üzere, Suudî Arabistan'ca beher hacıdan alınacak olan 28 Hükümet resmi, 5 karantina olmak üzere 33 Sterlin ve ayrıca liman - otel nakliye ücreti olarak 6 şilin de dâhil, her vatandaşa geçen sene gibi bu sene de 120 Sterlinlik döviz tahsisinin kifayet edeceği anlaşılmıştır.

Komisyon, yukarda mâruz esbaba binaen, hacca gidecek vatandaşlarımızın pasaport, döviz, seyahat ve sağlık işlerinde muhtelif bakanlıklar ve Devlet müesseselerince tatbik edilmek üzere, metni ilişik esasları hazırlıyarak Yüksek Başbakanlığa sunmayı kararlaştırmıştır.

Dışişleri Bakanlığı temsilcileri :

Konsolosluk ve Muh. Huk. D. U. Md. Muavini İrfan Karasar

Konsolosluk D. Ş. 1. Md. Mehmet Baydur

İçişleri Bakanlığı temsilcisi :

Emniyet Genel Md. Ş. 4. Müdürü Azmi Yumak

Maliye Bakanlığı temsilcisi :

Merkez Kambiyo Md. Vekili Hüseyin Türkant

Gümrük ve Tekel Bakanlığı temsilcisi :

Gümrük İşleri Müdür Muavini Asaf Oytun

Ulaştırma Bakanlığı temsilcileri :
Devlet Havayolları Gn. Md. Muavini Rıza Çerçel

Liman ve Deniz İşleri Dairesi Şube Müdürü Fikri Tuzeuoğlu

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı temsilcisi :

Sağlık İşleri Dairesinden Dr.

Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı temsilcisi :

Dış Ticaret Dairesinden Hayrettin Bayer.

Muhtelif bakanlıklarca ileri sürülen ihtirazi kayıtlar :

1951 yılı hac mevsiminde Suudî Arabistan'a gidecek vatandaşlarımızın pasaport, döviz, seyahat ve sağlık işlerinde takip olunacak esaslar

1. Pasaport işleri:

Hacca gidecek vatandaşlara pasaport itasında şu hususlara riayet olunacaktır:

A) Pasaport Kanunu mucibince yabancı memleketlere gidecek olanlardan aranan şartlar ve bu meyanda bilhassa hac müddetince Suudî Arabistan'da geçinmek için gereken imkânlarla malik bulunduğunun ispat edilmesi keyfiyeti üzerinde hassasiyetle durulacaktır. Bunun için:

1. Pasaport istiyenlerden, tahsis olunan döviz miktarına tekabül eden Türk parasının tediye edilmiş ve dövizin alınmış olduğunu gösterir satış bordrolarının ibrazı istenecektir.

2. Döviz talep etmeden gideceklerini beyan edenlerin bulunması halinde:

a) Suudî Arabistan'daki iâşe ve ibatelerini ve hac masraflarının akrabaları tarafından temin olunacağını bildirenlerden, bu akrabaların taahhüdünü, karabet derecesini ve taahhüdünü ifaya muktedir olduğunu gösterir, Cidde Elçiliğimizce musaddak bir belgenin ibrazı lâzımdır.

b) Suudî Arabistan'da parası olduğunu iddia edenlerden, (Ticari muamelelerden mütevellit paraların memlekete getirilmesi zaruri olduğuna göre) bu paralarının munhasıran orada mevcut gayrimenkullerinden mütehasıl olduğunu mübeyyin Cidde Elçiliğimizce mûta bir belge istenecektir.

B) Yukardaki şartlardan birinin tahakkukundan sonra:

1. İlgiliye pasaport verilecektir. Tanzim edilecek pasaportların refakat hanesine de yukardaki şartları tahakkuk ettirecek durumda olmayanlar kaydolunmayacaktır.

2. Pasaportun son sayfasına İçişleri Bakanlığınca hazırlanacak, örneği ilişik bir fiş rapte-dilecektir.

II - Döviz işleri :

1. Döviz tahsisinde şu esaslara riayet olunacaktır:

a) Hacca gidecek vatandaşlara 120 sterlin döviz verilir.

b) Evvelce Hacca gitmiş olanlara döviz verilmaz. Daha evvelce Hacca gidilmediğinin, ika-metgâh ihtiyar heyetlerinden verilmiş mazbatalarla tevsiki lâzımdır.

2. Suudî Arabistan Hükümeti tarafından hacılardan tahsil olunan muhtelif resimler (1951 yılı için çeman 33 stedlin 6 şilin) nakil vasıtaları sahip veya şirketlerince, mezkûr Hükümete ödenmek üzere, Türk parası olarak tahsil edilir.

III - Seyahat işleri :

1. Tekmil nakil vasıtaları biletleri gidiş - dönüş olarak satılır. Yalnız gidiş bileti verilmez.

2. Gemilerin hacı nakil etmelerine müsaade olunması aşağıdaki şartların tahakkukuna bağlıdır:

a) Geminin hacı nakline elverişli sıhhi şeraiti haiz olduğunun ilgili sağlık makamlarınca tevsik edilmesi gerekir.

b) Biletler matbu olacaktır. Arkalarında; naklolunan yolcunun 33,6 sterline baliğ olan Hükümet karantina, nakliye resimlerinin bilet ücretine dâhil bulunduğunu müş'ir ve keza avdetinin temin olunacağı ve vefat halinde avdet ücretinin ilgilinin vârislerine verilmek üzere Merkez Bankasına derhal teslim edileceği taahhüdünü muhtevi, ilişik metin yazılı bulunacaktır.

c) Süveyş Kanalı Rûsumunun tediye olduğuna dair bankalarca mûta müsbet vesaik ibraz edilecektir.

3. Hac mevsiminde Suudî Arabistan'a vazifeyle gidecek Kızılay Sağlık ekipleri personeli ile malzemesinin demiryollarında ve denizyollarında azimet ve avdet seyahatları parasız yapılır.

IV - Sağlık işleri :

1. Hudut kapılarında limanlarda ve hava meydanlarında vatandaşlara, sıcak iklim hıfzı-sıhhasına dair Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca tavzif olunacak doktor veya sağlık memurları tarafından izahat verilecek ve bu hu-

susta belirtilecek broşürler Hacca gidenlere verilmek üzere seyahat acenteleri ve ilgili nakliyat müesseselerine tevzi edilecektir.

2. Kızılay tarafından Hac mevsiminde Suudî Arabistan'a her biri iki tabip ve üç sağlık memurundan müteşekkil üç sağlık ekibi gönderilecektir.

V - Tatbikat :

Yukarda yazılı esasların tatbiki Dışişleri, İçişleri, Maliye, Sağlık ve Sosyal Yardım ve Ulaştırma bakanlıklarınca sağlanır.

Nüfus hüviyet cüzdanına göre

İli :
İlcesi :
Mahalle veya köyü :
Sokağı :
Ev numarası :
Cilt numarası :
Sayfa numarası :
Baba adı :
Ana adı :
Doğum tarihi :
Nüfus cüzdanı numarası :

Faydalı bilgiler

Döviz permisi numarası :
Banka bordro numarası :
Bilet numarası :
Fevkalâde hallerde hacının haber verilecek yakınlarının adresi :
Pasaportun nereden verildiği, tarihi, numarası :

Nakil vasıtaları biletlerinin arka tarafına yapılması mecburi olan hususlar

1. İşbu bilet Cidde'ye gidiş ve dönüş için muteberdir.

2. Suudî Arabistan Hükümetine verilecek Hükümet Rüsumu, Karantina ve Nakil resimleri mecmuu 33 sterlin 6 şilin mukabili () Türk lirası bilet bedeline dâhildir. Ve mezkûr Hükümetçe nakil vasıtası sahibi veya nakliye şirketi tarafından tediye olunur.

3. Nakil vasıtası sahibi veya nakliye şirketi bilet hâmili yolcuu tarihinde

Cidde'den kalkacak (vapur - uçak) ile Türkiye'ye nakledecektir.

4. Vefat halinde kullanılamıyan biletin dönüş bedeli yolunun kanuni vârislerine verilmek üzere emaneten Merkez Bankasına yatırılacaktır.

T. C.

Ulaştırma Bakanlığı

3 . I . 1953

Tarife ve Ticaret D. Bşk.

Sayı : M. D. 13 B/1 - 194/1122

Özü : 1952 yılında hacca gidenler hakkında.

T. B. M. Meclisi Başkanlığına

Devlet Bakanlığından alınan 10 . XII . 1952 tarihli, hususi kalem ifadeli ve 129 sayılı yazıda :

1952 yılında hacca gidenler hakkında Kırşehir Milletvekili Halil Sezai Erkut tarafından yüksek Başkanlıklarına sunulan 19 . IX . 1952 tarihli soru önergesinin bir suretinin gönderildiği bildirilmekte ve bu önergede Vekâletimi alâkadar eden kısımlara ait cevabın yüksek Başkanlıklarına arzolanması emir olunmaktadır.

Mezkûr önergede, Bakanlığımı ilgilendiren husus 1952 yılında hacetmek üzere, muhtelif vasıtalarla giden ve gelen vatandaşlarımızın miktarına dair olup bunlar - yabancı vapur ve uçaklarla seyahat edenler hariç - ilişik olarak sunulan cetvelde gösterilmiştir.

Saygılarımla arz ederim.

Ulaştırma Vekili

Y. Üresin

1952 yılında hacca giden ve hacdan gelenlerin miktarı

Vapur veya uçak adı	Gidenlerin miktarı	Gelenlerin miktarı
Denizcilik Bankasına ait vapurlarla	1276	1270
Armatörlere ait vapurlarla	1184	1250
Devlet Havayolları uçaklarıyla [*]	1862	162

[*] Gidişteki fark hac vaktine yetismekten mütevellittir.

2. — Trabzon Milletvekili Cemal Reşit Eyüboğlu'nun, Millî birlik ve beraberlik prensiplerimizi sarsan yazılar hakkındaki sorusuna Adalet Vekili Osman Şevki Çiçekdağ'ın yazılı cevabı (6/851)

24 Kasım 1952

B. M. Meclisi Başkanlığına

Öz : Millî birliğin mânevi temellerini sarsan yazılara dair yazılı soru.

Ankara'da çıkan (İstiklâl) gazetesinin 18 Kasım tarihli nüshasıyla, Çarşamba'da çıkan (Kalender) gazetesinin yine 18 Kasım tarihli nüshasından kesilmiş yazılar ilişiktir.

Bu yazılardan birincisi (Urfa'da Kürtler ihtilâle davet ediliyor) başlığını ikincisi (besleme gazeteler) başlığını taşımaktadırlar.

Birinci yazı, (Urfa) gazetesinden, ikincisi (Demokrat Urfa) gazetesinden iktibaslar yapılarak, bu yazıları şiddetle tenkid ve takbih etmekte, bunlardaki Millî birlik ve beraberlik prensiplerimizi sarsan, vatandaşlar arasına nifak ve husumet sokmaya çalışan tehlikeli zihniyete âmme efkârının ve Hükümetin dikkat nazarını çekmektedir.

Bu konuya dair, aşağıdaki sorularımın Adalet Bakanlığınca yazılı olarak cevaplandırılmasını rica ederim. Saygılarımla.

Trabzon Milletvekili
Cemal Reşit Eyüboğlu

Sorular :

1. İlişik yazılarda sözü geçen, Urfa'da mün-teşir gazete veya gazetelerin yayınları üzerinde mahallî saveciliği durmuş mudur? Durmuşsa, bu gazetelerin yayınlarında suç unsuru görerek takibata geçmiş midir?

2. Anlaşıldığına göre sözü geçen gazeteler bu nevi yazılara devamlı olarak sayfelerinde yer vermektedir. Adalet Bakanlığı bu gazetelerin diğ-er nüshalarına da şâmil olmak üzere yayınları-nın savecılık tarafından tetkikini lüzumlu görmez mi?

3. Bu nevi yazılardan ötürü, gerek mahallî savecilerden gerek sair yerlerden Adalet Bakan-lığına intikal etmiş hâdiseler var mıdır? Varsa, ne işlem yapılmıştır?

Not : Gazeteler soru dosyasındadır.

T. C.

Adalet Vekâleti

4. II. 1953

Genel: 31
Sayı: Özel: 3477

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine.

Meclis Umumi Kâtiplik Kanunlar Müdürlüğü mahreciyle gelen 26 . XI . 1952 tarih ve 6/851/4320/9576 sayılı Y. K.

Yazılarına bağlı olarak tevdi buyurulan Trabzon Mebusu Cemal Reşit Eyüboğlu 'imzalı ve 24 Kasım 1952 tarihli sual takririnde;

Ankara'da çıkan İstiklâl ve Çarşamba'da çı-kan Kalender gazetelerinin 18 Kasım 1952 ta-rihli nüshalarında, Urfa'da mün-teşir Urfa ve Demokrat Urfa gazetelerinde yapılan ve Millî Birlik ve Beraberlik prensiplerimizi sarsmaya ve vatandaşlar arasına nifak ve husumet sokmaya mâ-tuf tehlikeli bir zihniyetin mahsulü olduğu ileri sürülen nesriyatı tenkid ve takbih eylemek ve mezkûr tehlikeli zihniyete âmme efkârının ve Hü-kümetin dikkat nazarını çekmek maksadiyle ya-yınlanan (Urfa'da kürtler ihtilâle dâvet ediliyor) ve (Besleme gazeteler) başlıklı yazılar ele alın-a-rak :

1. Sözü geçen Urfa'da mün-teşir gazete veya gazetelerin yayınları üzerinde mahallî müddei-umumiliği durmuş mudur? Durmuşsa bu gazete-lerin yayınlarında suç unsuru görerek takibata geçmiş midir?

2. Adalet Vekâleti, bu nevi yazılara sayfa-larında devamlı olarak yer verdikleri anlaşılan mezkûr gazetelerin diğ-er nüshalarına da şâmil olmak üzere, yayınlarının müddeiumumilik tara-fından tetkikini lüzumlu görmez mi?

3. Bu gibi yazılardan ötürü, gerek mahallî müddeiumumiliklerden, gerek sair yerlerden Ada-let Vekâletine intikal etmiş hâdiseler var mıdır? Varsa, ne işlem yapılmıştır?

Suallerinin Vekâletçe tahriri olarak cevaplan-dırılması istenmiş olmakla, sorulan husular in-celelenmiş ve aşağıdaki şekilde cevaplandırılmış-tır :

1. Urfa Gazetesinin, 18 Kasım 1952 tarih-i İstiklâl Gazetesinde çıkan (Urfa'da Kürtler ihtilâle davet ediliyor) serlevhalı yazıda tenkid ve takbih edilen nesriyatı, 16 ve 20 Ekim 1952 tarihleriyle 3 Kasım 1952 tarihli ve 44, 45 ve 47 sayılı nüshalarında yayınlanan (An-

zelha) başlıklı ve Halim Yağcıoğlu imzalı şiirler ve,

Demokrat Urfa Gazetesinin, yine 18 Kasım 1952 günlü Kalender Gazetesinde neşrolunan (Besleme gazeteler) serlevhali yazıya mevzu teşkil eyliyen neşriyatı, 18 Temmuz 1952 günlü nüshada yayınlanan Diyarbakır Mebusu Mustafa Remzi Bucak'ın, Yeni Urfa Gazetesine cevap yazısı olup her iki neşriyat üzerine de mahallî müddeiumumiliği tarafından, gerek neşriyatın vukuu tarihinde, gerekse sonradan, sorunun cevaplandırılması maksadiyle vekâletçe mütemmim malûmat istenmesi üzerine, lüzumlu tetkikler yapılmıştır.

Bu tetkikler sonunda :

a) Urfa Gazetesinde neşrolunan (Anzelha) şiirlerinin evvelce Urfa Ortaokul Öğretmeni iken, beş altı seneden beri meslekten ayrılarak Çalışma Vekâletinde vazife alan Halim Yağcıoğlu tarafından yazılmış ve İstanbul'da (Varlık Yayın Evi) nin neşrettiği (Yeni Şiirler) adlı kitabın, 1949 ve 1950 senelerinde çıkarılan iki cildinde yayınlanmış olup gazeteye bu kitaplardan iktibasen alındığı, Urfa'nın, şairin vazifeten bulunduğu sıradaki dertlerinin, Küçük Anzelha gölü ile hasbihal yollu ifadesine taallûk eyleyip gizli bir mânâ ve bilhassa Kürtleri ihtilâle davet eder mahiyet arz etmedikleri ve filhakika, eski bir medeniyetin beşiği olan Urfa'da kadının duvarların gerisinde kapalı tutulmasına, mağara gibi yerlerde yaşanmasına, trahom ve çıban illetlerinin tahribata devam etmelerine, İslâma yakışmayan pisliğe ve nihayet bir marul için adam öldürülmesi devrinin hâlâ geçmemiş olmasına isyan eden ve vatanın içinde bir kısım vatandaşların yabancı bir dil konuşmasının uyandırdığı garipsemeyi tebarüz ettiren mısralarda son senelere kadar hakikaten mühmel kalmış bir memleket parçasının dertlerine karşı duyulması tabii alâka ve teessürden gayrı ve ayrılık ve nifak varılmaya mâtufl bir maksat ve mânâ sezilmesine imkân bulunamadığı ve esasen şairin ve Urfa Gazetesi sahip ve mesul müdürünün şüpheli temayülleri tesbit olunmadığı gibi, gazetesinin de bugüne kadar tahrikâmiz ve ihtilâle davet eder neşriyatına rastlanmadığı anlaşılmış olmakla, Urfa Müddeiumumiliğince şiirlerin neşrinden dolayı takibat icrasına mahal olmadığına, 25. XI. 1952 tarihinde karar verilmiş ve

sonradan yaptırılan mütemmim tetkikat bu kararı teyit ve takviye eylemiş ve vekâletçe celp ve tetkik olunan evrak muhteviyatına ve şiirleri yazan Halim Yağcıoğlu'nun, aynı kitaplarda çıkan (Türkiyem Türkiyem) başlıklı diğer bir şiirindeki (Bâzan sana lâyük evlâtlar olmadık. Af et bizi af et bizi Türkiyem, Ah Türkiyem, Evim - Saadetim - Mezarım - Çocuklarım çocuklarım. Ekmeğim - Suyum - Hayatım - Herşeyim sensin... Atalar mirası Bayrak) mısraları kendisinin, Kürtlük iddia ve infiradı dâvasında bulunmayan bir memleket çocuğu olduğunu göstermeye delil teşkil etmesine ve yazılıp neşredildikleri tarihten beri şüphe uyandırmayan ve bir takip mevzuu olmıyan şiirlerin, mücerret Urfa'da çıkan bir gazetede yeniden intişar etmeleriyle şüpheli bir mânâ almalarının vârid olmayacağına göre, müddeiumumiliğin mezkûr âdemi takip kararında isabetsizlik görülememiştir.

b) Kalender Gatesinde çıkan (Besleme gazeteler) başlıklı makaleye gelince bunun, Diyarbakır Mebusu Mustafa Remzi Bucak'ın arazisinde bir ineğin vurulmasını, bugünkü demokratik idarenin bir tecellisi gibi göstermek suretiyle siyasi tenkid vesilesi yapan, Urfa'da Cumhuriyet Halk Partisinin naşiri efkârı yeni Urfa Gazetesinin 12 Temmuz 1952 gün ve 24 sayılı nüshasındaki neşriyata, mumaileyh mebus tarafından verilen ve aynı gazetenin 22 Temmuz 1952 gün ve 25 sayılı nüshalariyle yine Urfa'da münteşir Demokrat Parti taraftarı Demokrat Urfa Gazetesinin 18 Temmuz 1952 tarih ve 220 sayılı nüshasında çıkan cevap vesilesiyle yazıldığı ve makalede, Mustafa Remzi Bucak'ın, durumu tavzih ve ehemmiyetsiz bir hayvan yaralama hâdisesinin izam edilerek siyasi polemik mevzuu yapılmasının doğru olmadığını tebarüz ettirmek maksadiyle, eski iktidar zamanında işlenen cinayetleri ve bu meyanda Dersim harekâtı sırasındaki sorusuz sualsiz kurşuna dizmelerle mebus Recep Zühtü'nün örtbas edilen suçunu hatırlatması üzerinde bilhassa durularak iktidardan koparılan resmî ilânlar bahasına hakikatlerin tahrifine gidilmesinin ve memlekete hizmeti sepketmiş kimselerin küçültülerek bir tenkil hareketinin masumların kurşuna dizilmesi şeklinde gösterilmesinin doğru olmadığına işaret edilmekte bulunduğu anlaşılmış ve bu suretle telhis olunan her üç gazete neşriyatının, mahiyet, şümûl

ve yapılış şekli ve gayesi bakımından, yurdun her tarafında vukua gelmekte olan günlük parti mücadelelerinin normal, hattâ emsaline kıyasen mutedil bir safhasından ibaret kâh gizli tahrik ve propaganda maksadı gütmedikleri netice ve kanaatine varılmış olmakla, Urfa Cumhuriyet Müddeiumumiliği tarafından bu hususta, gerek gazetelerin mesulleri, gerekse mebus Mustafa Remzi Bucak haklarında kanuni takibata tevessül olunmasına mahâl görülmemiş ve vekâletimce mahallinden celbolunan evrak ve gazeteler üzerinde yapılan mütemmim inceleme neticesinde müddeiumumiliğin bu mütalâası muvafık bulunmuştur.

2. Bütün yurd matbuatı gibi Urfa'da müntezir gazetelerde adalet cihazımızın kanunî muvazenesine devamlı olarak tâbi bulunmakta ve suç mevzuu neşriyat hassasiyetle takip olunmaktadır.

Memleketin siyasi olgunluğunu sağlamak maksadiyle, parti mücadelelerinin kanun çer-

çevesi dâhilindeki inikâslarına matbuatta tam bir eşitlik ve serbesti içinde yer verilmesi zarûreti göz önünde tutularak yapılan bu muvazene sırasında, bahis konusu Urfa gazetesinde mezkûr hududu aşan ve isyan ve ihtilâle sâi tahrik ve propaganda mahiyeti arzeden neşriyata rastlanmamıştır.

3. Soru mevzuu yazılara benzer neşriyattan dolayı mahallî müddeiumumiliklerden veya sair yerlerden vekâlete intikal etmiş bir işlem yoktur. İntikal ettiği takdirde, matbuata taallük eden sair ahvalde olduğu gibi, ikinci maddede mârûz hudutlar dairesinde ve büyük bir hassasiyetle takip ve tahkik mevzuu yapılacağı tabiidir.

Keyfiyetin takrir sahibine bildirilmesine ve ilişik 18 Kasım 1952 tarihli Kalender gazetesi ile aynı günlü İstiklâl gazetesinden kesilmiş parçanın da kendisine iadesine müsaadelerini saygılarımla arz ve rica ederim.

Adalet Vekili
O. Ş. Çiçekdağ

Kuzey Atlântik Andlaşmasına Taraf Devletlerce Avrupa Savunma Birliği Üyesi Devletlere verilen
Garantilere dair Kuzey Atlântik Andlaşmasına Ek Protokolün kabulü hakkındaki Kanuna
verilen reylerin sonucu

(Kanun kabul edilmiştir.)

Aza sayısı : 487
Rey verenler : 265
Kabul edenler : 263
Reddedenler :
Çekinserler : 2
Reye katılmıyanlar : 209
Açık mebusluklar : 13

[Kabul edenler]

AFYON KARAHİSAR

Abdullah Güler
Süleyman Kerman
Bekir Oynaganlı
Kemal Özçoban
Avni Van
Salih Torfilli
Ahmed Veziroğlu
Gazi Yiğitbaşı

AMASYA

İsmet Olgaç

ANKARA

Salâhaddin Âdil
Sadri Maksudi Arsal
Ömer Bilen
Dağıstan Binerbay
Hamdi Bulgurlu
Hâmid Şevket İnce
Talât Vassî Öz
Fuad Seyhun

ANTALYA

Fatin Dalaman
Burhanettin Onat
Akif Sarıoğlu
İbrahim Subaşı
Ahmet Tekelioğlu
Ahmet Tokuş

AYDIN

Namık Gedik
Nail Geveci
Şevki Hasirci
A. Baki Ökdem
Cevat Ülkü

BALIKESİR

Salâhaddin Baskan

Müçteba İştin

Ali Fahri İşeri

Arif Kalpsızoğlu

BİLECİK

İsmail Aşkın

Keşaf Mehmet Kurkut

Talât Oran

BİNGÖL

Feridun Fikri Düşünsel

BITLİS

Nusrettin Barut

BOLU

Fahri Belen

Zuhuri Danışman

Mithat Dayioğlu

İhsan Gülez

Kâmil Kozak

Vahit Yöntem

BURDUR

Fethi Çelikbaş

Mehmet Erkazancı

Mehmet Özbey

BURSA

Halil Ayan

Halûk Şaman

Kenan Yılmaz

Needet Yılmaz

Ali Canib Yöntem

ÇANAKKALE

Ömer Mart

ÇANKIRI

Kızım Arar

Celâl Boynuk

Kenan Çığman

Celâl Otman

ÇORUH

Mesud Güney

Ali Rıza Sağlar

ÇORUM

Sedat Baran

Şevki Gürses

Baha Koldaş

Hüseyin Ortakçıoğlu

Saip Özer

Hakkı Yemeniciler

DENİZLİ

Baha Akşit

Mustafa Güleügil

Refet Tavashioğlu

DIYARBAKIR

Mustafa Ekinci

EDİRNE

Arif Altınalmaz

Mehmet Enginün

Cemal Köprülü

Rükneddin Nasuhioğlu

ELAZIĞ

Suphi Ergene

Ömer Faruk Sanaç

Mehmet Şevki Yazman

Hâmit Ali Yöney

ERZİNCAN

Cemal Gönenç

Şemseddin Günaltay

Nahid Pekcan

Ziya Soylu

ERZURUM

Fehmi Çobanoğlu

Bahadır Dülger

Emrullah Nutku

Rıza Topçuoğlu

Memiş Yazıcı

ESKİŞEHİR

Ekrem Baysal

Ali Fuad Cebesoy

GAZİANTEP

Samih İnal

Galip Kınöğlü

Süleyman Kuranel

Cevdet San

Salâhaddin Ünlü

GİRESUN

Hamdi Bozbağ

Ali Naci Duyduk

Tahsin İnanc

Doğan Köymen

Mazhar Şener

GÜMÜŞANE

Cevdet Baybura

Vasfi Mahir Kocatürk

Ahmet Kemal Varınca

HATAY

Abdürrahman Melek

Hasan Reşit Tankut

İÇEL

Hüseyin Fırat

Refik Koraltan

Aziz Köksal

Celâl Ramazanoğlu

İSTANBUL

Enver Adakan

Salamon Adato

İhsan Altınel

Ahmet Hamdi Başar

Andre Vahram Bayar

Bedri Nedim Göknül
Hâdi Hüsman
Salih Fuad Keçeci
Ahilya Moshos
Fahrettin Sayımer
Füruzan Tekil
Ahmet Topcu
Celâl Türkgeldi
Sani Yaver

İZMİR

Sadık Giz
Osman Kapani
Vasfi Menteş
Halil Özyörük
Abidin Tekön

KARS

Mehmet Bahadır
Veyis Koçulu
Esat Oktay
Tezer Taşkıran
Hüsametdin Tugaç

KASTAMONU

Galip Deniz
Sait Kantarel
Fahri Keçecioglu
Muzaffer Âli Mühto
Ziya Termen

KAYSERİ

Fikri Apaydın
İsmail Berkok
Ali Rıza Kılıçkale
İbrahim Kirazoglu
Mehmet Özdemir
Yusuf Ziya Turgut

KIRKLARELİ

Mahmut Erbil
Fikret Filiz
Faik Üstün

KOCAELİ

Ekrem Alican
Ziya Atıg
Salih Kalemcioglu
Mümtaz Kavalcioglu
Yeredoğ Kişioğlu
Saim Önhon
Lûtfi Tokoğlu
Hüsnü Türkand

Mehmet Yılmaz
KONYA
Abdürrahman Fahri
Ağaoğlu
Rifat Alabay
Kemal Ataman
Hidayet Aydın
Sıtkı Salim Burçak
Abdi Çilingir
Ziyad Ebüzziya
Ali Rıza Ercan
Tarık Kozbek
Muammer Obuz
Murad Âli Ülgen

KÜTAHYA

Mecdet Alkin
Yusuf Aysal
Besim Besin
Ahmet İhsan Gürsoy
Ahmet Kavuncu
Remzi Koçak

MALATYA

Esat Doğan
Hüseyin Doğan
Hikmet Fırat
İsmet İnönü
Mehmet Kartal
Mehmet Kulu
Nuri Ocakcioglu
Abdülkadir Özbay
Lûtfi Sayman

MANİSA

Semi Ergin
Fevzi Lûtfi Karaos-
manoğlu
Muzaffer Kurbanoglu
Nafiz Körez
Sudi Mihcioglu
Kâzım Taşkent
Muhlis Tümay

MARAS

Abullah Aytemiz
Salâhattin Hüdayioğlu
Ahmet Kadoğlu
MARDİN
Abdürrahman Bayar

Mehmet Kâmil Boran
Rıza Erten
Abdülkadir Kalav
MUĞLA
Yavuz Başer
Cemal Hünel
Zeyyat Mandalinci
Nuri Özsan

NİĞDE

Hâdi Arıbaş
Necip Bilge
Asım Doğanay
Ferit Ecer
Hüseyin Ülkü
Halil Nuri Yurdakul

ORDU

Hüsnü Akyol
Feyzi Boztepe
Naşit Fırat
Zeki Mesut Sezer
Hamdi Şarlan
Atıf Topaloğlu

RİZE

İzzet Akçal

SAMSUN

Haşım Alişan
SEYHAN
Zeki Akçalı
Arif Nihat Asya
Sedat Barı
Tevfik Coşkun
Reşad Güçlü
Sinan Tekelioğlu

SİİRD

Mehmet Daim Süalp
Cemil Yardım

SİNOB

Muhtar Acar
Nuri Sertoğlu
Server Somuncuoğlu
Ali Şükrü Şavlı
Muhit Tümerkan

SİVAS

Nâzım Ağacıkoğlu
İbrahim Duygun
Sedat Zeki Örs

Reşat Şemsettin Sirer
Bahattin Taner
Hüseyin Yüksel
TEKİRDAĞ

İsmail Hakkı Akyüz
Zeki Erataman
Şevket Mocan

TOKAD

Sıtkı Atanç
Zihni Betil
Fevzi Çubuk
Halûk Ökeren
Muzaffer Önal
Mustafa Özdemir

TRABZON

Salih Esad Alperen
Naci Altuğ
Cemal Reşit Eyüboğlu
Mahmut Goloğlu
Süleyman Fehmi Ka-
laycıoğlu
Mustafa Reşit Tarakçı-
oğlu

Cahid Zamangil

TUNCELİ

Hıdır Aydın
Hasan Remzi Kulu

URFA

Hasan Oral
Celâl Öncel
Reşit Kemal Timuroğlu

VAN

İzzet Akın
Kâzım Özalp
YOZGAD
Niyazi Ünal Alıcılı
Avni Doğan
Faik Erbaş
Yusuf Karshoğlu
Fuat Nizamoglu
Hâşım Tathoğlu
Hasan Üçöz

ZONGULDAK

Fehmi Açıksöz
Abdürrahman Boyacı-
giller
Rifat Sivişoğlu

[Çekinserler]

DIYARBAKIR
M. Remzi Bucak

ZONGULDAK
Avni Yurdabayrak

[Reye katılmayanlar]

AFYON KARAHİSAR

Ali İhsan Sâbis

AĞRI

Kasım Küfrevi
Halîs Öztürk
Celâl Yardımcı
(Reis V.)

AMASYA

Kemal Eren
Hâmit Koray
Cevdet Topeu

ANKARA

Muhlis Bayramoğlu
Salâhattin Benli (İ.)
Osman Şevki Çiçekdağ
(Vekil)
Ramiz Eren
Muhlis Ete
Mümtaz Faik Fenik
Abdullah Gedikoğlu
Osman Talât İltekin
Seyfi Kurtbek (Vekil)
Cevdet Soydan

ANTALYA

Nazifi Şerif Nabel

AYDIN

Etem Menderes (Vekil)
Lâtfi Ülkümen

BALIKESİR

Vacid Asena (İ.)
Esat Budakoğlu
Muzaffer Emiroğlu
Müfit Erkuyumeu
Enver Güreli (Vekil)
Ahmet Kocabıynkoğlu
(İ. Â.)

Yahya Pelvan
Muharrem Tunçay
Sıtkı Yırcalı (Vekil)

BİLEÇİK

Yümnü Üresin (Vekil)

BİNGÖL

Mustafa Nuri Okcuoğlu
(İ.)

BİTLİS

Salâhattin İnan

BOLU

Mahmut Güçbilmez

BURSA

Raif Aybar
Selim Ragıp Emeç
Agâh Erozan
Selim Herkmen
Sadettin Karacabey
Hulûsi Köymen
Mithat San

ÇANAKKALE

Kenan Akmanlar
Süreyya Endik
Bedi Enüstün
Nihat İyriboz
Emin Kalafat
İhsan Karasioğlu
Nusret Kirişcioğlu

ÇANKIRI

Kemal Atakurt

ÇORUH

Mecit Bumin
Abbas Gigin
Zihni Ural

ÇORUM

Ahmet Başbüyük
Hasan Ali Vural

DENİZLİ

Fikret Başaran
Ali Çobanoğlu
Eyüp Şahin

DIYARBAKIR

Ferit Alpiskender
Yusuf Azizoglu
Nâzım Önen
Kâmil Tayşı

EDİRNE

Hasan Osma

ELAZIĞ

Abdullah Demirtaş

ERZİNCAN

Sabit Sağiroğlu (İ.)

ERZURUM

Said Başak
Rıfki Salim Burçak
Sabri Erduman
Enver Karan
Mustafa Zeren

ESKİŞEHİR

Muhtar Başkurt
Hasan Polatkan (Vekil)
Abidin Potuoğlu
Kemal Zeytinoğlu
(Vekil)

GAZİANTEP

Ekrem Cenani
Ali Ocak

GİRESUN

Hayrettin Erkmen
Arif Hikmet Pamuk-
oğlu
Adnan Tüfekcioğlu

GÜMÜŞANE

Halîs Tokdemir
Kemal Yörükoğlu
Halit Zarbun

HAKKÂRİ

Selim Seven (İ.)

HATAY

Abdullah Cilli
Celâl Sait Siren
Tayfur Sökmen (İ.)
Cavit Yurtman

İÇEL

Halil Atalay
Salih İnankur
Şahap Tol

İSPARTA

İrfan Aksu
Said Bilgiç
Kemal Demiralay (İ.)

Tahsin Tola

Reşit Turgut

İSTANBUL

Celâl Bayar (Reisicum-
hur)

Nihad Reşad Belger

Mithat Benker

Faruk Nafiz Çamlıbel

Fuad Hulûsi Demirelli

Fuad Köprülü (Vekil)

Adnan Menderes (Baş-
Vekil)

Seyfi Oran

Mükerrem Sarol

Mithat Sözer

Nazlı Tılabar (İ.)

Hüsnü Yaman

Senihi Yürüten

İZMİR

Halide Edib Adıvar

Mehmet Âldemir (İ. Â.)

Perteve Arat

Cihad Baban

Avni Başman

Behzat Bilgin

Muhiddin Erener

Tarık Gülerer

Necdet İncekara

Cemal Tunca

Ekrem Hayri Üstündağ
(Vekil)

Zühtü Hilmi Velibeşe

KARS

Fevzi Aktaş

Lâtfi Aküzüm

Sırrı Atalay

Abbas Çetin

Hüseyin Cahit Yalçın

KASTAMONU

Şükrü Kerimzade

Rifat Taşkın

Hayri Tosunoğlu

Hamdi Türe

KAYSERİ

Emin Develioğlu
Kâmil Gündes

KIRKLARELİ

Şefik Bakay
Sıtkı Pekkip (İ.)

KIRŞEHİR

Osman Bölükbaşı (İ.)

Halil Sezai Erkut

Elvan Kaman

Rifat Özdeş

KOCAELİ

Hamdi Başak

Ethem Vassaf (İ.)

KONYA

Remzi Birand

Saffet Gürol

Himmet Ölçmen

Umrân Nazif Yiğiter
(İ.)

KÜTAHYA

Hakkı Gedik

Asım Gündüz (İ.)

Süleyman Süruri Nasuhoğlu

İhsan Şerif Özgen (İ. Â.)

MALATYA

Mehmet Sadık Eti

MANİSA

Samet Ağaoğlu (Vekil)

Faruk İlker

Refik Şevket İnce

Adnan Karaosmanoğlu

Hamdullah Suphi Tanrıöver (İ.)

MARAS

Ahmet Bozdağ

Nedim Ökmen (Vekil)

Remzi Öksüz

Mazhar Özsoy

MARDİN

Cevdet Öztürk

Kemal Türkoğlu

Aziz Uras

MUĞLA

Nadir Nadi (İ.)

Nâtık Poyrazoğlu

MUŞ

Hamdi Dayı

Ferit Kılıçlar

NİĞDE

Süreyya Dellaloğlu
(İ.)

Fahri Köşkerioğlu

ORDU

Refet Aksoy

Yusuf Ziya Ortaç

RİZE

Kemal Balta

Osman Kavrakoglu

Mehmet Fahri Mete

Ahmet Morgil

Zeki Rıza Sporel

SAMSUN

Naci Berkman

İsmail Işın

Tevfik İleri (Vekil)

Firuz Kesim

Muhittin Özkefeli

Ferid Tüzel

Şükrü Uluçay

Hasan Fehmi Ustaoglu

Hâdi Uzer (İ.)

SEYHAN

Remzi Oğuz Arık

Yusuf Ziya Eker

Mahmut Kibaroglu

Salim Serçe

Cezmi Türk

SİİRD

Baki Erden

Şefik Türkoğlu

SİVAS

Ercüment Damalı

Şevki Ecevit

Nurettin Ertürk

Halil İmre

Rifat Öçten

TEKİRDAĞ

Hüseyin Bingül

Yusuf Ziya Tuntaş
(İ.)

TOKAD

Ahmet Gürkan

Hamdi Koyutürk

TRABZON

Faik Ahmed Barutçu

Saffet Baştımar

Hamdi Orhon

Hasan Saka

URFA

Needet Acanal (İ.)

Feridun Ayalp

Feridun Ergin

VAN

Ferid Melen

ZONGULDAK

Yunus Muammer Alakant (Vekil)

Hüseyin Balık

Suat Bağol

Ali Rıza İncealemdaroglu

Cemal Kıpçak

[Açık mebusluklar]

Denizli	2	Tokad	1
Diyarbakır	1	Trabzon	1
Kastamonu	1	Urfa	1
Kayseri	1	Zonguldak	1
Konya	2		—
Malatya	1		13
Sivas	1		